

Valsts programma

**“Sabiedrības integrācija Latvijā”**

*Ministru kabinetā apstiprināta 2001.gadā.*

## Saturs

|   |            |
|---|------------|
| <b>Dokumentā lietotie saīsinājumi</b>   | <b>3</b>   |
| <b>Priekšvārds</b>  | <b>4</b>   |
| <b>Ievads</b>   | <b>7</b>   |
| <i>Pirmā nodaļa</i>   |            |
| <b>Pilsoniskā līdzdalība un politiskā integrācija</b>   | <b>12</b>  |
| <b>I. Pilsoniskā līdzdalība</b>   | <b>13</b>  |
| <b>II. Nevalstisko organizāciju līdzdalība</b>  | <b>25</b>  |
| <b>III. Repatriācija, migrācija un sadarbība ar tautiešiem ārzemēs</b>                            | <b>31</b>  |
| <i>Otrā nodaļa</i>  |            |
| <b>Sabiedrības sociālā un reģionālā integrācija</b>   | <b>37</b>  |
| <b>I. Sabiedrības sociālā integrācija</b>   | <b>37</b>  |
| <b>II. Reģionālā integrācija</b>  | <b>44</b>  |
| <i>Trešā nodaļa</i>   |            |
| <b>Izglītība, valoda, kultūra</b>   | <b>51</b>  |
| <b>I. Izglītība</b>   | <b>51</b>  |
| <b>II. Valoda</b>   | <b>63</b>  |
| <b>III. Kultūra</b>   | <b>68</b>  |
| <i>Ceturtnā nodaļa</i>  |            |
| <b>Informācija</b>  | <b>87</b>  |
| <b>I. Sabiedrības informācijas līdzekļi</b>   | <b>87</b>  |
| <b>II. Zinātniskais atbalsts</b>  | <b>92</b>  |
| <i>Piektā nodaļa</i>  |            |
| <b>Īstenošanas mehānismi</b>  | <b>108</b> |
| <b>Nepieciešamais finansējums valsts programmas “Sabiedrības integrācija Latvijā” īstenošanai</b> | <b>113</b> |
| <b>Programmas vadība</b>  | <b>114</b> |
| <b>1. Pielikums</b>   | <b>115</b> |

## Dokumentā lietotie saīsinājumi

|         |   |
|---------|---|
| ANO     | Apvienoto Nāciju Organizācija                                       |
| SFFIMP  | Starptautiskā folkloras festivālu un tradicionālās mākslas padome   |
| CSP     | Centrālā statistikas pārvalde                                       |
| EDSO    | Eiropas Drošības un sadarbības organizācija                         |
| EM      | Ekonomikas ministrija   |
| EP      | Eiropas Padome  |
| ES      | Eiropas Savienība   |
| FM      | Finansu ministrija  |
| IZM     | Izglītības un zinātnes ministrija                                   |
| KF FMD  | Krievijas Federācijas Federālais migrācijas dienests                |
| KF MDRP | Krievijas Federācijas Migrācijas dienests un repatriācijas pārvalde |
| KLK     | Krievijas Latviešu kongress   |

KM Kultūras ministrija  
LAA Latvijas Attīstības aģentūra  
LHZB Latvijas Hipotēku un zemes banka  
LKA Latvijas Kultūras akadēmija  
LLU Latvijas Lauksaimniecības universitāte  
LM Labklājības ministrija  
LNB Latvijas Neredzīgo biedrība  
LNKC Latvijas nacionālā kino centrs  
LPIA Latvijas Pieaugušo izglītības apvienība  
LPS Latvijas Pašvaldību apvienība  
LU Latvijas universitāte  
LU FSI Latvijas universitātes Filozofijas un socioloģijas institūts  
LU FSI NMV Latvijas universitātes Filozofijas un socioloģijas institūta nacionālā mutvārdu vēsture  
LVAVP Latviešu valodas apguves valsts programma  
LZA Latvijas zinātņu akadēmija  
LZA EI Latvijas zinātņu akadēmijas Ekonomikas institūts  
NVO Nevalstiskās organizācijas  
MK Ministru kabinets  
PB Pasaules Banka  
PBLA Pasaules Brīvo latviešu apvienība  
PLMP Pilsonības un migrācijas lietu pārvalde  
SFL Sorosa fonds - Latvija  
SIDA Zviedrijas starptautiskā attīstības aģentūra  
TM Tieslietu ministrija  
VARAM Vides aizsardzības un reģionālās attīstības ministrija  
VJIC Valsts Jaunatnes iniciatīvu centrs  
VTMC Valsts tautas mākslas centrs

## Priekšvārds

Lai attīstītu demokrātiju, nodrošinātu likuma varu, sekmētu cilvēktiesību institūciju līdzsvarotu darbību un mazākumtautību tiesību aizsardzību, Latvijas valdībai ir jāveicina integrētas sabiedrības veidošanās.

Sabiedrības integrācija ir vērsta uz indivīdu un dažādu grupu savstarpēju saprašanos un sadarbību Latvijas valsts tiesiskajā sistēmā, balstoties uz latviešu valodu kā valsts valodu, uz lojalitāti pret Latvijas valsti. Integrācijas mērķis ir veidot demokrātisku, saliedētu pilsonisku sabiedrību, kas balstās uz kopīgām pamatvērtībām. Lai šo mērķi sasniegtu, ir izstrādāta valsts programma "Sabiedrības integrācija Latvijā".

Valsts programma "Sabiedrības integrācija Latvijā" ir tapusi vairāku gadu laikā.

Galvenie pasākumi:

- 1998. gada 31. martā ar Ministru prezidenta rīkojumu nr. 90 tika izveidota darba grupa Ministru prezidenta biedra un četru ministru sastāvā, lai izstrādātu Valsts programmas sabiedrības integrācijas veicināšanai projektu. 1999. gadā šīs darba grupas vietā stājās Latvijas sabiedrības integrācijas padome.

- 1998. gada 21. aprīlī Ministru kabinets pieņēma Valdības rīcības plānu situācijas stabilizācijai valstī. Plānā tika paredzēti pasākumi, kas veicami, lai nodrošinātu sabiedrības integrāciju, kā arī noteikti Sabiedrības integrācijas darba grupas uzdevumi.
- 1998. gada 21. jūlijā Ministru kabinets pieņēma zināšanai ziņojumu par valsts programmas “Sabiedrības integrācija Latvijā” koncepcijas projektu.
- 1998. gada 8. septembrī Ministru kabinets pieņēma zināšanai prioritāri atbalstāmo projektu sarakstu. Tajā paredzēts lielāku uzmanību veltīt sabiedrības integrācijas reģionālajiem aspektiem.
- 1998. gada 29. septembrī Ministru kabinets pieņēma zināšanai izstrādāto valsts programmas koncepcijas projektu, apstiprināja valsts programmas “Sabiedrības integrācija Latvijā” sagatavošanas plānu un nolēma nodot koncepcijas projektu apspriešanai sabiedrībā, kā arī uzdeva darba grupai sagatavot plānu programmas apspriešanai sabiedrībā.
- 1999. gada 4. janvārī Ministru prezidents izdeva rīkojumu nr. 2, saskaņā ar kuru tika izveidota Latvijas sabiedrības integrācijas padome četru ministru sastāvā.
- 1999. gada 18. februārī saskaņā ar Ministru prezidenta rīkojumu nr. 46 tika izveidota Vadības grupa valsts programmas “Sabiedrības integrācija Latvijā” izstrādei. Grupai tika uzdots līdz 1999. gada 15. decembrim iesniegt valsts programmu Ministru kabinetā.
- 1999. gada 9. martā Ministru kabinets akceptēja rīcības plānu valsts programmas “Sabiedrības integrācija Latvijā” koncepcijas projekta apspriešanai sabiedrībā.
- 1999. gada 10. martā koncepcijas projekts tika nodots apspriešanai sabiedrībā. Apspriešanas mērķis bija informēt sabiedrību par topošo sabiedrības integrācijas programmu, veicināt diskusiju, apkopot viedokļus un, ņemot vērā izteiktos priekšlikumus, izstrādāt valsts programmas “Sabiedrības integrācija Latvijā” koncepcijas galīgo variantu.

Pasākumus īstenoja dažādas institūcijas: Valsts prezidenta kanceleja, Ārlietu ministrija, Izglītības un zinātnes ministrija, Naturalizācijas pārvalde, Latviešu valodas apguves valsts programma, Nacionālā radio un televīzijas padome, Sorosa fonds – Latvija, ANO Attīstības programma un citas institūcijas.

Koncepcijas projekta apspriešana sabiedrībā parādīja, ka:

- tā ir guvusi lielu atsaucību un veicinājusi sabiedrības integrāciju, jo diskusijā iesaistījās gan iedzīvotāji un nevalstiskās organizācijas, gan arī valsts institūcijas, uzsākot dialogu par sabiedrības integrācijas dažādiem aspektiem;
  - lielākā sabiedrības daļa ir atzinusi valsts integrācijas programmas nepieciešamību, kaut arī par tā saturu tika izteikti visdažādākie viedokļi;
  - sabiedrības integrācija ir cieši saistīta ar sociālajām un reģionālajām problēmām; apspriešanas gaitā nostiprinājās pārliecība, ka programmā ir nepieciešama nodaļa par sociālo integrāciju;
  - visplašākās diskusijas izraisījās par koncepcijas valodas un izglītības nodaļām; šī tematika tika skarta gandrīz visos koncepcijas apspriešanai veltītajos pasākumos.
- Turpmākajā darba gaitā, pilnveidojot koncepcijas saturu, tika mainīta arī koncepcijas struktūra.

- 1999. gada 4. augustā Vadības grupa valsts programmas “Sabiedrības integrācija Latvijā” izstrādei iesniedza Tieslietu ministrijai tālākvirzīšanai uz Ministru kabinetu valsts programmas “Sabiedrības integrācija Latvijā” pārstrādāto un papildināto koncepcijas projektu.
- 1999. gada 29. septembrī Ministru kabinets akceptēja valsts programmas “Sabiedrības integrācija Latvijā” koncepcijas projekta pamatvariantu un lūdza ministrus sagatavot priekšlikumus koncepcijas projekta precizēšanai.
- 1999. gada 9. novembrī ar Ministru prezidenta rīkojumu tika izveidota Latvijas sabiedrības integrācijas padome trīs ministru sastāvā.
- 1999. gada 7. decembrī Ministru kabinets akceptēja valsts programmas “Sabiedrības integrācija Latvijā” koncepciju un pieņēma zināšanai rīcības plānu un izdevumu tāmi valsts programmas izstrādāšanai.
- 2000. gada 21. martā Ministru kabinets pieņēma zināšanai valsts programmas īso variantu, uzdodot ieinteresētajām ministrijām iesniegt savus priekšlikumus valsts programmas redakcijas uzlabošanai, kā arī uzdodot Tieslietu ministrijai precizēt valsts programmas īstenošanas mehānismus.
- 2000. gada 16. maijā Ministru kabinets akceptēja valsts programmas īso variantu un īstenošanas mehānismus, nevienojoties par atbildīgo institūciju. Tieslietu ministrijai, Izglītības un zinātnes ministrijai un citām ieinteresētajām institūcijām bija jā sagatavo priekšlikumi par iespējamo atbildīgo institūciju valsts programmas īstenošanai.
- 2000. gada 23. maijā ar Ministru prezidenta rīkojumu nr. 200 tika izveidota Latvijas sabiedrības integrācijas padome četru ministru sastāvā.
- 2000. gada 7. jūnijā ar tieslietu ministra rīkojumu tika izveidota darba grupa Sabiedrības integrācijas fonda tiesiskās bāzes izstrādāšanai.
- 2000. gada 4. jūlijā Ministru kabinets atkārtoti skatīja jautājumu par atbildīgo institūciju valsts programmas īstenošanai, taču arī šoreiz lēmumu nepieņēma.
- 2000. gada 18. jūlijā Ministru kabinets apstiprināja valsts programmas īso variantu, par atbildīgo institūciju valsts programmas īstenošanai apstiprinot Tieslietu ministriju.

Valsts programma “Sabiedrības integrācija Latvijā” ir veidota saskaņā ar Ministru kabineta apstiprināto valsts programmas koncepciju. Programmas nodaļu struktūra atbilst koncepcijas nodaļu struktūrai, savukārt katra programmas nodaļa sastāv no mērķa formulējuma, galveno rīcības virzienu raksturojuma un īstenojamo projektu satura izklāsta. Katrā nodaļā iekļautie projekti ir sadalīti divās grupās:

- 1) A grupā ir iekļauti projekti, kuru īstenošana ir jau sākusies un kuru izpildei 2000. un 2001. gadā finansējums ir nodrošināts, bet 2002. gada finansējuma pieprasījums ir iekļauts likumā “Par 2001. gada valsts budžetu”;
  - 2) B grupā ir iekļauti projekti, kuru īstenošana ir būtiska sabiedrības integrācijas procesa nodrošinājumam, bet kuriem nepieciešamā finansējuma vēl nav.
- Pielikumā pievienoti projekti (C grupa), kuri tika iesniegti Naturalizācijas pārvaldes (līdz 2000. gada 15. februārim) izsludinātajā projektu konkursā par sabiedrības integrācijas procesu.
- Katrs programmā iekļautais projekts, ja projekta īstenošanai institūcija uzskata to par vēlamu, var piedalīties Sabiedrības integrācijas fonda (pēc tā izveidošanas) izsludinātajos konkursos projektu īstenošanai nepieciešamo finansiālo līdzekļu (vai papildfinansējuma) saņemšanai.

## Ievads

Pagājuši desmit gadi, kopš Latvija ir atguvusi valstisko neatkarību. Tie ir bijuši spraigi un pārmaiņām bagāti gadi. Laika gaitā no cilvēku prātiem arvien vairāk gaist atmiņas par dzīvi padomju iekārtā. Aug jauna paaudze, kura šo neseno pagātni iepazīst tikai no vēstures grāmatām un iepriekšējo paaudžu atmiņām.

Tomēr pagājībā aizgājušie laiki nav zuduši bez pēdām. Patiesībā neatkarības posms ir vēl pārāk īss, lai pilnībā atbrīvotos no totalitārā režīma un piecdesmit gadu nebrīves sekām. Mēs vēl joprojām izjūtam neuzticību valsts varas iestādēm un bieži vien uztveram tās atsvešināti. Arī cieņas trūkums pret likumu un sabiedrisko kārtību ir viena no totalitārisma sekām. Latvijā lēni attīstās pilsoniska sabiedrība. No padomju laikiem Latvija ir mantojusi vairāk nekā pusmiljonu ieceļotāju un viņu pēcnācējus, daudzi no viņiem aizvadīto gadu laikā nav iekļāvušies Latvijas kultūras un latviešu valodas vidē, neizjūt saistību ar Latvijas valsti. Šādu saišu trūkst arī daļai Latvijas pilsoņu.

Sabiedrības attīstība var tikt ievērojami kavēta, ja pastāv atsvešinātība starp indivīdu un valsti, starp atsevišķām sabiedrības daļām, starp sabiedrību un valsti.

Sabiedrības integrācija ir kļuvusi par aktuālu nepieciešamību.

**Sabiedrības integrācijas programmas nepieciešamība.** Latvijas turpmākajai attīstībai ir nepieciešama skaidra, politiski līdzsvarota un finansiāli nodrošināta sabiedrības integrācijas programma. Gan iekšpolitiski, gan arī ārpolitiski ir nobriedusi situācija, lai Latvijas sabiedrība un valdība integrācijas procesam pievērstu lielāku uzmanību nekā līdz šim. No līdzšinējās, bieži vien spontānas pieejas integrācijai jāpāriet uz mērķtiecīgu valsts politisko stratēģiju šajā jomā. Valsts stratēģija balstāma uz

- sabiedrības integrācijas vispārējo koncepciju,
- sabiedrības integrācijas programmas detalizētu izstrādi un mērķtiecīgu īstenošanu,
- institucionālās sistēmas un programmas īstenošanas mehānisma izveidošanu,
- finansiālo nodrošinājumu.

**Integrācijas būtība.** Sabiedrības integrācija nozīmē indivīdu un grupu savstarpēju saprašanos un sadarbību kopīgas valsts ietvaros. Sabiedrības integrācijas pamats ir lojalitāte pret Latvijas valsti, apziņa, ka ikviena indivīda nākotne un personīgā labklājība ir cieši saistīta ar Latvijas valsts nākotni, tās stabilitāti un drošību. Tās pamats ir gatavība labprātīgi pieņemt latviešu valodu kā valsts valodu, cieņa pret latviešu un Latvijā dzīvojošo mazākumtautību valodu un kultūru.

Sabiedrības integrācija un pilsoniskā līdzdalība kā Latvijas sabiedrības nākotni veidojošs process paredz izmaiņas iedzīvotāju attieksmē pret valsti un citam pret citu.

Integrācijas **mērķis** ir izveidot demokrātisku, saliedētu pilsonisku sabiedrību, kas balstās uz kopīgām pamatvērtībām. Viena no šīm pamatvērtībām ir neatkarīga, demokrātiska Latvijas valsts.

Tikai demokrātiska un stabila valsts var dot iespēju katram Latvijā pastāvīgi dzīvojošajam cilvēkam (turpmāk tekstā - Latvijas iedzīvotājam) piekopt laikam atbilstošu, Eiropas civilizācijas sasniegumos balstītu dzīvesveidu, kas nodrošina labklājību, izglītību, drošību un labvēlīgas attiecības starp pamatnāciju un

mazākumtautībām.

Integrācijas **uzdevums** ir palīdzēt Latvijas valstij uzticīgiem un lojāliem iedzīvotājiem izprast savas perspektīvas Latvijā, panākt, lai visi Latvijas iedzīvotāji apzinās, ka mums ir vajadzīga kopīga valsts, ka tikai kopīgi spēsim celt labklājības un drošības līmeni, ka ikviens cilvēks ar savām zināšanām, uzņēmību un labo gribu ir vajadzīgs Latvijas sabiedrības attīstībai.

Integrācija nozīmē iespēju paplašināšanos, savstarpēju bagātināšanos. Zināt vairākas valodas ir labāk, nekā zināt tikai vienu. Iepazīt vairākas kultūrvides ir perspektīvāk, nekā norobežoties tikai vienā kultūrvīdē. Integrācijas procesā notiek kopīgu vērtību, zināšanu un interešu nostiprināšanās individuālajā līmenī un visā sabiedrībā kopumā.

Sabiedrības integrācija aptver procesus, kas norisinās politiskajā, tiesiskajā, sociālajā, izglītības, kultūras u. c. cilvēka dzīves jomās. Līdzās politiskai integrācijai ļoti nozīmīga loma ir sociālai integrācijai.

Integrācija notiek, visiem Latvijas iedzīvotājiem aktīvi iesaistoties Latvijas sabiedrības dzīvē. Integrēta ir tāda pilsoniskā sabiedrība, kurā cittautieši brīvi pārvalda latviešu valodu, ir pārvarējuši atsvešinātību no latviešu kultūras vērtībām un iesaistījušies Latvijas sabiedrības kopīgo mērķu īstenošanā, kurā tiek nodrošinātas cittautiešu tiesības saglabāt savu dzimto valodu un kultūru.

#### **Integrācija balstās uz šādām pamatnostādņēm:**

- Latvijas valsts neatkarība ir neatgriezeniska. No šā atzinuma izriet galvenās politiskās, tiesiskās, ekonomiskās un kultūras nostādnes, kuras tiek īstenotas integrācijas procesā. Neatkarīgas Latvijas valsts attīstība un sabiedrības integrācija ir vienoti un nav pretrunīgi procesi;
- pasaules pieredze liecina, ka sabiedrības sašķeltība var apdraudēt vienotas valsts pastāvēšanu. Latvijas valsts ir latviešu tautas un Latvijā dzīvojošo mazākumtautību attīstības galvenais garants, apdraudējums Latvijas valstij ir apdraudējums Latvijas sabiedrībai, visiem Latvijas iedzīvotājiem;
- starptautiski atzīto cilvēktiesību, tostarp tautas pašnoteikšanās tiesību respektēšana ir nozīmīgs instruments Latvijas sabiedrības konsolidācijā un attīstībā;
- Latvija nekad nav bijusi homogēna, etniski viendabīga valsts. Sabiedrībai jārēķinās ar tagadnes situāciju un nākotnes perspektīvām. Bijušās PSRS pilsoņu - kuriem nav citas valsts pilsonības un kuri dzīvo Latvijā (turpmāk – nepilsoņu) - vidū nav daudz tādu cilvēku, kuri vēlas aizbraukt no Latvijas;
- Latvija ir demokrātiska, nacionāla valsts, kurā katram Latvijas iedzīvotājam ir tiesības uz savas nacionālās identitātes veidošanu un saglabāšanu. Integrācijas programma paredz izstrādāt konkrētus mehānismus latviešu tautas pašnoteikšanās tiesību garantēšanai, kā arī mazākumtautību tiesību īstenošanas nodrošināšanai;
- psiholoģiskā nozīmē integrācija ir spēja uzticēties. Uzticēšanās sabiedrībā attīstīsies tikai tad, ja integrācijā iesaistītās puses jutīsies drošas un aizsargātas. Latviešiem tas nozīmē garantijas savu tradīciju, dzīvesveida, latviskās identitātes, tautas dzīvē spēka attīstības nodrošināšanā. Cittautiešiem uzticēšanās pamatā ir pārlicība, ka Latvijas valsts interesēs nav viņu izraidīšana, piespiedu asimilācija vai tiesību ierobežošana;

- integrācijas veiksmīgai norisei nepieciešams sabiedriskās domas, skolotāju, kultūras darbinieku, reliģiju pārstāvju, inteliģences atbalsts un uzticība. Sabiedrības integrācija nav iedomājama bez Latvijas politisko spēku atbalsta un aktīvas līdzdalības. Sabiedrības integrācijas ideja kļūs par spēku tad, ja tās nepieciešamību apzināsies un aktīvi līdzdarbosies lielākā Latvijas iedzīvotāju daļa.

### **Integrācijas stratēģija neatbalsta**

- divkopienu valsts veidošanos, modeli “divas sabiedrības vienā valstī”;
- sabiedrības atsevišķu daļu konfrontāciju; segregāciju, marginalizāciju un piespiedu asimilāciju;
- etnofederālisma tendences, kas vērstos pret Latviju kā unitāru nacionālu valsti;
- ekstrēmismu, neiecietības un nacionālā naida kurināšanu.

**Vēsturiskie apstākļi, kas ietekmē integrāciju.** Latvija vēsturiski ir veidojusies kā teritorija, kurā kopš seniem laikiem dzīvo latvieši, kas 19.gadsimtā tapa par nāciju. Sena tās pamattauta ir lībieši. Dažādos laika periodos un veidos Latvijā ir ieceļojuši arī cittautieši. 1918. gada 18. novembrī tika proklamēta neatkarīgā Latvijas valsts. Noziedzīgā 1939. gada Molotova – Ribentropa pakta rezultātā 1940. gadā neatkarīgo Latviju okupēja toreizējā Padomju Savienība un varmācīgi iekļāva šīs savienības sastāvā, kā tas atzīmēts Augstākās Padomes deklarācijā “Par Latvijas Republikas neatkarības atjaunošanu” (1990. g. 4. maijs) un Latvijas Republikas Saeimas “Deklarācijā par Latvijas okupāciju” (1996. g. 22. augusts). Smagi zaudējumi Latvijai tika nodarīti arī 1941.-1945. gadā, kad to bija okupējusi hitleriskā Vācija. Nebrīves gados Latvijas ekonomiskā, sabiedriskā un kultūras dzīve tika deformēta, pakļauta totalitāro režīmu prasībām. Šajos gados Latvijas tauta saņēma smagu etnodemogrāfisku triecienu: kara, deportāciju un citu represiju rezultātā būtiski samazinājās latviešu skaits un viņu īpatsvars Latvijā, tika iznīcināta gandrīz visa Latvijas vēsturiskā ebreju kopiena, nogalināti daudzi čigāni. Etnodemogrāfiskās problēmas nav atrisinātas līdz pat šim brīdim. PSRS īstenotās kolonizācijas politikas rezultātā cittautiešu skaits Latvijā pēc Otrā pasaules kara pieauga par vairākiem simtiem tūkstošu cilvēku. Pēc Latvijas valsts neatkarības atjaunošanas viņi nonāca sarežģītā stāvoklī, jo izrādījās, ka tagad viņi dzīvo citā valstī ar citu politisku iekārtu.

Principiālās pārmaiņas, kas notikušas Latvijā pēc neatkarības atgūšanas, radījušas nepieciešamību latviešiem un cittautiešiem, pilsoņiem un nepilsoņiem apzināties savas jaunās lomas un iespējas demokrātiskā, nacionālā valstī. Sabiedrības integrācija ir daudzējādā ziņā atkarīga ne tikai no latviešu, bet arī no Latvijas mazākumtautību attīstības iespējām, kas ietver ne vien tiesības saglabāt savu etnisko identitāti, bet arī neizbēgamu vajadzību pieņemt latviešu valodu kā vienīgo valsts valodu, apgūt šo valodu un lietot to. Gan latviešiem, gan pie mazākumtautībām piederošām personām jābūt lojāliem pret Latvijas valsti un jāievēro Latvijas valsts likumi, jābūt gataviem aizstāvēt un stiprināt šo valsti. Latvijas valsts atdzimšana ir atjaunojusi latviešu majoritāti valstī kopumā, tomēr sešās no septiņām lielākajām pilsētām vēl joprojām latvieši ir mazākumā. Latvieši bieži vien sevi uztver kā minoritāti un savā valstī nejūtas kā noteicēji un saimnieki. Majoritātes stāvoklis uzliek latviešiem lielu atbildību gan par latviešu valodas un kultūras saglabāšanu, gan arī par tādu Latvijas politisko un saimniecisko attīstību,



kas būtu labvēlīga visiem Latvijas iedzīvotājiem.

Sabiedrības integrācijas pretinieki netic cittautiešu integrācijas iespējai Latvijas demokrātiskajā un nacionālajā valstī. Raksturīgi, ka pretestība integrācijai rodas aiz bailēm zaudēt savu etnisko identitāti. Īstenībā tas nozīmē, ka nav izprasta integrācijas būtība: sabiedrības integrācija taču neparedz etniskās identitātes zaudēšanu, bet gan tās izkopšanu un paplašināšanu.

Sabiedrības integrācijai patiesībā nav alternatīvas. Latviešiem ir nepieciešams atbrīvoties no vēsturiskajiem mazvērtības kompleksiem un jārīkojas pārliecībā, ka viņi spēj kontrolēt un labvēlīgi ietekmēt Latvijā notiekošos procesus. Savukārt cittautiešiem jāiegūst pārliecība, ka viņi spēj saglabāt savu etnisko identitāti un būt pilntiesīgi šīs valsts pilsoņi; vēl neintegrēto cittautiešu daļai ir svarīgi atbrīvoties no kādreizējā padomju laika propagandas radītiem priekšstatiem, no neuzticības un nedrošības sajūtas. Svarīgi apzināties, ka Latvijā ir iespējams veidot valsti, kura nodrošina jebkuras tautības cilvēka attīstību.

**Vēsturisko apstākļu izvērtējums kā integrācijas nosacījums.** Lai vienotos par Latvijas nākotni, svarīgi ir veidot objektīvu pagātnes izpratni. Sevišķi nozīmīgi ir zināt Latvijas valsts vēsturi un izprast cēloņus, kuru dēļ 1940. gadā neatkarīgā Latvijas Republika tika okupēta un varmācīgi iekļauta PSRS sastāvā. Latvijas tauta labprātīgi neizvēlējās padomju iekārtu un dzīvi totalitārajā sistēmā. Principiāla nozīme ir vienotai nostādnei jautājumā par padomju laika nelikumībām: deportācijām un visām cita veida represijām pret Latvijas tautu, par privātīpašuma nacionalizāciju, piespiedu kolektīvizāciju un industrializāciju, kā arī demogrāfisko politiku. Nosodījumam ir jābalstās uz vēsturisko notikumu dziļu un objektīvu izpratni, lai dažādo etnisko kopienu - it sevišķi jaunās paaudzes - vēsturiskā apziņa nekļūtu par šķērslī integrācijas procesam.

**Integrācija kā nākotnes forma.** Integrācija ir virzīta nākotnē, tās mērķis ir Latvijas valsts un sabiedrības attīstība un pilnveidošanās. Jāapzinās, ka ir tādi sabiedrības slāņi un cilvēku paaudzes, kam vecuma, nepietiekamas izglītības vai kādu citu apstākļu dēļ būs grūti iekļauties integrācijas procesos, kas nespēs saskatīt savu vietu vienotā Latvijas sabiedrībā. Integrācijā, šķiet, veiksmīgāk iekļausies jauni un izglītoti cilvēki, jo viņi ir atvērtāki kontaktiem un vairāk orientēti uz demokrātiskām vērtībām.

Integrācija var būt tikai brīvprātīga, valsts uzdevums ir radīt tai labvēlīgus apstākļus. Integrācijas procesi nav jāveicina kā masu, sociālo kopienu integrēšanas pasākumi. Tiem jābūt individualizētiem, konkrētiem attiecībā pret katru cilvēku un situāciju. Ja vecākās paaudzes cilvēki paši nespēs iekļauties integrācijas procesā, viņi to "paveiks" ar savu bērnu starpniecību, šādā gadījumā ieturot labvēlīgu neitralitāti attiecībā pret valsti. Sabiedrības integrācija nevar notikt kampaņveidīgi, tai ir vajadzīgs laiks. Iespējams, pat vairāki gadu desmiti. Tomēr arī tad, ja sabiedrības integrācija ir vairāku paaudžu uzdevums, integrācijas politikas pirmie pozitīvie rezultāti nebūs ilgi jāgaida.

**Integrācijas procesu dalībnieki.** Integrācija ir daudzpusējs process - tas nozīmē ne tikai to, ka cittautieši ir apguvuši latviešu valodu un pārvarējuši atsvešinātību no latviešu kultūras vērtībām, bet arī - latviešu "atvērtību" attieksmē pret cittautiešiem. Līdz šim Latvijā nereti ir valdījis uzskats, ka integrācija ir cittautiešu problēma. Taču, īstenojot sabiedrības integrācijas programmu, ir jāmainās arī latviešu attieksmei un izpratnei. Sabiedrības integrācija Latvijā - tā ir pie dažādiem sociāliem slāņiem piederošu cilvēku, latviešu un cittautiešu, pilsoņu un nepilsoņu partnerība, kurā aktīvas ir visas integrācijā

iesaistītās puses.

### **Apstākļi, kas veicina integrāciju:**

- Latvija ir atjaunota demokrātiska valsts, kurā vara pieder Latvijas tautai;
- Latvija arvien vairāk iekļaujas pasaules demokrātisko valstu sabiedrībā, veidojas par tiesisku valsti, kas nodrošina cilvēktiesību un demokrātisko brīvību ievērošanu;
- gan latviešu un Latvijā dzīvojošu mazākumtautību grupu, gan atsevišķu cilvēku drošība un labklājība ir savstarpēji cieši saistīta;
- nepastāv neatrisināmu pretrunu, kas neļautu Latvijā izveidoties valstiski vienotam, nacionāli un sociāli integrētam pilsoņu kopumam;
- Latvijas vēsture devusi sabiedrībai pozitīvu pieredzi, kā veidojamas etniskas attiecības;
- sadzīves līmenī, kā to apstiprina socioloģisko pētījumu rezultāti, nacionālās attiecības nav saspīlētas. Daudzas un dažādas attiecības - draudzība, kopīgs darbs, jauktās ģimenes – tās Latvijā ir plaši izplatītas parādības;
- viens no galvenajiem cittauniešu integrācijas nosacījumiem ir latviešu valodas prasme;
- ekonomiska augšupeja dod iespēju vairāk uzmanības veltīt sabiedrības integrācijai;
- likumdošana nosaka skaidrus kritērijus naturalizācijai, kas ir svarīga integrācijas sastāvdaļa.

### **Latvijas iedzīvotājus integrācijas procesā vieno**

- kopīgas vispārcilvēciskas un Eiropas kultūras vērtības,
- demokrātiska un tiesiska valsts,
- kopīga teritorija, kurā viņi vēlas dzīvot labklājībā, saticībā un drošībā,
- centieni uzturēt labvēlīgu saskarsmi starp dažādu tautību cilvēkiem,
- vēlēšanās saglabāt un attīstīt savu etnisko un kultūras identitāti,
- rūpes par Latvijas dabas saglabāšanu un aizsardzību,
- centieni nodrošināt saviem bērniem labu izglītību un audzināšanu,
- ekumeniskās tendences reliģiskajā dzīvē,
- dažādu tautību cilvēku kā Latvijas pārstāvju kopīgas uzvaras un panākumi sportā, kultūras festivālos, konkursos.

Latvijas sabiedrības integrācija ir vēsturiska iespēja kopīgi veidot savu valsti, balstoties uz vispārcilvēciskām vērtībām un interesēm, panākot visu Latvijai piederīgo personu, indivīdu, kā arī sociālo grupu, etnisko kopienu interešu saskaņu. Tā ir izvēle uzklaut un sadarboties. Tā ir izvēle par saskaņu starp Latvijas iedzīvotājiem. Tā ir izvēle par drošu nākotni sev, saviem bērniem un bērnbērniem.

## *Pirmā nodaļa*

### **Pilsoniskā līdzdalība un politiskā integrācija**

Sabiedrības integrācija nebūs veiksmīga, ja tā būs virzīta tikai “no augšas” bez aktīvas pilsoniskās līdzdalības “no apakšas”. Aktīva pilsoniska līdzdalība sabiedriski politiskajā dzīvē sekmē integrācijas neatgriezeniskumu un tās atbilstību tautas vairākuma interesēm, tā saliedē Latvijas iedzīvotājus un stiprina demokrātiju. Aizvadītajos neatkarības gados Latvijā ir principiāli palielinājušās iespējas pilsoņu līdzdalībai valsts un sabiedrības dzīvē. Tomēr, lai panāktu iedzīvotāju vēl aktīvāku un aptverošāku līdzdalību sabiedriskajās norisēs, jāpārvar dažādi aizspriedumi,

pasivitāte, neticība savām spējām. Iedzīvotāju akla paklausība valsts iestādēm tika kultivēta padomju iekārtā. Tolaik valsts iestādes bija ideoloģizētas un iedzīvotāju līdzdalības iespējas dažādu svarīgu jautājumu izlemšanā bija nelielas.

Mūsdienā Latvijā, demokrātiskais valsts un sabiedrības pārvaldes apstākļos, ir radīti priekšnoteikumi iedzīvotāju un iedzīvotāju grupu interešu pārstāvēšanai, atliek vien apzināt savas intereses, rast motivāciju rīcībai un izvēlēties vispiemērotāko līdzdalības veidu. Daļai Latvijas iedzīvotāju pilsoniskā līdzdalība un politiskā integrācija būs iespējama, ja uzlabosies viņu materiālais stāvoklis un ar to saistītā sociālā drošības sajūta. Taču tautsaimniecības uzplaukums vien nenodrošinās līdzdalības palielināšanos, ja vienlaikus netiks veikti arī citi pasākumi, kas savstarpēji tuvinātu Latvijas iedzīvotājus un valsti.

Politiskā integrācija nozīmē iedzīvotāju sociālpolitisko vērtību, interešu un mērķu tuvināšanos. To veicina pilsoniskās līdzdalības nostiprināšanās. Demokrātiskā politiskā integrācija noris uz parlamentārās iekārtas pamata, saistībā ar lojalitātes un neatkarīgās valsts vērtībām; tā notiek, Saeimā un valdībā pārstāvētajām partijām savā darbībā izmantojot un nostiprinot demokrātiskas darbības metodes, nevalstiskajām organizācijām attīstot demokrātijai raksturīgos lēmumu pieņemšanas procesa ietekmēšanas paņēmienus, indivīdiem apgūstot demokrātijai nepieciešamās zināšanas un prasmes.

Lai sekmētu šādu tuvināšanos, valstij ir nepieciešams veicināt Latvijas iedzīvotāju informētību un izglītību par politisko procesu norisi Latvijā, par valsti un tās vēsturi, par savām tiesībām un līdzdalības iespējām. Vienlaikus valstij jārada vide, kas atraisa tautas patriotismu un līdzdalības potenciālu pilsoniskajā sabiedrībā - nevalstiskajās organizācijās, politiskajās partijās, vēlēšanu gaitā, naturalizācijas procesā u. tml.

Viens no pašiem pieejamākajiem ceļiem, kā indivīdam nodrošināt savu līdzdalību sabiedrības dzīvē, ir darbība nevalstiskajās organizācijās (NVO). Plaša NVO sistēma valstī un mērķtiecīga tās darbība veicina pilsoniskas sabiedrības izveidi un stiprina, no vienas puses, saites starp indivīdiem un grupām, bet, no otras, - saites starp indivīdu vai grupu un valsti. Tieši līdzdalība nevalstisko organizāciju darbā, līdzdalība politiskajos procesos, sabiedriski nozīmīgu lēmumu pieņemšanā var stiprināt sabiedrības locekļu piederības sajūtu Latvijai, neraugoties uz piederību dažādām sociālām, etniskām, reliģiskām un lingvistiskām grupām vai citām atšķirībām.

Modernās tehnoloģijas laikmetā pilsoniskā līdzdalība ir iespējama arī tad, ja pilsonis atrodas ārpus savas valsts robežām. Šīs iespējas jāizmanto, lai pilsoniskai līdzdalībai piesaistītu ārzemēs dzīvojošos latviešus un Latvijas pilsoņus. Sabiedrības integrāciju ietekmē starpvalstu migrācija – cilvēku izceļošana no Latvijas un ieceļošana mūsu valstī. Latvijas valsts neatkarības atjaunošana pavēra iespēju atgriezties dzimtenē ārzemēs dzīvojošajiem tautiešiem – notiek repatriācijas process. Cilvēkiem, kuri atgriežas Latvijā, ir jāpalīdz integrēties Latvijas valstī. Latvijas valsts ir ieinteresēta uzturēt sakarus arī ar cittautiešiem, kuri, aizbraucot no Latvijas, vēlas sadarboties un saglabāt saites ar to. Atbilstoši daudzu starptautisko cilvēktiesību dokumentu garam atbalstāma ir Latvijas mazākumtautību vēlme sadarboties ar savu etnisko dzimteni un saviem tautiešiem citās valstīs.

# I. Pilsoniskā līdzdalība

## Mērķi

Stiprināt Latvijas iedzīvotāju politisko integrāciju un aktīvu līdzdalību parlamentārajā demokrātijā visos varas līmeņos; pārvarēt Latvijas iedzīvotāju atsvešinātību no valsts un pašvaldību institūcijām, uzturot dialogu starp indivīdu, sabiedrību un valsti; paaugstināt Latvijas pilsonības prestižu, radot labvēlīgu attieksmi pret pilsonības ieguves procesu.

## Galvenie rīcības virzieni

**Dialogs starp iedzīvotāju un valsti.** Lai pārvarētu atsvešinātību, valsts un pašvaldību institūciju darbība jāpadara iespējami caurspīdīgāka un atklātāka. Pieņemamo lēmumu nepieciešamība un jēga jāskaidro aktīvāk un pietiekami ilgu laiku pirms galīgā lēmuma pieņemšanas, lai neizraisītu iedzīvotājos nesapratni un mazinātu spontānu un nekontrolējamu akciju iespējamību. Tiešs sabiedrības un valsts pretnostatījums valstij un sabiedrībai svarīgu jautājumu risināšanā nesekmē dialogu, drīzāk mazina uzticību valsts iestādēm kopumā un veicina atsvešinātības saglabāšanos.

Latvijas iedzīvotāju savlaicīga un regulāra informēšana par norisēm valsts institūcijās nav tikai žurnālistu pienākums vien. Informācija par savu darbību aktīvi jāsniedz arī pašām valsts iestādēm. Iestāžu darbs būs daudz efektīvāks, ja tām būs saskare ar informētiem iedzīvotājiem. Jānodrošina informācijas pieejamība un līdzdalības iespējas lēmumu apspriešanā, pirms tie tiek pieņemti.

Lai nodrošinātu efektīvu darbību informācijas sniegšanas jomā, jāizvērtē darbs programmas «Saikne ar pilsoni» ietvaros, tā būtu jāatjauno vai arī jārada decentralizēti mehānismi šīs funkcijas veikšanai valsts institūcijās. Atsvešinātību no valsts stiprina arī iedzīvotāju neinformētība par savām tiesībām un iespējām attiecībā uz tiesību un brīvību īstenošanu gan privātajā, gan arī sabiedriskajā sfērā.

**Pilsonība un naturalizācija.** Nepieciešams izstrādāt un īstenot plašu pasākumu kompleksu, kas vērsts uz sabiedrības informēšanu un pilsonības institūta prestiža paaugstināšanu, lai panāktu, ka pozitīvā virzienā mainītos attieksme pret Latvijas pilsonību un tās iegūšanu naturalizācijas kārtībā. Šajā nolūkā veicami vairāki pasākumi.

- Jāinformē sabiedrība par pilsonības un sabiedrības integrācijas jautājumiem, par pilsonību Eiropas Savienības dalībvalstīs, par pilsoņu tiesībām un pienākumiem. Naturalizācijas pārvaldes Informācijas centram ir jārada informatīvā bāze sabiedrības izglītošanai un informēšanai, sabiedrības domu un aktivitāšu orientēšanai naturalizācijai un sabiedrības integrācijai vēlamā virzienā, ar dažādu pasākumu palīdzību popularizējot pilsonības statusu, veicinot aktivitātes, kas saistītas ar integrācijas un naturalizācijas procesu, to personu skaita palielināšanos, kuras naturalizācijas kārtībā iegūst Latvijas pilsonību, un tādā veidā samazinot nepilsoņu īpatsvaru valstī.
- Jāizstrādā vienota standartizēta sistēma, ar kuras palīdzību cittautiešiem, kā arī repatriantiem, kuri nepārvalda latviešu valodu, būtu iespēja katrā Latvijas administratīvajā teritorijā apgūt latviešu valodu, Latvijas vēstures pamatus. Tā vienlaikus būtu arī pilsoniskās izglītošanas programma pieaugušajiem. Šo

pasākumu īstenošanā sadarbības partneri ir Naturalizācijas pārvalde, Izglītības un zinātnes ministrija, Latvijas Tautas skola, pieaugušo izglītības centri, Pilsonības un migrācijas lietu pārvalde u. c.

- Ieteicams izstrādāt izglītojošu raidījumu ciklu valsts un reģionālajās raidstacijās, kā arī veicināt klausītāju aktivitāti, iesaistot viņus raidījumu konkursos, lai varētu apkopot viņu domas un zināšanas par Latvijas sabiedrībai aktuāliem jautājumiem.

## Projekti

### A. Iesāktie projekti

| Nr. p.k. | Projekta nosaukums   | Mērķis   | Darbība  | Gaidāmais rezultāts   | Projekta īstenotājs  | Mērķ-auditorija   |             |
|----------|--|--|--|---|--|---|-------------|
|          | Īsteno-<br>anas laiks, gadi  | Finansējums  |  | Piezīmes  |  |   |             |
|          |  |  |  |   | valsts (tūkstošos latu)  | ārvalstu,   |             |
|          |  |  |  |   |  | cits (tūkstošos)  |             |
| 1.       | <b>Ceļā uz pilsonisku sabiedrību Latvijā – 2000</b>  | Veicināt un stiprināt pilsoniskas sabiedrības attīstību Latvijā; sekmēt sabiedrības integrācijas procesu.  | Izpētīt iedzīvotāju uzskatus un attieksmi pret Latvijas valsti, pilsonību, valodu, starpnacionālajām attiecībām, informācijas iegūšanas iespējām, sabiedrības integrācijas procesu, izglītību un migrācijas problēmām; izanalizēt iedzīvotāju uzskatu un attieksmes dinamiku; novērtēt sabiedrības integrācijas procesa veicināšanas pasākumu efektivitāti; izstrādāt ieteikumus turpmākai sabiedrības integrācijas procesa veicināšanai; veicināt iedzīvotāju līdzdalību valsts un sabiedrības dzīvē. | Latvijas iedzīvotāju problēmjaudātājumu izziņāšana sabiedrības integrācijas procesa aspektā un uzskatu dinamikas izziņāšana; sabiedrības uzmanības piesaistīšana sabiedrības integrācijai un pilsoniskas sabiedrības veidošanās procesam Latvijā; plašāka sabiedrības informētība par pilsoniskas sabiedrības veidošanās nosacījumiem, principiem un nepieciešamību; ieteikumu izstrādāšana pilsoniskas sabiedrības veidošanās un sabiedrības integrācijas procesa veicināšanas jautājumos. | Naturalizācijas pārvalde sadarbībā ar citām valsts institūcijām un nevalstiskajām organizācijām.   | Visi Latvijas iedzīvotāji.                                  |             |
|          | 2000. 2001.  | 25,0   | 57,0   | ASV dolāru  | Šis projekts ir  | 1997. – 1998. g. program-mas turpinājums.                   |             |
| 2.       | <b>ES Phare programmas projekts LE 9803.02 “Sabiedrības integrācija caur informētību un izglītošanu”</b> | Veicināt sabiedrības, īpaši nepilsoņu, integrāciju; nodrošināt sabiedrības informētību par pilsonības, sabiedrības integrācijas, mazākumtautību jautājumiem. | Naturalizācijas pārvaldes Informācijas centra darbības materiāli tehniskā nodrošināšana, darbinieku profesionālā pilnveidošana; informatīvās bāzes veidošana par pilsonības, mazākumtautību, sabiedrības integrācijas jautājumiem, informatīvu un izglītojošu projektu īstenošana.   | Informētāka un izglītotāka sabiedrība; izveidota Naturalizācijas pārvaldes Informācijas centra materiāli tehniskā bāze un darbības informatīvā bāze; īstenoti informatīvie un izglītojošie projekti.  | Naturalizācijas pārvalde Latvijas iedzīvotāji, galvenokārt nepilsoņi, bezvalstnieki un ārvalstnieki  | 2000. 2001.   | 30,0 32,0   |
|          |  | 250,0  | 250,0  | eiro (ES Phare programmas ietvaros)   |  |   |             |
| 3.       | <b>Atklāts projektu konkurss etniskās saskaņas veicināšanai</b>  | Veicināt starpnacionālo dialogu sabiedrībā. Nevalstiskās organizācijas īsteno projektus (rīko seminārus, izstādes, konkursus, akcijas), kas sekmē dialogu.   | Sabiedrībā nostiprinās dialoga un sadarbības attiecības.   | Sorosa fonds – Latvija izsludina konkursu, izvērtē pieteikumus, administrē līdzekļus. Projektus īsteno NVO.   | Visa Latvijas sabiedrība.  | 2000. 2001.   | 25,0        |
|          |  |  |  | ASV dolāru (Sorosa fonds – Latvija)   |  |   |             |
| 4.       | <b>Buklets “Ceļvedis jaunajam pilsonim” izdošana un izplatīšana</b>                                      | Veicināt informētību Latvijas jauniešu vidū par pilsonību un citiem tiesiskiem jautājumiem.  | Sagatavo un izdod bukletu vidusskolu 11. un 12. klašu skolēniem latviešu un krievu valodā, par pamatu izmantojot Lielbritānijā izdoto “Young Citizen's Passport”.  | Vairāku tūkstošu jauniešu tiesiskās izglītības līmenis un zināšanas par pilsonību uzlabojas.  | Sorosa fonds – Latvija izstrādā koncepciju, ko īsteno konkursa kārtībā izraudzīts izpildītājs, kā arī Izglītības un zinātnes ministrija un Naturalizācijas pārvalde. | Izglītības iestāžu audzēkņi, personas līdz 30 gadu vecumam. | 2000. 2001. |
|          |  |  |  | ASV dolāru (Sorosa fonds – Latvija)   | Būs nepieciešams papildf-nansējums.  |   |             |
| 5.       | <b>Atklāts projektu konkurss cilvēktiesību veicināšanai</b>  | Veicināt mazaizsargāto iedzīvotāju grupu (invalidi, seksuālās minoritātes, bērni, utt.) tiesību ievērošanu, veicināt sadarbību starp NVO.                    | Nevalstiskās organizācijas īsteno projektus (rīko seminārus, izstādes, konkursus, akcijas), kas veicina cilvēktiesību ievērošanu.  | Tiek popularizētas atsevišķu mazaizsargāto iedzīvotāju grupu tiesības, nostiprinās sadarbība starp NVO.   | Sorosa fonds – Latvija izsludina konkursu, izvērtē pieteikumus, administrē līdzekļus. Projektus īsteno NVO koalīcijas.   | Mazaizsar-gātās sociālās grupas.                            | 2000. 2001. |
|          |  |  |  | ASV dolāru (Sorosa fonda – Latvija)   |  |   |             |
| 6.       | <b>Mācību palīg līdzeklis latviešu valodā Latvijas pilsonības pretendentiem</b>                          | Izveidot   |  |   |  |   |             |

cittautiešiem speciālu mācību palīg līdzekli, kas dotu iespēju pilsonības pretendentiem naturalizācijas procesā patstāvīgi sagatavoties valodas prasmes pārbaudei; veicināt naturalizācijas procesu. Ārvalstīs izdotu līdzīgu mācību līdzekļu metodisko pamatu izpēte; manuskripta izstrādāšana; mācību palīg līdzekļa aprobācija un pilnveidošana; mācību palīg līdzekļa izdošana un īstenošana. Izstrādāts un ieviests efektīvs un naturalizācijas procesā nepieciešamajam valsts valodas prasmes līmenim atbilstošs individuāls mācību palīg līdzeklis; palielinājies valsts valodas lietotāju skaits.

Naturalizācijas pārvalde sadarbībā ar Eiropas Valodas testētāju asociāciju un IZM. Latvijā dzīvojošie cittauteiši, kuri nepārvalda valsts valodu atbilstošā (pietiekamā) līmenī un vēlas to paaugstināt. 2000. 2001. 4,8 latu (ASV finansiāls atbalsts)

7. **Buklets "10 atbildes par sabiedrības integrāciju"** Saistībā ar valsts programmu "Sabiedrības integrācija Latvijā" galvenos virzienos skaidrot sabiedrības integrācijas būtību, mērķus un īstenošanas principus. Formulēt 10 būtiskākos jautājumus par sabiedrības integrāciju Latvijā, ar kuriem nepieciešams iepazīties, lai iegūtu pamatzināšanas par pašreizējo integrācijas procesu un tā tālāko attīstību; lakoniskā formā ar atbilstošām ilustrācijām sagatavot atbildes uz šiem jautājumiem un bukletu trīs valodās - latviešu, angļu un krievu. Izdotas brošūras trīs valodās, kurās skaidroti svarīgākie pamatjautājumi par sabiedrības integrāciju Latvijā; sabiedrība kļūst informētāka un izglītotāka par integrācijas jautājumiem. Naturalizācijas pārvalde, a/s "Izglītība" sadarbībā ar EDSO. Valsts un pašvaldību institūcijas, kuru pārziņā ir sabiedrības integrācijas jautājumu virzīšana, NVO, skolēni, studenti, skolotāji un mācītāji, starptautiskās institūcijas. 2000. 2001. 13,58 latu

## B. Plānotie projekti

### 1. Latviešu valodas mācīšana personām, kuras izteikušas vēlēšanos naturalizēties

Latvijas valsts un ANO Attīstības programmas atbalstītā Latviešu valodas apguves valsts programma (LVAVP) pamatā ir orientēta uz izglītības sistēmu un atsevišķām iedzīvotāju grupām, piemēram, skolotājiem, policijas darbiniekiem, mediķiem, bet nepilsoņi kā mērķauditorija programmā netiek ietverta.

Aptuveni 80% no pieaugušajiem, kuri neprot latviešu valodu, individuāli to apgūt ir problemātiski, savukārt brīvā tirgus maksas kursus nav vienotas metodoloģijas, mācību programmu, metodisko un mācību materiālu, kursu pasniedzēji nav sertificēti pēc vienotām prasībām, kā arī nav izveidots mācību kursu tīkls visos Latvijas rajonos. Samaksa par šiem kursiem ir samērā augsta, bet rezultāts netiek garantēts. Liela daļa iedzīvotāju paši nav spējīgi segt izdevumus par kursiem. Tuvāko divu gadu laikā projekts tiks aprobēts, tālāk pilnveidojot jau izstrādātās speciālās latviešu valodas mācību programmas pieaugušajiem, izzinot konkrētas kursu organizācijas iespējas dažādos Latvijas reģionos, gatavojot un piesaistot mācību spēkus no attiecīgajā teritorijā dzīvojošo iedzīvotāju (speciālistu) vidus. Rezultātā šis projekts sagatavotu pāreju uz vienotas standartizētas mācību sistēmas izveidošanu pieaugušajiem.

### 2. Vienotās standartizētās mācību sistēmas izveidošana pieaugušajiem, lai tiktu nodrošināta iespēja apgūt latviešu valodu, Latvijas vēsturi un kultūru, valsts konstitucionālos un demokrātiskos pamatus

1998. gadā veiktais socioloģiskais pētījums "Ceļā uz pilsonisku sabiedrību", kā arī citas pēc tam notikušās aptaujas skaidri atklāja Latvijas iedzīvotāju un valsts varas atsvešināšanās faktu. Diemžēl plaša starp valsts varu un iedzīvotājiem turpina paplašināties. Tam pamatā ir daudzi sociāli un politiski iemesli. Viens no tiem ir arī Latvijas iedzīvotāju zemais valstiskās, politiskās un tiesiskās apziņas līmenis, kādēļ daudzi nespēj atrast savu vietu un izprast savu lomu demokrātiskās valsts veidošanas un valsts pārvaldes procesos. Problēmas risinājums ir meklējams mērķtiecīgas, kvalitatīvas informācijas un personas izglītošanās iespēju nodrošinājumā.

Šo valstiski svarīgo, bet sarežģīto uzdevumu nav iespējams īstenot īsā laika periodā un kampaņveidīgi. To varētu paveikt, izstrādājot vienotu, ilgspējīgu, iedzīvotājiem viegli pieejamu sistēmu, kuras ietvaros, pirmām kārtām tiktu īstenoti projekta mērķi un uzdevumi. Šāda sistēma balstītos uz vienotiem organizatoriskiem darbības principiem, standartizētu dažāda līmeņa un satura izglītojošu programmu, mērķtiecīgi veidotu un virzītu informācijas plūsmu. Diemžēl pašlaik valstī šādas sistēmas nav, bet atsevišķu institūciju nesaskaņotas darbības dēļ šo uzdevumu nav iespējams risināt valstiskā līmenī.

### **3. Vēlētāju izglītība**

Lielākajai daļai Latvijas pilsoņu vēlēšanu pieredze un izpratne par to veidojusies padomju laikā, kad pastāvošā valsts vara bija degradējusi vēlēšanu nozīmi, nedodot iespēju pilsoņiem būt pārliecinātiem par vēlēšanu rezultātu likumību, kā arī iespēju ar savu piedalīšanos vēlēšanās ietekmēt valsts attīstību.

Pašlaik Latvijā notiek aktīvs nepilsoņu naturalizācijas process, tādējādi pieaug to vēlētāju skaits, kuri vēlēšanās piedalīsies pirmo reizi.

Pēc Latvijas neatkarības atjaunošanas tika mainīta vēlēšanu sistēma no mažoritārās uz proporcionālo, taču šajā laikā nav veikti pasākumi, lai sabiedrību plašāk informētu par parlamentārās sistēmas uzbūvi un darbību, kā arī vēlēšanu nozīmi. Latvijā ir vērojama liela plaisa starp sabiedrību un valsts institūcijām, kā rezultātā mazinās balstiesīgo iedzīvotāju aktivitāte vēlēšanās, jo īpaši tas attiecināms uz pašvaldību vēlēšanām. Aktīvo vēlētāju organizācijas ir izveidotas tikai dažās Latvijas pilsētās, un arī tās savstarpēji tikpat kā nesadarbojas.

Latvijas valdība ir skaidri un nepārprotami definējusi savu virzību uz Eiropas Savienību, tajā pašā laikā sabiedrībai trūkst informācijas par vēlēšanu tiesībām ES dalībvalstīs, kā arī nav skaidrības par to, kā notiks tautas nobalsošana par Latvijas līdzdalību ES.

### **4. Sociālās kompetences un pamatprasmju izglītība pieaugušajiem iedzīvotājiem**

Latvijas neintegrtajiem un sociāli izstumtajiem pieaugušajiem iedzīvotājiem nav pieejama bezmaksas izglītība, kas attīstītu viņu sociālo kompetenci un novērstu pamatprasmju izglītības deficītu.

Zemā ienākumu līmeņa un nabadzības dēļ šie iedzīvotāji var izmantot tikai tās izglītības iespējas, kuras tiek nodrošinātas viņu dzīvesvietās. Patlaban šādu iespēju praktiski nav.

Nav ne atbilstošu mācību līdzekļu, ne rokasgrāmatu pasniedzējiem. Lai arī ir iestrādnes un uzsākta mācību līdzekļu sagatavošana, šī procesa sekmīgai īstenošanai trūkst nepieciešamo resursu.

Akūts ir jautājums par vietējo pasniedzēju sagatavošanu darbam ar pieaugušo auditoriju, lai nodarbības veidotos dialoga formā, galvenokārt balstoties uz dalībnieku dzīves pieredzi un viņu zināšanām.

### **5. Madonas rajona pieaugušo izglītības stratēģija 2001. - 2005.**

Izglītība nav pieejama daudziem sociāli neadaptētiem iedzīvotājiem Latvijā, kuri nabadzības un citu sociālo atstumtību veicinošo faktoru ietekmē nevar iekļauties

izglītības programmās viņu dzīvesvietās, īpaši laukos. Nav aprobētas esošās programmas, nav izstrādātas sociālās pamatprasmes veicinošas programmas, t.i., komunikāciju prasmes, prasmes strādāt ar informāciju u. c.

Šis projekts nostiprinās pašvaldību, nevalstisko organizāciju, esošo izglītības institūciju sadarbību, lai radītu sociālo un politisko integrāciju veicinošu izglītības piedāvājumu iedzīvotājiem viņu dzīvesvietās. Tiktu uzsākti izglītības projekti sociāli atstumtiem iedzīvotājiem.

## 6. Projekts "Informācija naturalizācijas procesa veicināšanai"

Naturalizācija ir ļoti svarīgs politiskās integrācijas nosacījums Latvijā. Kaut arī naturalizācijas temps kopš naturalizācijas vecuma ierobežojumu atcelšanas 1998. gada novembrī ir strauji pieaudzis, tomēr tiesības iegūt Latvijas pilsonību naturalizācijas kārtībā ir izmantojuši tikai 7-8% nepilsoņu. Viens no galvenajiem iemesliem tam, ka naturalizācijas process norisinās diezgan lēni, ir iedzīvotāju informētības un izpratnes trūkums par šiem jautājumiem – nepilsoņiem trūkst informācijas vai/un motivācijas Latvijas pilsonības iegūšanai.

2001. gadā tiks uzsākta plaša sabiedrības informēšana par pilsonības un sabiedrības integrācijas jautājumiem ES Phare 1998. gada programmas projekta ietvaros, lai veicinātu naturalizācijas procesu. Šis darbs nedrīkst tikt pārtraukts līdz ar ES Phare finansējuma beigšanos 2001. gada septembrī.

Naturalizācijas procesa veicināšana ir arī viens no prioritārajiem uzdevumiem, Latvijai virzoties uz integrāciju Eiropas Savienībā, kas ir Latvijas ārpolitikas skaidri definēts mērķis. Tāpēc Latvijai būtu jāturpina aktivitātes naturalizācijas procesa veicināšanai, to skaitā – iedzīvotāju informēšana par pilsonības un sabiedrības integrācijas jautājumiem.

| Nr. p.k. | Projekta nosaukums<br>Īstenošanas laiks, gadi | Mērķis<br>Finansējums | Darbība | Gaidāmais rezultāts<br>Piezīmes | Projekta īstenotājs<br>valsts (tūkstošos latu) | Mērķauditorija<br>ārvalstu, |
|----------|---|-----------------------|---------|---------------------------------|--|-----------------------------|
|----------|---|-----------------------|---------|---------------------------------|--|-----------------------------|

cits (tūkstošos)

1. **Latviešu valodas mācīšana personām, kuras izteikušas vēlēšanos naturalizēties** Izveidot efektīvu valsts valodas apguves sistēmu pieaugušajiem; veicināt latviešu valodas vides paplašināšanos; sekmēt sabiedrības integrācijas un naturalizācijas procesu. Pilnveidot latviešu valodas mācību programmas pieaugušajiem; sagatavot un izdot nepieciešamos mācību un metodiskos līdzekļus; paaugstināt mācītājspēku (pasniedzēju) profesionālās sagatavotības līmeni atbilstoši programmu specifikai; paplašināt kursu organizācijas iespējas, apmierinot pieprasījumu ikvienā valsts administratīvajā teritorijā; optimizēt nepieciešamās finansiālās izmaksas. Sasniegta augsta programmu efektivitāte, kas izpaužas, pretendentiem sekmīgi kārtojot latviešu valodas prasmes pārbaudi naturalizācijas procesā (90-95%); izveidota stabila un pastāvīga valsts valodas apguves sistēma; naturalizācijas procesā ik gadu papildus iekļāvušies 2 000-5 000 nepilsoņu; palielinājies valsts valodas lietotāju skaits un paplašinājusies valsts valodas vide; ekonomiski un efektīvi izlietoti finansu resursi. Naturalizācijas pārvalde sadarbībā ar Latvijas Tautas skolu un IZM. Nepilsoņi, bezvalstnieki un ārvalstnieki, kuri vēlas iegūt Latvijas pilsonību naturalizācijas kārtībā. 2001. 2002. 200,0 200,0 ASV dolāru + pašvaldību līdzfinansējums 1999.–2000. g. tika īstenots šis programmas pilotprojekts.

2. **Vienotas standartizētas mācību sistēmas izveidošana pieaugušajiem, lai nodrošinātu iespēju apgūt latviešu valodu, Latvijas vēsturi un kultūru, valsts konstitucionālos un demokrātijas pamatus** Veicināt pilsoniskas, saliedētas sabiedrības izveidošanu Latvijā; veicināt iedzīvotāju politisko līdzdalību un iesaistīšanos sabiedriskajā dzīvē; nodrošināt iedzīvotājiem dialoga iespēju ar valsti; veicināt naturalizācijas procesu. Apsināt un izvērtēt situāciju pēc pilotprojekta īstenošanas par latviešu valodas apmācību (iespējamie sadarbības partneri, materiāli tehniskais nodrošinājums, mācību programmu un materiālu atbilstība noteiktajām prasībām); izstrādāt rīcības plānu katrai administratīvajai teritorijai gan latviešu valodas, gan Latvijas vēstures un valsts konstitucionālo pamatu apgūšanai, ņemot vērā tās īpatnības; pilnveidot nepieciešamās latviešu valodas un Latvijas vēstures un valsts konstitucionālo pamatu mācību programmas (ja nepieciešams, izstrādāt jaunus); izstrādāt jaunus un pilnveidot jau esošos metodiskos un mācību materiālus latviešu valodas un Latvijas vēstures un valsts konstitucionālo pamatu apgūšanai; sagatavot kursu vadītājus – pasniedzējus; nodrošināt projekta materiāli tehnisko bāzi. Palielinās Latvijas



valstij lojālu iedzīvotāju skaits, kuri ir spējīgi piedalīties dialogā ar valsti, jo labāk izprot pilsoniskās līdzdalības un politiskās integrācijas jautājumus; izstrādātas mācību programmas latviešu valodas, Latvijas vēstures un kultūras, valsts konstitucionālo un demokrātijas pamatu apgūšanai; sagatavoti pasniedzēji un izstrādāta metodika pieaugušo apmācībai šajās jomās, kā arī izstrādāti metodiskie un mācību materiāli; izveidots mācību kursu tīkls visos Latvijas rajonos; projekta īstenošanai pilnā apjomā katram latviešu valodas apmācības līmenim gada laikā tiek organizētas apmēram 100 grupas pa 20 cilvēkiem katrā (4000 cilvēku gadā); projekta īstenošanai pilnā apjomā gada laikā tiek organizētas apmēram 50 grupas pa 20 cilvēkiem katrā – Latvijas vēstures, kultūras, valsts konstitucionālo pamatu apgūšanai (1000 cilvēki gadā). Atkarībā no pieprasījuma un pieejamā finansējuma grupu skaits var mainīties. Naturalizācijas pārvalde sadarbībā ar IZM, NVO centru, Latvijas Pieaugušo izglītības apvienību, Latvijas Tautas skolu, nacionālajām kultūras biedrībām un citām institūcijām Nepilsoņi, kas vēlas naturalizēties; tie Latvijas pilsoņi, kuri ieguvuši Latvijas pilsonību reģistrācijas kārtībā, bet pietiekami neprot latviešu valodu; repatrianti; ikviens interesents. 2001. 2002. 23,1 23,1 385,0 385,0 eiro Izstrādāts projekts ES *Phare* programmas ietvaros.

3. **Vēlētāju izglītība** Veicināt un nostiprināt iedzīvotāju līdzdalību valsts attīstībā, izmantojot LR Satversmē noteiktās vēlēšanu tiesības; palielināt NVO lomu un ietekmi Latvijā; izglītēt dažādas sabiedrības grupas par vēlēšanu tiesībām un to izmantošanas iespējām; veicināt pilsoniskas sabiedrības veidošanos Latvijā. Izstrādāt un īstenot atbalsta programmu Latvijā pastāvošajām aktīvo vēlētāju NVO; izstrādāt vienotu apmācības programmu vēlēšanu komisiju darbiniekiem, lai celtu viņu kvalifikāciju saistībā ar gaidāmo Latvijas iestāšanos ES; izstrādāt informatīvo kampaņu vēlētājiem par vēlēšanu tiesībām un vēlētāju līdzdalību sabiedrības pārvaldē; izstrādāt informatīvo un izglītojošo programmu jauniešiem "Es balsoju pirmo reizi"; apkopot un apmainīties ar projekta īstenošanas laikā iegūto pieredzi. Apzinātas Latvijā darbojošās NVO un neformālās grupas, kuru darbības mērķi ir vēlētāju izglītības veicināšana un pilsoniskās līdzdalības paaugstināšana; izveidots aktīvo vēlētāju NVO sadarbības tīkls; NVO apguvušas vēlēšanu monitoringa prasmes; izstrādāta un īstenota vēlēšanu komisiju darbinieku tālākizglītības programma; ieviesta vēlēšanu organizatoru atestācijas sistēma, kas atbilst ES vēlēšanu un referendumu organizācijas standartiem; augusi vēlētāju izpratne par vēlēšanu nozīmi, vēlēšanu sistēmu un vēlētāju tiesībām; palielinājusies vēlētāju aktivitāte vēlēšanās; sagatavoti pedagogi, kas plāno un vada vidusskolēnu tīkla "Par vēlēšanu tiesībām" aktivitātes; notikuši regulāri pasākumi naturalizētajiem iedzīvotājiem; izstrādāts metodiskais materiāls par projekta rezultātiem un iegūto pieredzi; starptautiska konference, kuras mērķis ir stiprināt sadarbību vēlēšanu tiesību jomā.

NVO centrs, LR Centrālā vēlēšanu komisija sadarbībā ar Izglītības un zinātnes ministrijas Valsts jaunatnes iniciatīvu centru un vietējām pašvaldībām. Pārstāvji no NVO, kā arī valsts un pašvaldību institūcijām. Reģionālo vēlēšanu komisiju locekļi. Vēlētāji - Latvijas pilsoņi vecumā no 18 gadiem. Vēlētāji, kas vēlēšanās piedalīsies pirmo reizi - vidusskolēni vecumā līdz 18 gadiem, kā arī iedzīvotāji, kas pilsonību ieguvuši naturalizācijas kārtībā. Pedagogi. 2001. 2002. 41,4 45,6 225,6 249,0 eiro

4. **Sociālās kompetences un pamatprasmju izglītība pieaugušajiem iedzīvotājiem** Izglītības sistēmas izveide pieaugušajiem valsts iedzīvotājiem, kas veicina sociālās kompetences augsni un integrāciju. Sniegt iedzīvotājiem pamatzināšanas un informāciju par viņu līdzdalības iespējām vietējā sabiedrībā un darba tirgū; veidot iedzīvotājos nepieciešamās prasmes piedalīties sev svarīgu jautājumu risināšanā, iesaistīties NVO darbībā un sadarbībā ar pašvaldībām; veicināt jaunu sabiedriskās iniciatīvas grupu un sabiedrisko organizāciju veidošanos vietējā sabiedrībā; veidot iedzīvotāju pilsonisko apziņu, izpratni un atbildību pret valsti, attīstīt līdzdalības kultūru. Sociālās kompetences un pamatprasmju izglītības mācību programmu skaita pieaugums; mācību līdzekļu izstrādāšana un izdošana; pasniedzēju un organizatoru sagatavošanas programmu īstenošana; iedzīvotāju sociālās kompetences un pamatprasmju izglītības pasākumu īstenošana. Latvijas Pieaugušo izglītības apvienība, rajonu un pilsētu pieaugušo izglītības centri, rajonu un pagastu pašvaldības, kultūras un izglītības institūcijas, nevalstiskas organizācijas. Sociāli neadaptētie iedzīvotāji, cilvēki ar zemu (minimālo, zem minimālās) darba algu, nekvalificēti fiziska darba strādnieki, cilvēki ar vidējo vispārējo vai profesionālo izglītību, vai zemāku, cilvēki ar hroniskām saslimšanām, invalīdi, pašnodarbinātas ģimenes ar trijiem un vairāk bērniem, bezdarbnieki, nestrādājošas personas, tai skaitā pensionāri, jaunieši, kas pēc mācību iestādes beigšanas nestrādā algotu darbu, mājsaimniecībās un ģimenes zemnieku saimniecībās nodarbinātie. 2001. 2002. 2003. 2004. 6,3 6,3 37,5 37,5 18,8 18,8 112,5 112,5 latu

5. **Madonas rajona pieaugušo izglītības stratēģija 2001. - 2005.** Izstrādāt stratēģiju pieaugušo izglītības attīstībai piecu gadu periodam, paplašināt izglītības pieejamību sociāli izstumtajiem iedzīvotājiem Madonas rajona lauku teritorijās un mazpilsētās, veidojot modeļus analoga procesa uzsākšanai citos Latvijas rajonos.

Iedzīvotāju aptauja; jauniešu, kuri nemācās un nestrādā, aptauja; stratēģiskā plāna izstrāde; iespēju un draudu konstatācija; izglītības pilotprojektu uzsākšana sociāli izstumtajiem iedzīvotājiem Madonas rajona pagastos un mazpilsētās; sociālo kompetenci un sabiedrības integrāciju veicinošu izglītības pilotprogrammu uzsākšana. Apkopota informācija par iedzīvotāju izglītības vajadzībām un izglītības iespējām; apkopota informācija par jauniešu bezdarba un nemācīšanās iemesliem; sabiedrības, politiķu un valsts institūciju informēšana par iedzīvotāju izglītības situāciju; esošo pilsoniskās izglītības programmu aprobācija un īstenošana Madonas rajona iedzīvotāju vidū. Latvijas Pieaugušo izglītības apvienība, Naturalizācijas pārvalde sadarbībā ar Madonas rajona padomi, Madonas rajona pašvaldībām un nevalstiskām organizācijām. Madonas rajona iedzīvotāji. 2001. 49,0 ASV dolāru Projekts ir 1999. - 2000. gadā veikta projekta turpinājums.

6. **Projekts "Informācija naturalizācijas procesa veicināšanai"** Veicināt sabiedrības, īpaši nepilsoņu, integrāciju. nodrošināt sabiedrības informētību par pilsonības, sabiedrības integrācijas, mazākumtautību jautājumiem. Sagatavot un izdot ikmēneša informatīvus biļetenus, kuros tiek sniegta jaunākā informācija par pilsonības,

mazākumtautību, sabiedrības integrācijas jautājumiem – informācija par izmaiņām likumdošanas aktos, naturalizācijas gaitu Latvijā, naturalizācijas procesu u.c.; sagatavot un izdot ceturkšņa informatīvus biļetenus, kuros tiek sniegta analītiska informācija, ekspertu viedokļi, komentāri par pilsonības, mazākumtautību, sabiedrības integrācijas jautājumiem. Informētāka un izglītotāka sabiedrība; pieaugošs naturalizācijas iesniegumu skaits.

Naturalizācijas pārvalde Latvijas iedzīvotāji, galvenokārt nepilsoņi, kā arī personas, kas nodarbojas ar sabiedrības integrācijas jautājumiem, pētnieki 2002. 2003. 3,0 3,0 15,5 15,5 ES Phare Phare programmas projektā LE9803.02/0001 uzsākto aktivitāšu turpinājums

**Indikatori:**

- Latvijas pilsonību ieguvušo skaits;
- Latvijas balstiesīgo iedzīvotāju līdzdalība LR Saeimas un pašvaldību vēlēšanās.
- Latviešu valodas kursos iesaistīto personu skaits.
- Kursu efektivitātes rādītāji.

## II. Nevalstisko organizāciju līdzdalība

### Mērķi

Veicināt pilsonisko līdzdalību - indivīda iesaistīšanos sabiedrības un valsts dzīvē, atbalstot nevalstisko organizāciju izveidi un darbību un rosinot indivīdu iesaisti NVO darbā; stiprināt saites a) starp indivīdiem un sabiedrības grupām un b) saites starp indivīdiem/ sabiedrības grupām un valsti.

### Galvenie rīcības virzieni

**Likumdošana.** Jāsekmē NVO darbībai labvēlīgu likumdošanas aktu izstrāde, kas veicinātu NVO veidošanos un balstītu to finansiālo ilgtspēju. Pašlaik spēkā esošie likumi, kas regulē nevalstisko organizāciju darbību, gan neliek īpašus šķēršļus organizāciju izveidei un darbībai, tomēr arī neveicina to izaugsmi. Likumā “Par sabiedriskajām organizācijām un to apvienībām” vēl joprojām ir spēkā normas, kas ierobežo NVO saimniecisko darbību un tādējādi neļauj iegūt līdzekļus organizāciju mērķu sasniegšanai.

**Labdarība un filantropija.** Jāveicina labdarības un filantropijas nostiprināšanās. Lielāko daļu NVO ienākumu Latvijā veido starptautisko donoru finansējums - Sorosa fonds - Latvija, ANO Attīstības programma, ES *Phare*, Baltijas - Amerikas partnerattiecību programma u. c. Valsts finansējums NVO projektiem pieejams Kultūrkapitāla fondā un Vides aizsardzības fondā. Latvijā būtu jāizstrādā likums par fondiem, kas veicinātu finansiālo līdzekļu apvienošanu fondos, lai sasniegtu sabiedrībai svarīgus mērķus.

**Sadarbība starp valsti, pašvaldībām, uzņēmējiem un NVO.** Jāveicina sadarbība starp valsti, pašvaldībām, uzņēmējiem un NVO. Reģionos vērojama laba sadarbība starp pašvaldībām un NVO, vienojoties par dažādām atļaidēm organizāciju darba nodrošināšanai. Šāda sadarbība ir jāpaplašina, piesaistot arī uzņēmējus.

**Funkciju deleģēšana nevalstiskajām organizācijām.** Jāveicina valsts un pašvaldību funkciju deleģēšana nevalstiskajām organizācijām, ievērojot līdztiesības un atklāta konkursa principus. Funkciju deleģēšanu, piešķirot atbilstošu finansējumu, jau praktizē Labklājības ministrija, kā arī Izglītības un zinātnes ministrija, tomēr vairākiem valsts institūciju nav izpratnes par šo mehānismu un tas netiek praktizēts. Tādēļ būtu veicami pasākumi, kas valsts institūcijām un arī NVO sniegtu nepieciešamās zināšanas par funkciju deleģēšanu.

Sabiedrības integrācijas valsts politikā ir jāaktualizē jautājums par aktīvu sadarbību

ar NVO centriem, atbalstot tos un veicinot to attīstību.

## Projekti

### A. Iesākie projekti

| Nr. p.k. | Projekta nosaukums | Mērķis | Darbība | Gaidāmais rezultāts | Mērķauditorija | Īstenošanas laiks, |
|----------|--------------------|--------|---------|---------------------|----------------|--------------------|
|----------|--------------------|--------|---------|---------------------|----------------|--------------------|

(tūkstošos)

- |    |   |  |  |                             |   |  |
|----|---|--|--|-----------------------------|---|--|
| 1. | <b>Labdarības likumprojekta izstrāde un grozījumu sagatavošana citos normatīvajos tiesību aktos</b> | Sakārtot normatīvos tiesību aktus un radīt tiesisko regulējumu kultūras atbalstītājiem - ziedotājiem un reglamentēt nodokļu atvieglojumu piešķiršanu. Pabeigt likumprojekta izstrādi un sekmēt tā pieņemšanu.  | Uzņēmumi un privātpersonas kļūst ieinteresēti ziedot NVO. Uzņēmēji, mecenāti, NVO 2001. Papildu līdzekļi nav nepieciešami. | KM sadarbībā ar FM, EM, NVO | Likumprojekts neparedz ar NVO darbību saistītu normatīvo tiesību aktu sakārtošanu sistēmiski. |  |
| 2. | <b>Filantropijas popularizēšana</b>   | Popularizēt labdarības tradīcijas uzņēmēju vidū un sabiedrībā. Organizēt diskusijas un pasākumus uzņēmēju vidū; organizēt Filantropijas balvas pasākumu; gatavot publikācijas sabiedrības informācijas līdzekļos; izplatīt informāciju uzņēmēju mērķgrupām. Aug labdarības prestižs sabiedrībā un uzņēmēju vidū. NVO uzņēmēji, mecenāti 2000. 2001. 21,8 50,0 ASV dolāri (Baltijas -Amerikas Partnerattiecību programma) | Latvijas mazo un vidējo uzņēmumu apvienību asociācija sadarbībā ar NVO centru.   |                             |   |  |

#### Sabiedrības līdzdalības valsts dzīvē veicināšana

- |    |   |  |  |  |  |  |
|----|---|--|--|--|--|--|
| 1. | <b>Vides NVO foruma izveide un darbība</b>                            | Noskaidrot vides NVO intereses un darbības virzienus sadarbībai ar VARAM; iesaistīt NVO problēmu aktualizēšanā. Vides NVO datu bāzes izveide un uzturēšana; ikgadējas foruma un VARAM tikšanās; specializētas sesijas un darba grupas atsevišķas vides jomās pēc vajadzības. VARAM ir efektīva un pastāvīga sadarbība ar nozares NVO. Vides NVO, VARAM 1999. 2001. Papildu finansējums nav nepieciešams. VARAM sadarbībā ar vides NVO  |  |  |  |  |
| 2. | <b>Nacionālās vides saziņas un izglītības stratēģijas izstrāde</b>    | Veidot saikni ar sabiedrību. Konkrētu pasākumu definēšana, t. sk. attiecībā uz NVO kā programmas mērķgrupu. Ir izstrādāta stratēģija, un tās īstenošanai tiek piesaistīti līdzekļi. VARAM un vides NVO 2000. 2001. Papildu finansējums nav nepieciešams. VARAM sadarbībā ar vides NVO  |  |  |  |  |
| 3. | <b>Sadarbība ar NVO normatīvo tiesību aktu izstrādē</b>               | Iesaistīt NVO problēmu aktualizēšanā, lēmumu projektu un programmu izstrādē. NVO pārstāvju (galvenokārt nozaru asociāciju) iesaistīšana jaunu normatīvo tiesību aktu izstrādē pēc atbilstības. NVO pārstāvji darbojas normatīvo tiesību aktu izstrādes darba grupās. Vides NVO Ik gadu Papildu finansējums nav nepieciešams. VARAM sadarbībā ar vides NVO  |  |  |  |  |
| 4. | <b>Patērētāju interešu NVO darbības veicināšana</b>                   | Atbalstīt iniciatīvas, kas veicina iedzīvotāju iesaistīšanos NVO. Sadarbība ar esošajām patērētāju interešu aizsardzības NVO. Patērētāju interešu NVO iedibināta sadarbība ar EM, tās tiek iesaistītas konsultatīvajās padomēs un normatīvo tiesību aktu izstrādes darba grupās. Patērētāji, patērētāju interešu NVO. 2000. 2001. Papildu finansējums nav nepieciešams. EM sadarbībā ar patērētāju interešu NVO  |  |  |  |  |
| 5. | <b>Nozaru asociāciju pārstāvju iekļaušana konsultatīvajās padomēs</b> | Iesaistīt NVO problēmu aktualizēšanā, lēmumu projektu un programmu izstrādē. Sagatavot priekšlikumus nozaru konkurētspējas palielināšanai; sniegt atzinumus par normatīvo tiesību aktu projektiem un gatavot priekšlikumus uzņēmējdarbības likumdošanas pilnveidošanai. Sagatavoti priekšlikumi nozaru konkurētspējas palielināšanai; sagatavoti un normatīvajos tiesību aktos iestrādāti priekšlikumi uzņēmējdarbības likumdošanas pilnveidošanai. Nozaru asociācijas. Ik gadu Papildu finansējums nav nepieciešams. EM, nozaru asociācijas |  |  |  |  |

#### Funkciju deleģēšana

- |    |  |   |  |  |  |  |
|----|--|---|--|--|--|--|
| 1. | <b>Funkciju deleģēšana profesionālajām radošajām savienībām un citām NVO</b> | Optimizēt nozares pārvaldi un veicināt radošo organizāciju līdzdalību valsts dzīvē. Konkrētu funkciju deleģēšana, piešķirot atbilstošu finansējumu no KM budžeta. Efektīvāka nozares pārvalde. Sabiedrība kopumā; nozares NVO. 2000. 2001. 2002. 2003. Papildu finansējums nav nepieciešams. KM, Kultūr-kapitāla fonds sadarbībā ar nozares NVO |  |  |  |  |
| 2. | <b>Funkciju deleģēšana sociālās sfēras NVO</b>                               | Optimizēt nozares pārvaldi un veicināt sociālās sfēras NVO līdzdalību valsts dzīvē. Konkrētu funkciju deleģēšana, piešķirot atbilstošu finansējumu no Labklājības ministrijas budžeta. Efektīvāka nozares pārvalde. Sabiedrība kopumā; nozares NVO. Katru gadu Papildu finansējums nav nepieciešams. LM sadarbībā ar nozares NVO                |  |  |  |  |
| 3. | <b>Funkciju deleģēšana jaunatnes un izglītības NVO</b>                       | Optimizēt nozares pārvaldi un veicināt izglītības un jaunatnes organizāciju līdzdalību valsts dzīvē. Konkrētu funkciju deleģēšana, piešķirot atbilstošu finansējumu no IZM budžeta. Efektīvāka nozares pārvalde. Sabiedrība kopumā; nozares NVO Katru gadu  |  |  |  |  |

## **B. Plānotie projekti**

### **1. Sadarbības veicināšana starp NVO un pašvaldībām sabiedrības integrācijas programmas īstenošanā**

Latvijas valdība ir akceptējusi gan sabiedrības integrācijas koncepciju, gan arī sabiedrības integrācijas programmas īso variantu. Šie dokumenti paredz vadlīnijas integrācijas procesa veicināšanai. Tajā pat laikā var prognozēt, ka, ņemot vērā programmas un tās īstenošanas mehānisma komplekso raksturu, Sabiedrības integrācijas fonds aktīvu darbu programmas ieviešanā spēs uzsākt ne agrāk kā 2001. gada vasarā.

Piedāvātais projekts dos iespēju sākt iedzīvināt sabiedrības integrācijas koncepcijas nostādnes vietējā līmenī. Projekta ietvaros tiks atbalstītas nelielas iniciatīvas, lai sagatavotu sabiedrību integrācijas projektu izstrādei un īstenošanai, kā arī nostiprinātu sadarbības pieredzi starp pašvaldībām un NVO. Turklāt gan pašvaldības, gan arī NVO iegūs informāciju un zināšanas par sabiedrības integrācijas koncepciju un programmu.

### **2. NVO tiesiskās vides sakārtošana**

Latvijas Republikas likumdošanā nav atsevišķi izdalīta tiesību nozare – nevalstiskās organizācijas (NVO) un nav arī normatīva tiesību akta, kurā būtu dots termina nevalstiskās organizācijas skaidrojums. Pašlaik Latvijā par tādāmgalvenokārt tiek uzskatītas tikai sabiedriskās organizācijas. Taču, ievērojot NVO darbības būtību un principus, par NVO ir atzīstamas kā sabiedriskās, tā arī bezpeļņas un reliģiskās organizācijas, arodbiedrības u. c. Kad stāsies spēkā Komerclikums, daļa šo organizāciju, kuras reģistrētas kā bezpeļņas uzņēmējsabiedrības ar ierobežotu atbildību, paliks bez juridiskā statusa.

Svarīgākie NVO darbību reglamentējošie normatīvie tiesību akti ir pieņemti deviņdesmito gadu sākumā, kad daudzi cilvēki iesaistījās sabiedriskās kustībās, pārsvarā politisku apsvērumu vadīti. NVO sektoram attīstoties un Latvijai skaidri izvirzot mērķi iestāties Eiropas Savienībā, ir radusies akūta nepieciešamība mainīt pašreizējos NVO darbību regulējošos likumus, kas neatbilst ES likumdošanas praksei attiecībā uz NVO sektoru.

Pēc NVO centra rīcībā esošajiem datiem aptuveni 80 % finansējuma Latvijas NVO saņem no ārvalstīm, taču šāda veida finansējums ar katru gadu samazinās. Ja netiks pieņemtas tādas tiesību normas, kas sekmēs vietējo līdzekļu piesaisti NVO sektoram, tad iepriekšējo gadu aktivitātes, veidojot un attīstot pilsonisku sabiedrību Latvijā, var apstāties nepietiekamā finansējuma dēļ.

2000. gada septembrī Latvijā bija reģistrētas 5258 NVO. Tas liecina par to, ka ir samērā daudz iedzīvotāju, kuri vēlas iesaistīties un līdzdarboties šādās organizācijās. Tomēr vairums šo organizāciju darbojas tikai uz brīvprātības pamata, un to finansiālie līdzekļi ir ļoti ierobežoti. Šādu situāciju ietekmē apstākļi, ka Latvijas likumdošanā nav iestrādāta noteikta politika attiecībā pret trešo sektoru. NVO sektora attīstībai ir svarīgi izstrādāt jaunus NVO darbību reglamentējošus likumus, kas paredzētu juridisko un fizisko personu ziedojumu vākšanas kārtību un skaidri definētu, kādos gadījumos un kas būs tiesīgi saņemt nodokļu atlaides sakarā

ar ziedojumiem labdarīgiem mērķiem. Par vēlamo izmaiņu prioritāti likumos jānosaka daudzveidīgu līdzekļu ieguves avotu pieejamība NVO.

Ar līdzekļu nodrošinājuma jautājumu ir cieši saistīts arī jautājums par NVO dalījumu sabiedriska un biedru labuma organizācijās. Tiek uzskatīts, ka no sabiedriska labuma organizāciju darbības labumu gūst liela sabiedrības daļa vai pat visa sabiedrība kopumā, turpretī biedru labuma NVO darbojas tikai savu biedru interesēs un tiek veidotas savu biedru interešu aizstāvībai. Taču ir biedru organizācijas, kas pārstāv ļoti plašu sabiedrības daļu un būtībā darbojas visas sabiedrības interesēs. Tipisks piemērs ir Īrnieku biedrības, kas ir biedru organizācijas, kuru darbība lielākoties pozitīvi ietekmē plašu apkārtējo vidi. Pašlaik cerības iegūt nodokļu atļaužu statusu ir tikai sabiedriska labuma NVO, tāpat tikai šīs organizācijas var pretendēt uz nodokļu atļaidēm saviem ziedotājiem, bet tas neveicina biedru labuma NVO darbību plašākas sabiedrības interesēs. Nesakārtots ir arī jautājums par fondu darbību.

### 3. Pilsoniskās līdzdalības veicināšana Latvijas reģionos

Pašlaik Rīgas iedzīvotājiem ir nesalīdzināmi lielākas priekšrocības piedalīties NVO izveidē un sabiedriskās politikas veidošanā nekā lauku iedzīvotājiem. Tas saistīts gan ar valsts iestāžu centralizāciju, gan pieejamību modernām tehnoloģijām un izglītībai. Reģionu iedzīvotājiem ir mazāk resursu un pieredzes, lai darbotos sabiedriskās organizācijās. To apstiprina arī sabiedrisko organizāciju sadalījums Rīgā un ārpus tās. No 5258 reģistrētajām sabiedriskajām organizācijām 3302 darbojas Rīgā. Tas nozīmē, ka Rīgā darbojas vairāk par 60% visu organizāciju. Statistika rāda, ka novadu iedzīvotājiem ir gan mazāki ienākumi, gan minimālākas sociālās palīdzības saņemšanas iespējas. Savukārt NVO ir veiksmīgs resurss, ar kura palīdzību samazināt izdevumus no valsts un pašvaldību budžeta, ierosinot novatoriskus un ekonomiskākus dažādu sabiedrības problēmu risinājumus. Tādēļ nepieciešams attīstīt pilsonisko līdzdalību tieši Latvijas reģionos, iesaistot vietējos iedzīvotājus sabiedriskās aktivitātēs, pašpalīdzības grupās vai interešu klubos. Šo mērķi iecerēts sasniegt, izstrādājot un īstenojot izglītības un informācijas pasākumus reģionālo NVO potenciālajiem un esošajiem biedriem un līderiem.

| Nr. p.k. | Projekta nosaukums<br>Īstenošanas laiks, gadi   | Mērķis<br>Finansējums (tūkstošos latu) | Darbība | Gaidāmais rezultāts | Projekta īstenoātājs  | Mērķ auditorija   |
|----------|---|--|---------|---------------------|---|---|
|          |   |  |         |                     | valsts  | ārvalstu, citi  |
| 1.       | <b>Sadarbības veicināšana starp NVO un pašvaldībām sabiedrības integrācijas programmas īstenošanā</b>   |  |         |                     |   |   |
|          | Veicināt sabiedrības integrācijas koncepcijas īstenošanu.   |  |         |                     |   |   |
|          | Notiek apmācība pašvaldībām un NVO par sabiedrības integrācijas programmas principiem un mērķiem; tiek īstenota grantu programma projektiem, kas veicina NVO un pašvaldību sadarbību sabiedrības integrācijas programmas īstenošanā. Pašvaldības un NVO ieguvušas izglītību par Sabiedrības integrācijas programmas principiem un mērķiem; īstenoti sabiedrības integrācijas projekti; vietējā sabiedrība ieguvusi pieredzi integrācijas projektu veikšanā. |  |         |                     | NVO centrs  | Visa Latvijas sabiedrība, t. sk. NVO, pašvaldības.                            |
|          | 2001. 2002.   |  |         | 155,8 7,3           |   |   |
| 2.       | <b>NVO tiesiskās vides pilnveidošana</b>  |  |         |                     |   |   |
|          | Veidot labvēlīgus priekšnosacījumus NVO un filantropijas attīstībai Latvijā. Izstrādāt priekšlikumus, kā pilnveidot likumus par NVO, un izstrādāt jaunu likumu projektus, kas dotu pamatu filantropijas un NVO attīstībai.  |  |         |                     | Saeima un Ministru kabinets pieņem NVO sektoram saistošus normatīvos tiesību aktus, kas atbilst attīstīto valstu demokrātijas praksei un veicina pilsoniskas sabiedrības nostiprināšanos Latvijā. |   |
|          | NVO centrs un eksperti NVO likumdošanā; MK; likumdevējs.  |  |         |                     |   | Visa sabiedrība, t. sk. NVO sektors, uzņēmēji, indivīdi, valsts institūcijas. |
|          | 2001. 2002. 2003.   |  |         | 5,0 5,0 5,0         |   | 15,0 15,0 15,0  |
|          | Paredzams, ka daļu finansējuma nodrošinās ārzemju finansētāji.  |  |         |                     |   |   |
| 3.       | <b>Pilsoniskās līdzdalības veicināšana Latvijas reģionos</b>  |  |         |                     |   |   |
|          | Veicināt pilsoniskās līdzdalības attīstību,   |  |         |                     |   |   |

nodrošinot NVO informācijas un izglītības pieejamību, lai stiprinātu NVO Latvijas novados. Nodrošināt informācijas pieejamību NVO vajadzībām, izveidojot vienotu informācijas apmaiņas sistēmu visos novados; nodrošināt sistemātisku vairāku līmeņu un specifisku zināšanu apguves iespēju NVO Latvijas novados, ņemot vērā NVO vajadzības, darbības raksturu, zināšanas un pieredzi. Paaugstināsies lauku apvidos esošo NVO aktivitātes un spēja darboties efektīvāk, īstenojot savus mērķus un līdzdarbojoties vietējos procesos; iegūtās zināšanas sadarbības veidošanā, komandas veidošanā, konfliktu risināšanā, attiecībās ar sabiedrību uzlabos mikrovidi vietējā sabiedrībā; tiks veicināta vietējo NVO ilgtspēja, attīstība un labklājība. NVO centra 13 reģionālie NVO atbalsta centri un pieaicināti eksperti. Jebkura NVO reģionos un jebkurš indivīds, kam par to ir interese. 2001. 2002. 2003. 2004. 2005. 10,0 10,0 10,0 10,0 10,0 30,0 30,0 30,0 30,0 30,0 Paredzams daļējs finansējuma nodrošinājums, daļa projekta iesniegta vienam ārzemju donoram Latvijā.

#### Indikatori:

- NVO sektora finansējuma īpatsvars no vietējiem (valsts, pašvaldību un privātiem) resursiem;
- no jauna reģistrēto NVO skaits, likvidēto NVO skaits;
- brīvprātīgo skaits NVO sektorā;
- valsts un pašvaldību iestāžu deleģēto līgumu skaits un finansējuma apjoms.

### III. Repatriācija, migrācija un sadarbība ar tautiešiem ārzemēs

#### Mērķi

Izveidot vienotu sistēmu, lai palīdzētu atgriezties dzimtenē ikvienam latvietim un Latvijas pilsonim, kurš to vēlas, un sekmētu viņa integrāciju Latvijas sabiedrībā; radīt sistēmu sadarbības uzturēšanai un stiprināšanai ar tautiešiem ārzemēs; sniegt palīdzību tiem cilvēkiem, kuri pēc valsts neatkarības atjaunošanas nevēlas integrēties Latvijas sabiedrībā un domā par atgriešanos etniskajā dzimtenē un dzīvi citā valstī.

#### Galvenie rīcības virzieni

**Atbalsts repatriantiem, kuri pārceļas uz pastāvīgu dzīvi Latvijā.** Nepieciešams nodrošināt repatriantiem psiholoģisku, sociālu un finansiālu atbalstu, lai veicinātu viņu atgriešanos uz pastāvīgu dzīvi Latvijā un integrēšanos Latvijas sabiedrībā. Jāveido repatriantu, imigrantu un bēgļu integrācijas sistēma, kas palīdzētu risināt dažādus ar integrāciju saistītus jautājumus. Lai veidotu integrācijas sistēmu repatriantiem un personām, kas legāli iebraukušas Latvijā, nepieciešama Iekšlietu ministrijas, Tieslietu ministrijas, Finanšu ministrijas, Izglītības un zinātnes ministrijas, Labklājības ministrijas, Kultūras ministrijas, kā arī pašvaldību un nevalstisko organizāciju sadarbība.

Jāveido datu bāze par repatriantiem, kuri tuvāko gadu laikā iecerējuši pārcelties uz dzīvi Latvijā. Ar viņiem jāuztur regulāri sakari, lai laikus sagatavotos viņu integrācijai Latvijas sabiedrībā. Jāveic regulāri pētījumi par to repatriantu un imigrantu integrāciju un adaptāciju Latvijas apstākļos, kuri ieradušies Latvijā pēc valsts neatkarības atjaunošanas.

**Atbalsts personām, kuras vēlas izceļot no Latvijas.** Latvijai, sadarbojoties ar Rietumeiropas valstīm, Krieviju, Ukrainu, Baltkrieviju un citu reģionu valstīm, jārada apstākļi, lai palīdzētu izceļot tiem cilvēkiem, kuri vēlas atgriezties savā dzimtenē, taču dažādu iemeslu dēļ nespēj to izdarīt. Lai risinātu šo problēmu, nepieciešams izstrādāt un pieņemt atbilstošus normatīvos tiesību aktus. Turklāt nepieciešams:

- apzināt personas, kuras vēlas izceļot no Latvijas,
- ar tām valstīm, uz kurām personas vēlas izceļot, sākt starpvalstu sarunas par viņām nepieciešamā atbalsta sniegšanu,
- veicināt nevalstisko organizāciju un starptautisko organizāciju ieinteresētību izceļotāju problēmu risināšanā,
- kārtot ar izceļošanu saistītos finansiālos jautājumus, sniedzot atbalstu pirmām kārtām maznodrošinātajiem izceļotājiem.

Lai izstrādātie projekti veiksmīgi īstenotos, ir nepieciešama sadarbība arī ar rietumvalstīm. Būtu ieteicams sadarbībā ar ārvalstu vēstniecībām veidot informatīvo datu bāzi par izceļotājiem piedāvājamām dzīves un darba vietām, par skolām un bērnudārziem, veco ļaužu pansionātiem, citiem viņus interesējošiem jautājumiem.

**Sadarbība ar tautiešiem ārzemēs.** Jāveic konkrēti pasākumi, kas veicinātu sakaru uzturēšanu un attīstīšanu ar ārzemju latviešiem, sekmētu gan viņu kopienu saglabāšanu, gan repatriācijas procesu. Ārzemēs dzīvojošie latvieši ir neatsverami palīgi Latvijas tēla veidošanā un kontaktu dibināšanā ar viņu mītnes zemes sabiedrību un valdību. Sadarbībā ar tautiešiem ārzemēs ir aktīvi jāiesaistās arī Latvijas nevalstiskajām organizācijām un pašvaldībām.

## Projekti

### A. Iesāktie projekti

| Nr. p. k. | Projekta nosaukums | Mērķis | Darbība                 | Īstenošanas laiks, gadi | Finansējums                           | Projekta īstenošanas partneri |
|-----------|--------------------|--------|-------------------------|-------------------------|---------------------------------------|-------------------------------|
|           |                    |        | valsts (tūkstošos latu) |                         | ārvalstu, cits (tūkstošos ASV dolāru) |                               |

#### Atbalsts repatriantiem, kuri pārceļas uz pastāvīgu dzīvi Latvijā

1. **Repatriantu integrācija Latvijas sabiedrībā** Veicināt demokrātiski saliedētas sabiedrības veidošanos un repatriantu atgriešanos Latvijā. Palīdzēt repatriantiem risināt viņu psiholoģiskās problēmas un apmierināt viņu sociālās vajadzības; veidot datu bāzi par repatriantiem. 2000. 2001. 2002. 51,0 51,0 51,0 PMLP Repatriācijas centrs. Pašvaldības, Ārlietu ministrija, Labklājības ministrija, Naturalizācijas pārvalde, Latvijas Tautas skola, nevalstiskās organizācijas, Starptautiskā migrācijas organizācija.

#### Atbalsts personām, kuras vēlas izceļot no Latvijas

2. **Krievijas izcelsmes nepilsoņu pārcelšanās uz dzīvi Krievijā** Palīdzēt Krievijas izcelsmes nepilsoņu sociāli neaizsargātākajai daļai pārcelties uz dzīvi Krievijā. 1999. gadā palīdzēts pārcelties uz dzīvi Krievijā vairāk par 400 personām; 2000. gadā plānots palīdzēt ap 600 personām. 1999. 2000. 2001. 2002. 138,0 219,0 462,0 462,0 Starptautiskā migrācijas organizācija. PMLP Repatriācijas centrs; Krievijas Federācijas MDRP.

**Indikatori:** nodarbinātības līmenis repatriantu vidū; latviešu valodas prasmes līmenis; līdzdalība sabiedrības dzīvē; ikgadējais atbalsta apjoms; atbalstu saņēmušo izceļotāju skaits salīdzinājumā ar izceļotājiem, kuri atbalstu nav saņēmuši.

### B. Plānotie projekti

#### 1. Atbalsts repatriantiem, kuri pārceļas uz pastāvīgu dzīvi Latvijā

Latvijā nav izveidota sistēma, kas palīdzētu adaptēties mūsu sabiedrībā personām, kuras pēc ilgiem prombūtnes gadiem atgriežas uz pastāvīgu dzīvi Latvijā vai arī ieceļo valstī kā imigranti. Piedāvātie projekti palīdzēs uzsākt šīs problēmas risināšanu.

#### 2. Sadarbība ar tautiešiem ārzemēs

Latvijas valsts nav sākusī īstenot plašu sadarbības programmu ar ārzemēs dzīvojošajiem latviešiem, lai palīdzētu viņiem svešumā saglabāt latvisko identitāti un jaunās paaudzes interesi par Latviju. Ārzemēs dzīvojošie latvieši ir centušies

palīdzēt Latvijai kopš neatkarības atjaunošanas laika. Arvien skaidrāk kļūst saskatāmas tās problēmas, kas paliks nerisinātas, ja Latvijas valsts nesniegs palīdzību ārzemēs dzīvojošajiem latviešiem.

|          |                    |        |         |                         |                                 |                               |
|----------|--------------------|--------|---------|-------------------------|---------------------------------|-------------------------------|
| Nr. p.k. | Projekta nosaukums | Mērķis | Darbība | Īstenošanas laiks, gadi | Finansējums                     | Projekta īstenošanas partneri |
|          |                    |        |         | valsts (tūkstošos latu) | ārvalstu, cits (tūkstošos latu) |                               |

#### Atbalsts repatriantiem, kuri pārceļas uz pastāvīgu dzīvi Latvijā

- Imigrantu un repatriantu adaptācija un integrācija Latvijas sabiedrībā** Palīdzēt imigrantiem un repatriantiem adaptēties un integrēties Latvijas sabiedrībā. Palīdzēt imigrantiem un repatriantiem apgūt Latvijas darba tirgum atbilstošu profesiju, latviešu valodu, pilsonisko izglītību, Latvijas kultūrvēsturi. 2001. 2002. 2003.  
100,0 100,0 100,0 Starptautiskā migrācijas organizācija PMLP Repatriācijas centrs
- Repatriācijas programma** Radīt apstākļus veiksmīgai repatriācijas norisei, sadarbības stiprināšanai ar tautiešiem ārzemēs, precizēt repatriācijas atbalsta institūciju funkcijas un koordinēt to darbību; izveidot sistēmu atbalsta sniegšanai repatriantiem, lai palīdzētu viņiem atgriezties Latvijā un integrēties latviskā vidē. Palīdzēt repatriantiem atgriezties Latvijā: izmaksāt pabalstus ceļa izdevumu segšanai; palīdzēt risināt dzīvokļa jautājumu; izmaksāt pabalstu bezdarba gadījumā un samaksāt ar profesionālo izglītību un pārkvalifikāciju saistītos izdevumus; nodrošināt latviešu valodas apguves iespējas, ja tas nepieciešams; sniegt palīdzību pensiju jautājumu risināšanā, slēdzot ar attiecīgajām valstīm līgumus sociālās nodrošināšanas jomā; sniegt sociālo palīdzību gados veciem repatriantiem, nepieciešamības gadījumā nodrošināt viņiem iespēju dzīvot veco ļaužu pansionātā, sociālās aprūpes mājā u. tml.  
2002. 2003. 218,8 218,8 Iekšlietu ministrija Ārlietu ministrija, Labklājības ministrija, Izglītības un zinātnes ministrija, Kultūras ministrija, Latvijas institūts, pašvaldības, NVO

Repatriantu integrācija un etniskās identitātes saglabāšana: sagatavot repatriantiem un viņu ģimenes locekļiem lekciju kursu "Latvijas vēsture un kultūrvēsturiskā vide", nodrošināt viņus ar mācībām nepieciešamajiem materiāliem un uzskates līdzekļiem; organizēt ekskursijas pa Latvijas kultūrvēsturiskajām vietām.  
2002. 2003. 1,9 1,9

Sadarbība ar tautiešiem ārzemēs: apzināt ārzemēs dzīvojošos Latvijas pilsoņus, kuri vēlas atgriezties, un informēt viņus par šādu iespēju; nodibināt diasporas repatriācijas jautājumu koordinatora amatu; palielināt atašeju skaitu diasporas jautājumos (it sevišķi NVS valstīs). 2001. 2002. 2003. - Finansējums tiks precizēts

Socioloģiskie pētījumi, aptaujas, sabiedriskās domas veidošana: veikt regulārus pētījumus par repatriantu integrāciju un adaptāciju Latvijā; informēt sabiedrību par repatriantu problēmām un veidot sabiedrībā labvēlīgu attieksmi pret repatriantiem. 2001. 2002. 2003. Papildu finansējums nav nepieciešams.

Līdzekļu piesaiste Repatriācijas fondam: aktivizēt darbību, lai piesaistītu juridisko un fizisko, t. sk. starptautisko organizāciju ziedojumus Repatriācijas fondā. 2001. 2002. 2003. Papildu finansējums nav nepieciešams.

#### Sadarbība ar tautiešiem ārzemēs

- Ārvalstīs dzīvojošo latviešu izglītība** Palīdzēt ārpus Latvijas dzīvojošo latviešu izglītības centriem iegādāties mācību literatūru. Sagatavot un izplatīt informāciju par Latvijā izdotajām mācību grāmatām; līdzdalība šo grāmatu iegādē. 2001. 2002. 2003. 2,0 2,0 2,0 2,0 2,0 2,0 PBLA Izglītības padome, IZM  
Latviešu centrālās organizācijas  
Sniegt mācību metodisko palīdzību. Skolotāju tālākizglītības kursu un semināru organizēšana.  
2001. 2002. 2,0 2,0 2,0 2,0 IZM PBLA Izglītības padome, Latviešu centrālās organizācijas
- Palīdzēt Krievijas un citu NVS valstu latviešiem apgūt latvisku izglītību. Četrus skolotāju darbības nodrošinājums Krievijas un citu NVS valstu latviešiem. 2001. 2002. 2003. 5,0 5,0 5,0 5,0 5,0  
5,0 Krievijas latviešu kongress, IZM PBLA, IZM

Iepazīstināt ārpus Latvijas dzīvojošo latviešu jauniešus ar Latviju. Programma "Sveika, Latvija". Organizēt katru vasaru divas nometnes. 2001. 2002. 2003. 2,0 2,0 2,0 3,0 3,0 3,0 Latviešu centrālās organizācijas, IZM Pašvaldības, skolas Latvijā

- Atbalsts latviešu kultūrai** Iepazīstināt ārzemēs dzīvojošos latviešus ar Latvijas latviešu mūsdienu kultūru. Atbalsts Latvijas mākslinieku vizītiem latviešu centros ārzemēs, dalībai Dziesmu svētkos. 2001. 2002. 2003. 2,0 2,0 2,0 KM, Latviešu centrālās organizācijas Pašvaldības

Apgāde ar informāciju par kultūras dzīves norisēm Latvijā un sadarbības iespējām.  
2001. 2002. 2003. 0,5 0,5 0,5 0,5 0,5 0,5 Latviešu centrālās organizācijas, KM, Latvijas institūts PBLA, Kultūras ministrija

Atbalstīt un veicināt ārpus Latvijas pastāvošo privāto kolektīvu darbību kultūras jomā. Dalība Latvijā rīkotos Dziesmu un deju svētkos. 2001. 2,0 PBLA, PBLA Kultūras fonds, KM



|                   |  |  |  |                   |                     |
|-------------------|--|--|--|-------------------|---------------------|
|                   | E. Melngaiļa Tautas mākslas centrs   |  |  |                   |                     |
| 3.                | <b>Latviešu centri ārpus Latvijas</b>  | Sekmēt latviešu centru veidošanu un pastāvēšanu Krievijā un citās NVS valstīs.   | 2001.  |                   |                     |
|                   | Palīdzība četriem jaunizveidotiem latviešu centriem Krievijā un citās NVS valstīs. |  | 2001.  |                   |                     |
| 2002. 2003.       | 2,0 2,0 2,0  | 5,0 Krievijas latviešu kongress, KM  | PBLA, PBLA Kultūras fonds  |                   |                     |
| 4.                | <b>Nometnes, vasaras skolas</b>  | Sekmēt latviskās identitātes saglabāšanu, palīdzēt ārpus Latvijas dzīvojošajiem jauniešiem iepazīt Latviju un veidot kontaktus ar Latvijas jauniešiem. | Krievijā un citās NVS valstīs dzīvojošo latviešu dalība 3x3 ģimeņu nometnēs katru vasaru divas reizes. | 2001. 2002. 2003. | 1,0 1,0 1,0 1,0 1,0 |
|                   | PBLA, KM   | Krievijas latviešu kongress  |  |                   |                     |
|                   |  | Vasaras vidusskolas Latvijā – “Saulgrieži”, Eiropas Vasaras vidusskola.  | 2001.  |                   |                     |
| 2002. 2003.       | 1,0 1,0 1,0  | 1,0 1,0 1,0 PBLA Izglītības padome, KM   |  |                   |                     |
|                   |  | Krievijā un citās NVS valstīs dzīvojošo latviešu jauniešu dalība vasaras skolās Latvijā.   |  |                   |                     |
| 2001. 2002. 2003. | 0,5 0,5 0,5  | PBLA Izglītības padome, IZM  |  |                   |                     |
|                   |  | Vasaras nometne bērniem no Latvijas, Rietumiem un Austrumiem.  | 2001. 2002. 2003.  |                   |                     |
| 1,5 1,5 1,5       |  | PBLA Izglītības padome, IZM  |  |                   |                     |
|                   |  | Latviešu bērnu vasaras nometnes Krievijā.  | 2001. 2002. 2003.  | 1,5 1,5 1,5       |                     |
|                   |  | Krievijas latviešu kongress  |  |                   |                     |

#### Indikatori:

- nodarbinātības līmenis repatriantu vidū;
- latviešu valodas prasmes līmenis;
- organizēto nometņu skaits un dalībnieku atsauksmes par nometnē pavadītā laika lietderību;
- ārzemēs dzīvojošo skolēnu un pieaugušo skaits, kuri iesaistīti latviskas izglītības sistēmā;
- ārzemēs dzīvojošo latviešu skaits, kuri iesaistījušies kultūras dzīvē ar īstenoto projektu starpniecību; šo cilvēku atsauksmes par līdzdalības lietderīgumu organizētajos kultūras pasākumos;
- ārpus Latvijas pastāvošo latviešu centru darbības pašvērtējums.

## Otrā nodaļa

### Sabiedrības sociālā un reģionālā integrācija

Kopenhāģenas ANO Sociālās attīstības deklarācijā, kuru 1995. gadā kopā ar 116 pasaules valstīm parakstīja arī Latvija, ir atzīta sociālās attīstības un visu cilvēku labklājības nozīmība un šim mērķim piešķirta vislielākā prioritāte.

Latvijas valsts un Latvijas tautas attīstības interesēs ir līdzvērtīgu darba, ienākumu, sociālās un kultūras dzīves iespēju nodrošināšana visiem Latvijas iedzīvotājiem. Šādai sabiedrībai jābalstās uz cilvēktiesību un brīvību, kultūras un reliģijas atšķirību respektēšanu, sociālā taisnīguma ievērošanu. Sevišķa uzmanība jāvelta sociālās atstumtības riska mazināšanai apdraudētajās sociāli demogrāfiskās grupās. Nav pieļaujama tāda attīstība, ka valstī kādā reģionā veidojas Latvijai nelojāla iedzīvotāju kopiena.

## I. Sabiedrības sociālā integrācija

### Mērķi

Radīt sabiedrību ar vienlīdzīgām iespējām visiem; palielināt indivīdu un iedzīvotāju grupu sociālās līdzdalības iespējas; nodrošināt sabiedrības locekļiem vienlīdzīgas iespējas piekļūt sabiedrības resursiem un veidot pilnvērtīgu dzīvi; sekmēt sabiedrības vidusslāņa veidošanos.

### Galvenie rīcības virzieni

**Nodarbinātības veicināšana.** Īstenojot Valsts vidējā termiņa ekonomisko stratēģiju, lai

pievienotos Eiropas Savienībai, nepieciešams veicināt nodarbinātību atbilstoši koncepcijā "Par nodarbinātības veicināšanu valstī" izvirzītajiem mērķiem un uzdevumiem, uzskatot to par vienu no galvenajiem ekonomiskās un sociālās politikas uzdevumiem. Sevišķa uzmanība pievēršama problēmu risinājumiem saistībā ar ilgstošiem bezdarbniekiem, jaunatnes bezdarbu, sievietēm. Jāveido vidējam un mazajam biznesam piemērota vide, lai pieaugtu labāk atalgotu darba vietu skaits.

**Nabadzības ierobežošana.** Veicināt nabadzības ierobežošana atbilstoši koncepcijai "Pamatnostādnes nabadzības novēršanai" un konceptuālajam jautājumam par trūcīgo iedzīvotāju ienākumu stabilizēšanu. Veicināt vienāda atalgojuma saņemšanu par vienādu darbu. Regulāri paaugstināt minimālo algu atbilstoši iztikas minimumam. Nostiprināt sociālo partneru un darba koplīgumu lomas. Uzlabot sociālā nodokļa un citu nodokļu administrēšanu.

**Izglītības attīstība.** Nostiprināt saites starp izglītību un darba tirgu. Sekmēt tālākizglītību mazizglītotiem, tostarp - pieaugušo izglītību. Sabalansēt profesionālās izglītības attīstību ar darba tirgus vajadzībām.

**Demogrāfiskās politikas aktivizēšana.** Attīstot un pilnveidojot nacionālo programmu "Latvijas iedzīvotāji" un Pasākumu programmu demogrāfiskās situācijas uzlabošanai, aktivizēt demogrāfisko politiku valstī. Stiprināt ģimeni, nodrošinot tai lielāku atbalstu atbilstoši koncepcijā "Atbalsts ģimenēm un bērniem" izvirzītajiem mērķiem un uzdevumiem. Pilnveidot valsts sociālo pabalstu sistēmu ģimenēm ar bērniem, tuvinot pabalstus minimālajai mēnešalgai. Veicināt ģimeņu atpūtas un tūrisma organizāciju veidošanos, sevišķu vērību veltot ģimenēm ar bērniem. Rosināt dialogu starp paaudzēm, sekmējot proporcionāli visu vecumu grupu cilvēku ieguldījumu harmoniskas sabiedrības veidošanā.

**Starpsektoriālās sadarbības veicināšana.** Paaugstināt pašvaldību, nevalstisko organizāciju un privātā sektora lomu sociālo problēmu risināšanā. Tuvināt sociālos pakalpojumus klientam. Ievērot šo pakalpojumu savlaicības un pieejamības principus. Pilnveidot sociālo pakalpojumu administrēšanu, samazināt birokrātiju.

## Projekti

### A. Iesāktie projekti

| Nr. p.k. | Projekta nosaukums<br>Īstenošanas laiks, gadi   | Mērķis<br>Finansējums | Darbība<br>(tūkstošos latu) | Gaidāmais rezultāts<br>Piezīmes  | Projekta īstenošanas<br>Mērķauditorija                                    |
|----------|---|-----------------------|-----------------------------|--|---|
| 1.       | <b>Veselības reformas projekts</b><br>Izveidot uz pacientu vērstu, racionālu, iedzīvotājiem pieejamu veselības aprūpes sistēmu Latvijā. Projekta 1. fāze ir orientēta uz veselības aprūpes sistēmas sakārtošanu. Tas nozīmē: - izstrādāt sabiedrības veselības stratēģiju un attiecīgu rīcības plānu; - uzsākt primārās veselības aprūpi; projekta 2. fāzē notiek investīciju piesaiste saskaņā ar 1. fāzē izstrādātajiem teritoriālajiem attīstības plāniem un veselības investīciju politiku. Tiks sakārtota veselības aprūpes sistēma; optimizēta tās struktūra; veidots efektīvs pakalpojumu tīkls iedzīvotājiem. LM LPS pašvaldības Visi Latvijas iedzīvotāji. 1.fāze: 1999. 2000. 2001. 2.fāze: 2002.- 2006. 1300,0 2400,0 5300,0 757,0 398,0 45,0 Sekmīga veselības reformas īstenošana radīs labvēlīgus apstākļus sociālās integrācijas problēmu risināšanai; šīs reformas īstenošanā ieguldītais finansējums nav uzskatāms par tiešu integrācijas procesa finansiālu atbalstu. |                       |                             |  | valsts ārvalstu, cits   |
|          |   |                       |                             |  | 12 000,0 (valsts budžeta un ārvalstu līdzekļu ieguldījums tiks precizēts) |
| 2.       | <b>Labklājības sistēmas reforma</b>   |                       |                             | Izveidot ekonomiskāku un efektīvāku sociālās labklājības sistēmu: uzlabojot sociālās apdrošināšanas sistēmas ekonomiskumu un finansiālo stabilitāti; izveidojot un novērtējot uz klientu orientētu sociālās apdrošināšanas sistēmu. Ieviest valsts fondēto pensiju sistēmu; informēt sabiedrību par sociālo apdrošināšanu; sagatavot normatīvo tiesību aktu paketi, lai ieviestu valstī vienu pašvaldību sociālo pabalstu; izveidot sociālo darbinieku sertifikācijas sistēmu. Tiks ieviesta efektīva sociālā politika, noteikumi un procedūras; |   |

paaugstināties administratīvo izdevumu efektivitāte un klientu apkalpošanas kvalitāte; sāks darboties efektīva maksājumu sistēma, kā arī tās uzraudzības un kontroles sistēma; pensijas fondu pilnveidošana veicinās kapitāla tirgus attīstību; tiks novērtēta valsts un pašvaldību līmenī īstenotā sociālā politika. LM LPS pašvaldības Visi iedzīvotāji: sociālo pakalpojumu saņēmēji; strādājošie; trūcīgie iedzīvotāji; riska ģimenes; veci cilvēki un invalīdi. 1997. 1998. 1999. 2000. 2001. 2002. 367,0 2631,0 3045,0 3459,0 4332,0 3461,0 992,0 526,0 550,0 561,0 380,0 Sekmīga labklājības sistēmas reformas īstenošana palīdzēs radīt labvēlīgus apstākļus sociālās integrācijas problēmu risināšanai; šīs reformas īstenošanā ieguldītais finansējums nav uzskatāms par tiešu integrācijas procesa finansiālu atbalstu.

## B. Plānotie projekti

### 1. Bezdarbnieku – cittautiešu integrācija darba tirgū

Nepietiekamā valsts valodas prasme un zems izglītības līmenis traucē bezdarbnieku – cittautiešu konkurētspēju darba tirgū.

Projekta īstenošana ir nepieciešama tāpēc, ka :

pirmkārt, saskaņā ar spēkā esošo Valsts valodas likumu valsts valodas prasme ir svarīgs nodarbinātības priekšnoteikums. Iedzīvotāji, kas neprot latviešu valodu, nespēj līdzvērtīgi konkurēt darba tirgū;

otrkārt, apmēram puse no Nodarbinātības valsts dienestā reģistrētajiem bezdarbniekiem ir cittautieši un aptuveni viena piektā daļa ilglaicīgo bezdarbnieku nevar atgriezties darba tirgū nepietiekamas valsts valodas prasmes dēļ.

### 2. Tulkus apmācības programma nedzirdīgām un nedzirdīgi neredzīgām personām

Latvijā ir aptuveni 2000 pieaugušo, kā arī aptuveni 1200 nedzirdīgo bērnu un 40 nedzirdīgi neredzīgo personu. Latvijā nav mācību iestāžu, kas sagatavotu profesionālus tulkus, kuri varētu palīdzēt nedzirdīgi neredzīgiem cilvēkiem integrēties sabiedrībā. Pašlaik Latvijā ir tikai 10 šādi tulki, un viņi nav profesionāli apmācīti.

### 3. Rehabilitācijas centra attīstība bērniem un jauniešiem ar dzirdes un redzes traucējumiem

ANO Ģenerālās asamblejas 48. sesijā 1993. gada 20. decembrī pieņemtās rezolūcijas 48/96 paraugnoteikumos ir teikts, ka visiem invalīdiem nepieciešams vienlīdzīgs nodrošinājums. Latvijā ir apmēram 500 nedzirdīgi neredzīgo bērnu, un viņu audzināšana ir stipri apgrūtināta, jo tie dzīvo dažādos valsts rajonos.

| Nr. p.k. | Projekta nosaukums<br>Īstenošanas laiks, gadi | Mērķis<br>Finansējums | Darbība | Gaidāmais rezultāts | Projekta īstenošanas<br>valsts (tūkstošos latu) | Mērķaudis<br>torija<br>ārvalstu, |
|----------|---|-----------------------|---------|---------------------|---|----------------------------------|
|----------|---|-----------------------|---------|---------------------|---|----------------------------------|

cits (tūkstošos latu)

1. **Bezdarbnieku – cittautiešu integrācija darba tirgū** Īstenot ilgstošā bezdarba profilaksi; samazināt bezdarbnieku – cittautiešu bezdarba līmeni. Izstrādāt katrai Latvijas Republikas pilsētai savu, tās īpatnībām atbilstošu rīcības plānu, saskaņā ar kuru bezdarbniekiem – cittautiešiem mācīt latviešu valodu; pilnveidot apmācības sistēmu, lai bezdarbnieki – cittautieši, kas mācās bezdarbnieku profesionālās apmācības un pārkvalificēšanās kursos, apgūtu valsts valodu profesionālo pienākumu veikšanai atbilstošā pakāpē; rīkot konkursus, lai izvēlētos labākās mācību iestādes, kurās bezdarbnieki – cittautieši apgūtu valodu. Celsies bezdarbnieku – cittautiešu konkurētspēja darba tirgū; uzlabosies cittautiešu integrācija sabiedrībā; samazināsies bezdarbnieku – cittautiešu bezdarba ilgums un paplašināsies iespējas iekārtoties darbā; projekta īstenošanas rezultātā gada laikā tiek organizētas 66 grupas pa 15 cilvēkiem katrā (990 bezdarbnieki – cittautieši gadā); atkarībā no pieprasījuma un pieejamā finansējuma grupu skaits

var mainīties. Nodarbi- nātības valsts dienests sadarbībā ar Izglītības un zinātnes ministriju, Latvijas Pie- augušo izglītības apvienību. Bezdarbnieki – cittautieši, kuri mācās bezdarbnieku profesionālās apmācības un pārkvalificēšanās kursos, bet kuru konkurētspēju darba tirgū apdraud nepietiekamas valsts valodas zināšanas. Bezdarbnieki– cittautieši, kuriem ir nepietiekamas valsts valodas zināšanas. 2001. 2002. 20,5 20,5 150,0 150,0

2. **Tulku apmācības programma nedzirdīgām un nedzirdīgi neredzīgām personām** Sekmēt profesionālu tulku sagatavošanu nedzirdīgām un nedzirdīgi neredzīgām personām; uzlabot tulkošanas kvalitāti.

Mācību programmas izstrāde; tulku apmācības grupas izveidošana; tulku specializēta apmācīšana; speciālās literatūras iegāde un tulkošana. Sagatavoti speciālisti nedzirdīgo un nedzirdīgi neredzīgo personu vajadzību apmierināšanai; likti pamati profesionālu tulku sagatavošanai Latvijā, kuri spētu strādāt ar nedzirdīgām, kā arī nedzirdīgi neredzīgām personām. LM Sociālās palīdzības departaments sadarbībā ar asociāciju "Palīdzība nedzirdīgi neredzīgiem cilvēkiem". Tulki nedzirdīgām un nedzirdīgi neredzīgām personām; nedzirdīgi neredzīgās personas. 2001. 2002. 3,75 3,75 15,0 15,0

3. **Rehabilitācijas centra attīstība bērniem un jauniešiem ar dzirdes un redzes traucējumiem** Izveidot rehabilitācijas centru nedzirdīgi neredzīgiem bērniem un jauniešiem; nodrošināt nedzirdīgi neredzīgām personām komunikācijas un attīstības iespējas; garantēt cilvēkiem ar īpašām vajadzībām iespējas integrēties sabiedrībā un dzīvot pēc iespējas neatkarīgāku dzīvi. Veikt rekonstrukcijas un iekārtošanas darbus Rehabilitācijas centra telpās; sagatavot personālu; izstrādāt un ieviest centra klientiem paredzētu rehabilitācijas un izglītības individuālo programmu.

Izveidots Rehabilitācijas centrs; nedzirdīgi neredzīgiem bērniem un jauniešiem nodrošinātas sociālās rehabilitācijas un izglītības iespējas; nodrošināts profesionāli sagatavots personāls darbam ar šiem bērniem un jauniešiem; veicināta nedzirdīgi neredzīgo jauniešu integrācija sabiedrībā. Labklājības ministrijas Sociālās palīdzības departaments sadarbībā ar asociāciju "Palīdzība nedzirdīgi neredzīgiem cilvēkiem". Nedzirdīgi neredzīgie bērni un jaunieši, šo personu ģimenes locekļi. 2001. 2002. 2,1 2,1 18,9 18,9

#### Indikatori:

- apmācīto bezdarbnieku – cittautiešu skaits;
- darba tirgū iesaistījušos skaits;
- bezdarbnieku – cittautiešu vidējais bezdarba ilgums;
- sagatavoto profesionālo tulku skaits;
- izdotās un iegādātās speciālās literatūras vienību skaits;
- iztulkotās speciālās literatūras vienību skaits un apjoms;
- personu skaits, kuras izmanto profesionālo tulku pakalpojumus;
- nedzirdīgi neredzīgo bērnu un jauniešu skaits, kuri izmanto rehabilitācijas centra pakalpojumus;
- profesionāli sagatavotā personāla skaits darbam ar bērniem un jauniešiem, kuriem ir redzes un dzirdes traucējumi;
- izstrādāto rehabilitācijas un izglītības individuālo programmu skaits;
- sagatavotie un izdotie metodiskie materiāli.

## II. Reģionālā integrācija

### Mērķi

Panākt iespējami līdzvērtīgus dzīves un darba apstākļus visos valsts reģionos; samazināt un novērst nelabvēlīgās reģionālās atšķirības, veicinot labvēlīgas vides un kultūras atšķirību saglabāšanos; sekmēt līdzvērtīgas latviešu valodas apguves un līdz ar to – naturalizācijas iespējas visos Latvijas reģionos, veicināt nelatviskas izcelsmes Latvijas pilsoņu ciešāku sakļaušanos ar latviešu sabiedrību.

### Galvenie rīcības virzieni

Pēc Vides aizsardzības un reģionālās attīstības ministrijas izveidošanas (1993. gadā) Latvijā ir uzsākta mērķtiecīga valsts reģionālās politikas izstrāde un

īstenošana. Sagatavota un Ministru kabinetā akceptēta ir Latvijas Reģionālās attīstības politikas koncepcija (1996. gadā), Ekonomikas reģionālās attīstības veicināšanas projekts (1996. gadā) un Latvijas lauku attīstības programma (1998. gadā). Konkrētu, valsts atbalstītu attīstības projektu iedzīvināšanai atsevišķos valsts reģionos (rajoni, pagasti) LR Saeima 1997. gadā pieņēma likumu "Par īpaši atbalstāmajiem reģioniem", un šī likuma izpildes nodrošināšanai ir pieņemti vairāki Ministru kabineta noteikumi. Noteikti īpaši atbalstāmie reģioni, izveidota un darbību uzsākusi Reģionālā attīstības padome, Reģionālais fonds un tā izpildinstitūcija – valsts sabiedrība ar ierobežotu atbildību "Reģionu attīstība", kura sniedz finansiālu atbalstu konkrētiem pašvaldību un uzņēmēj sabiedrību attīstības projektiem.

Lai mazinātu reģionālās atšķirības, ir nepieciešama saskaņota un mērķtiecīga valsts un pašvaldību rīcība, vajadzības gadījumā šajā darbā piesaistot arī nevalstiskās organizācijas un izmantojot starptautisko palīdzību. Svarīgākie Latvijas reģionu attīstības politikas virzieni saskaņā ar Latvijas Reģionālās attīstības politikas koncepciju, Latvijas lauku attīstības programmu, Izglītības attīstības programmu un citiem dokumentiem ir šādi.

- Mērķtiecīgi ieguldījumi infrastruktūras attīstībā, kas veicina privātās investīcijas un ceļ īpašumu vērtību reģionos; valsts investīciju programmu saskaņošana ar reģionālās attīstības politikas mērķiem.
- Tirgus regulēšanas pasākumu (subsīdijas lauksaimniecībai, sabiedriskajam transportam u. c.) savienošana ar tiešu atbalstu saimnieciskās struktūras maiņai un ekonomikas daudzveidības palielināšanai lauku novados. Lauku attīstībā blakus tradicionālajai lauksaimniecībai akcentējama arī nelauksaimnieciska rakstura darba vietu veidošanās.
- Darbaspēka pārkvalifikācija atbilstoši tautsaimniecības struktūras izmaiņām, pārkvalifikācijas un pieaugušo mācību centru atbalstīšana.
- Tāda lauku un mazpilsētu skolu un reģionālo augstskolu, studentu kreditēšanas sistēmas attīstība, lai studijas kļūtu pieejamas ikvienam Latvijas jauniešiem, neatkarīgi no viņu vecāku turības.
- Uzņēmējdarbības atbalsta centru, lauksaimniecības konsultāciju centru un pieaugušo izglītības centru tīkla pilnveidošana un paplašināšana.
- Jaunu, Latvijā vēl maz pazīstamu uzņēmējdarbības veicināšanas formu - inovāciju centru, tehnoloģisko parku, biznesa inkubatoru - attīstība.
- Lai novērstu pierobežas reģionu ekonomisko depresivitāti, aktivizēt starpvalstu projektu īstenošanu infrastruktūras attīstībā un veicināt pierobežu teritoriju sadarbību.
- Latviskās izglītības atbalsta programmas izstrāde un īstenošana Latgales reģionā.
- Valsts un pašvaldību atbalsta veicināšana novadu savdabīgās kultūrintentitātes saglabāšanai un attīstīšanai, tostarp - latgaliešu, sēļu u. c. kultūras aktivitāšu un programmas "Lībieši Latvijā" atbalstīšana.
- Speciālu sabiedrības integrācijas programmu izstrāde Latvijas lielākajām pilsētām.
- Darbaspēka reģionālās mobilitātes sekmēšana, attīstot transporta, nekustamā īpašuma un īres tirgu, izplatot informāciju par brīvām darba vietām, likvidējot birokrātiskos šķēršļus (pieraksta sistēmu u. c.). Lai palielinātu nekustamā īpašuma tirgus likviditāti, nepieciešams paātrināt dzīvokļu privatizāciju un īpašumu reģistrāciju Zemes grāmatā.

# Projekti

## A Iesāktie projekti

| Nr. p. k. | Projekta nosaukums  | Mērķis  | Darbība | Gaidāmais rezultāts | Projekta īstenotājs     | Mērķ-auditorija  |
|-----------|---|---|---------|---------------------|-------------------------|------------------|
|           | Īstenošanas laiks, gadi   | Finansējums   |         | Piezīmes            |                         |                  |
|           |   |   |         |                     | valsts (tūkstošos latu) | ārvalstu,        |
|           |   |   |         |                     |                         | cits (tūkstošos) |
| 1.        | <b>Nacionālā plānojuma izstrādāšana</b>   | Veicināt ilgspējīgu valsts sociālo un ekonomisko attīstību, radot priekšnoteikumus efektīva apdzīvoto vietu un infrastruktūras tīkla veidošanai. Izpēte un plānošana; pārskata sagatavošana par valsts teritorijas izmantošanu valsts attīstības perspektīvā; tautsaimniecības nozaru attīstības plānu un pašvaldību teritorijas plānojuma koordinācija; valsts teritorijas attīstības perspektīvas noteikšana, ievērojot pašvaldību un tautsaimniecības nozaru intereses. Vietējo attīstības plānu izstrādes paātrināšana, infrastruktūras attīstība un investīciju apjoma pieaugums Latvijas reģionos. VARAM sadarbībā ar LPS Pašvaldības 2000. 2001. |         |                     |                         |                  |
|           |   | 32,0  | 32,0    |                     |                         |                  |
| 2.        | <b>Latvijas plānošanas reģionu izveidošana</b>  | Veicināt investīciju piesaistīšanu un ES strukturālo fondu līdzekļu piesaistīšanu. Izpēte un plānošana. Vietējo attīstības plānu izstrādes paātrināšana, infrastruktūras attīstība un investīciju apjoma pieaugums Latvijas reģionos. VARAM sadarbībā ar LPS Pašvaldības, LPS 2000. 2001. Nav paredzēts papildu finansējums.  |         |                     |                         |                  |
| 3.        | <b>Vietējo pašvaldību teritorijas attīstības plānu izstrādāšana</b>   | Veicināt investīciju piesaistīšanu. Izpēte un plānošana. Investīciju apjoma pieaugums Latvijas reģionos. VARAM Pašvaldības, LPS 2000. 2001. 2005. 440,0   | 440,0   |                     |                         |                  |
| 4.        | <b>Vietējo reģionālās attīstības aģentūru veidošana sadarbībā ar ieinteresētajām pašvaldībām</b>  | Veicināt reģionu attīstību; veicināt investīciju piesaistīšanu. Tehniskā un informatīvā palīdzība. Vietējo reģionālās attīstības aģentūru izveidošana un darbības uzsākšana; investīciju apjoma pieaugums šajos reģionos; jaunu darba vietu veidošanās. VARAM Pašvaldības, LPS 2001. 250,0  | 250,0   |                     |                         |                  |
| 5.        | <b>Atbalsts tūrisma informācijas centriem reģionos</b>  | Sekmēt tūrisma nozares attīstību; daudzveidot darba iespējas lauku apvidos un mazpilsētās. Tehniskā un informatīvā palīdzība. Vietējo tūrisma informācijas centru izveidošana un to darbības uzsākšana; tūristu skaita pieaugums šajos reģionos; jaunu darba vietu veidošanās; darba iespēju dažādošanās Latvijas reģionos. VARAM Pašvaldības, "Lauku ceļotājs" 2001. 75,0  | 75,0    |                     |                         |                  |
|           |   | Projektu finansē arī pašvaldības 95 tūkstošu latu apmērā.   |         |                     |                         |                  |
| 6.        | <b>Ieteikumu "Nodarbinātības dažādošana pagastu attīstības plānu sastāvā" iedzīvināšana</b>   | Veicināt reģionu attīstību un darba iespēju daudzveidošanos lauku apvidos un mazpilsētās. Ieteikumu iedzīvināšana. Darba iespēju dažādošanās Latvijas reģionos. VARAM Pašvaldības 2000. 2001. 2,0   | 2,0     |                     |                         |                  |
| 7.        | <b>Pārrobežu sadarbības rīcības programmas izstrāde</b>   | Veicināt starptautisko sadarbību; veicināt pierobežu reģionu attīstību. Mērķprogrammu izstrāde un īstenošana. Investīciju apjoma pieaugums Latvijas reģionos; jaunu darba vietu veidošanās. VARAM Pašvaldības 2000. 2001. 2002. 2003. Nav paredzēts papildu finansējums.  |         |                     |                         |                  |
| 8.        | <b>Mazo ostu attīstības programmas ietvaros: mērķprogrammu izstrāde un īstenošana</b>   | Veicināt piekrastes reģiona attīstību; daudzveidot darba iespējas. Mērķprogrammu izstrāde un īstenošana. Investīciju apjoma pieaugums Latvijas reģionos; darba iespēju dažādošanās Latvijas reģionos. VARAM Pašvaldības, 2000. 2001. Nav paredzēts papildu finansējums. Sadarbības partneri - ostas, Satiksmes ministrija.  |         |                     |                         |                  |
| 9.        | <b>Ieteikumu "Vietējo iniciatīvas grupu veidošana un organizēšana laukos" iedzīvināšana</b>   | Veicināt cilvēku uzņēmību. Ieteikumu iedzīvināšana. Jaunu darba vietu veidošanās; darba iespēju dažādošanās Latvijas reģionos. VARAM Pašvaldības, NVO 2000. 2001. Nav paredzēts papildu finansējums.  |         |                     |                         |                  |
| 11.       | <b>Īpaši atbalstāmo reģionu atbalsta sistēmas pilnveidošana, sevišķu atbalstu sniedzot reģioniem, kur ir augsts bezdarba līmenis un minimālas biznesa aktivitātes</b> | Veicināt reģionu attīstību; veicināt darba iespēju daudzveidošanos lauku apvidos un mazpilsētās, veidot jaunas darba vietas. Atbalsta sistēmas darbības sakārtošana un efektivitātes palielināšana. Investīciju apjoma pieaugums Latvijas reģionos; darba iespēju dažādošanās Latvijas reģionos. EM VARAM FM Pašvaldības 2000. 2001. Nav paredzēts papildu finansējums. Sadarbības partneri - LPS, Dobeles raj. pašvaldība, Agrārās ekonomikas institūts, Augstākās izglītības padome, Statistikas institūts, Pašvaldību lietu pārvalde.  |         |                     |                         |                  |
| 12.       | <b>Finansējums fondam "Reģionu attīstība"</b>   | Veicināt reģionu attīstību; veicināt darba iespēju daudzveidošanos lauku apvidos un mazpilsētās; veidot jaunas darba vietas. Finansējuma piešķiršana. Investīciju apjoma pieaugums Latvijas reģionos; darba iespēju dažādošanās Latvijas reģionos. EM Pašvaldības 2000. 2001. 1 000,0   | 800,0   |                     |                         |                  |
| 13.       | <b>Uzņēmējdarbības atbalsta fondu pilnveidošana</b>   | Veicināt reģionu attīstību; veicināt darba iespēju daudzveidošanos lauku apvidos un mazpilsētās; veidot jaunas darba vietas. Dažādo atbalsta fondu darbības sakārtošana un efektivitātes palielināšana. Investīciju apjoma pieaugums Latvijas reģionos darba iespēju dažādošanās Latvijas reģionos EM 2000. 2001. Nav paredzēts papildu finansējums.  |         |                     |                         |                  |

14. **TRANSFORM programma Valmieras un Vidzemes reģiona izpētes pilotprojekta attīstība** Veicināt Vidzemes reģiona attīstību; veicināt darba iespēju daudzveidošanos lauku apvidos un mazpilsētās; veidot jaunas darba vietas. Reģiona potenciālo iespēju un problēmu izziņošana. Investīciju apjoma pieaugums Latvijas reģionos; darba iespēju dažādošanās Latvijas reģionos. EM Pašvaldības 2000. 2001. Nav paredzēts papildu finansējums. Sadarbības partneri - Vācijas valdība, Valmieras pilsētas pašvaldība, Vidzemes reģiona pašvaldības.
15. **Latvijas Lauku attīstības programmas ietvaros: mērķprogrammu izstrāde un īstenošana** Veicināt reģionu attīstību; veicināt darba iespēju daudzveidošanos lauku apvidos un mazpilsētās. Mērķprogrammu izstrāde un īstenošana. Investīciju apjoma pieaugums Latvijas reģionos; darba iespēju dažādošanās Latvijas reģionos. Ministru kabinets Pašvaldības 2000. 2001. 40 771,6 40 771,6 Sadarbības partneri - Eiropas Komisija, LAA, PB/ FM tehniskā vienība, LHZB, Parex banka, LLU, vidējās speciālās lauksaimniecības mācību iestādes, Latvijas Lauksaimniecības konsultāciju un izglītības centrs, Kokapstrādes tehnoloģiskais centrs, Latvijas Valsts agrārās ekonomikas institūts, profesionālās asociācijas, LNB, SIA Lattelekom
16. **Latvijas nacionālā attīstības plāna izstrāde un iedzīvināšana** Veicināt ES strukturālo fondu līdzekļu piesaistīšanu Latvijas reģionu attīstībai. Nacionālā attīstības plāna izstrāde. Investīciju apjoma pieaugums Latvijas reģionos; darba iespēju dažādošanās Latvijas reģionos. Ministru kabinets 2000. 2001. Papildu finansējums nav nepieciešams.
17. **Izglītības programma "Vietējo pašvaldību iekļaušanās ES"** Izglītēt pašvaldību darbiniekus; panākt normatīvo tiesību aktu sakārtošanu. Izglītības programmas īstenošana. Pašvaldību darba efektivitātes palielināšanās. LPS Pašvaldības 2000. 2001. 2002. 1 000,0 Dānijas kronu Sadarbības partneri- Dānijas pašvaldību savienība
18. **Izglītības programma "Vietējo pašvaldību asociāciju sagatavošana iestājam ES"** Pašvaldību darbinieku izglītošana un normatīvo tiesību aktu sakārtošana. Izglītības programmas īstenošana. Pašvaldību darba efektivitātes palielināšanās. LPS Pašvaldības 2000. 2001. 250,0 Zviedrijas kronu Sadarbības partneri- SIDA, Zviedrijas pašvaldību savienība
19. **LPS informācijas pakalpojumu attīstība** Pašvaldību informācijas sistēmas izveidošana. Informācijas sistēmas veidošana. Pašvaldību darba efektivitātes palielināšanās. LPS Pašvaldības 2000. 2001. 48,0 ASV dolāru Nīderlandes pašvaldību asociācija, Pasaules banka
20. **Pilsētvides attīstības pilotprojekts** Izstrādāt Latgales reģiona attīstības stratēģiju; nostiprināt Latgales reģiona attīstības aģentūras kapacitāti un apmācīt Latgales reģiona pilsētu pašvaldību darbiniekus plānoto Strukturālo fondu administrēšanā un ieviešanā; ieviest vienu vai divus investīciju projektus. Izpēte un attīstības plānošana, apmācība. Mērķtiecīgu investīciju piesaiste saskaņā ar izstrādāto stratēģiju; apmācīti Latgales reģiona attīstības aģentūras darbinieki un pilsētu pašvaldību vadītāji; īstenots viens vai divi investīciju projekti kā paraugs pārējām pašvaldībām reģionā. VARAM sadarbībā ar Latgales reģionālās attīstības aģentūru (LRAA) Latgales reģiona pilsētu pašvaldības 2000. 2001. 43,8 43,8 225,0 225,0 eiro Projekts tiek īstenots Speciālas sagatavošanās programmas darbam ar Strukturālajiem fondiem ietvaros. Tas sastāv no trim komponentēm: institūciju sadraudzības mehānisma (Twinning), Tehniskās palīdzības un investīciju komponentes.

#### Indikatori:

- bezdarba līmenis reģionā salīdzinājumā ar citiem reģioniem;
- vidējais ienākums uz vienu strādājošo reģionā salīdzinājumā ar citiem reģioniem.

### Trešā nodaļa

## Izglītība, valoda, kultūra

Izglītības sistēma būtiski ietekmē sabiedrības vērtību izpratni un vērtību pārmantojamību. Tikai vienota izglītības sistēma spēj nodrošināt Latvijas sabiedrības kā vērtībās un atbildībā vienota pilsoņu kopuma attīstību. Sabiedrības integrācijas procesa īstenošanā vissvarīgākā mērķgrupa ir bērni un jaunieši, taču arī pieaugušo iedzīvotāju integrācijā ievērojama nozīme ir demokrātiskās un pilsoniskās izglītības līmenim un latviešu valodas prasmei. Latvijas izglītības sistēma kļūst par galveno sabiedrības integrācijas procesa virzītājfaktoru un īstenotāju, kam jānodrošina gan vispārcilvēcisko, gan Latvijai specifisko vērtību apguve un pārmantojamība, gan starpkultūru izglītības un

mazākumtautību kultūras identitātes saglabāšanas iespējas.

Lai sabiedrības integrācija noritētu sekmīgi, ir nepieciešama kopīga valoda gan lingvistiskā nozīmē, gan attiecībā uz vienotas vērtību sistēmas izveidi un izpratni. Valsts valoda ir gan valsts simbols, gan sabiedrības integrācijas instruments. Tomēr vēsturisko apstākļu sekas vēl neļauj pilnībā nodrošināt šo latviešu valodas statusu, tādēļ tai pievēršama sevišķa uzmanība, vienlaikus respektējot mazākumtautību tiesības kopt un saglabāt arī savu valodu un kultūru kā etniskās identitātes pamatu. Kultūra ir nosacījums tam, lai veidotos radoši darbīga, humāna, nacionāli pašapzinīga personība. Visu iedzīvotāju grupu izpratne par latviešu tautas kultūrvērtībām un mazākumtautību kultūru ir sabiedrības integrācijas procesa neatņemama sastāvdaļa. Lai sekmīgi noritētu latviešu un mazākumtautību kultūru attīstība, sabiedrības integrācijas gaitā ir jāveidojas kopīgai kultūrtelpai, jāpaplašinās kultūru dialogam.

## I. Izglītība

### Merķi

*Izglītība.* Nodrošināt latviešu valodas apguvi tādā līmenī, lai visi Latvijas iedzīvotāji, jo sevišķi jaunā paaudze, spētu to brīvi lietot kā savstarpējas saziņas līdzekli; veidot izglītības sistēmu par galveno instrumentu pilsoniskās sabiedrības vērtību apziņas, tolerances, jaunās paaudzes politiskās kultūras attīstībā; nodrošināt tādu mazākumtautību izglītības programmu veidošanu un īstenošanu, kuras atbilstu iepriekš minētajiem mērķiem un vienlaikus veicinātu mazākumtautību identitātes saglabāšanu un integrāciju Latvijas sabiedrībā.

### Galvenie rīcības virzieni

**Mazākumtautību izglītības programmu attīstība.** Mazākumtautību programmas ietvaros ir nepieciešams izstrādāt programmas izvēles daļu, kas būtu saistīta ar attiecīgās mazākumtautību kultūras, vēstures, tradīciju un dzimtās valodas apguvi. Šī mācību satura daļa ir veidojama gan kā atsevišķi mācību priekšmeti, gan kā integrētas starppriekšmetu tēmas, izstrādājot šai izglītības saturam valstī pieņemto dokumentāciju. Plašāk izmantojamas arī citas izglītības programmu iespējas, piemēram, paredzot mācības svētdienas skolās.

**Bilingvālās izglītības metodikas attīstība.** Lai īstenotu pāreju uz bilingvālās izglītības modeļiem, nepieciešams turpināt darbu pie bilingvālās izglītības metodikas attīstīšanas, izmantojot gan Latvijas, gan ārvalstu pedagogu pieredzi, kad bilingvālā izglītība tiek īstenota ar progresīvām mūsdienu pedagoģiskajām metodēm.

Izveidot integrējošas pirmsskolas programmas, kurās tiek ietverta bilingvālā mācīšana, nodrošinot latviešu valodas pamatiemaņu apguvi jau pirmsskolas vecumā. Metodiski sagatavot pedagogus darbam latviešu valodas pirmsskolas iestādēs un sākumskolās, kurās vienkopus mācās latviešu un tādi citu tautību bērni, kam nav pietiekamas latviešu valodas zināšanas. Sagatavot un tālākizglītot pedagogus darbam krievu valodas pirmsskolas iestādēs, kuri savukārt spētu profesionāli sagatavot cittautu bērnus bilingvālās izglītības apguvei.

**Starpkultūru izglītība.** Īstenojot gan mazākumtautību izglītības programmas, gan arī



visas citas vispārējās izglītības programmas, ir jāpievērš uzmanība starpkultūru izglītībai, mācību procesā liekot uzsvāru uz Latvijas kontekstu, pilsoniskas sabiedrības vērtībām, demokrātisku saskarsmi. Mācību programmās jāaptver kā dažādie viedokļi, tā arī jāatspoguļo Latvijas mūsdienu sabiedrības realitāte visā tās sarežģītībā.

**Skolu sadarbības veicināšana.** Jāatbalsta skolotāju pieredzes apmaiņas pasākumi, jo uzsāktā pāreja uz bilingvālo izglītību un mazākumtautību izglītības programmām ir ievērojami palielinājusi skolu vadītāju un skolotāju interesi par jaunām darba metodēm. Nepieciešams veicināt koleģiālu sadarbību starp skolām ar latviešu mācībvalodu un skolām, kuras īsteno mazākumtautību izglītības programmas. Sadarbība ir veidojama gan starp mācību priekšmetu skolotājiem, gan ārpusstundu pasākumu organizētājiem, kā arī jauniešu un bērnu vasaras nometņu ietvaros. Jānodrošina piemaksas pedagogiem, kuri iesaistās šādos sadarbības projektos.

**Reģionālie aspekti.** Lai nodrošinātu bilingvālās izglītības reformas īstenošanos un stabilu latviešu valodas vidi, jāveido mērķprogrammas atsevišķiem valsts reģioniem, piemēram, Latgalei un lielajām pilsētām ( Rīgai, Daugavpilij, Liepājai, Ventspilij u. c).

**Pedagogu sagatavošana un tālākizglītība.** Nepieciešams tālāk izglītēt vai no jauna sagatavot ievērojamu skaitu pedagogu un nodrošināt viņu iesaistīšanos izglītības sistēmā. Problēmas, ko rada nepietiekams skolu nodrošinājums ar pedagogiem, kuri spēj mācīt bilingvāli, vēl sarežģīt vispārējais kvalificētu pedagogu trūkums valstī. Pedagoģisko augstskolu absolventi, parasti izvēlas labāk apmaksātu darbu. Skolas ar krievu mācībvalodas pedagogu tālākizglītība ne vienmēr dod tūlītējus rezultātus. Tāpēc ir jāīsteno Izglītības likumā noteiktā pedagogu darba samaksas reforma, jānodrošina bilingvālu skolotāju sagatavošana pedagoģiskajās augstskolās, paredzot attiecīgu specializāciju, jāturpina attīstīt bilingvālo skolotāju tālākizglītības iespējas.

**Bilingvālās izglītības metodiku multiplikatoru sagatavošana.** Valstī kopumā ir jāizveido mūsdienīga pedagogu tālākizglītības sistēma, tās ietvaros nodrošinot arī pedagogu tālākizglītību darbam ar bilingvālajām metodēm un mazākumtautību programmām. Lai mazākumtautību programmas nodrošinātu ar pedagogiem, tāpat kā vieskolotāju uzaicināšana ir atbalstāmas atsevišķas mazākumtautības pedagogu studijas viņu etniskās dzimtenes pedagoģiskās augstskolās, kā arī studiju programmas, kas paredzētas skaitliski lielāko mazākumtautību pedagogiem Latvijas augstskolās ar specializāciju attiecīgās mazākumtautības valodā, kultūrā un vēsturē. Nepieciešams izstrādāt valsts programmu pedagogu tālākizglītības sistēmas attīstībai.

**Kvalificētu pedagogu sagatavošana un tālākizglītība sociālo zinību cikla priekšmetos.** Pedagoģiskajās augstskolās jāveido integrēta sociālo zinību skolotāju studiju programma. Sagatavojot nākamos pedagogus, ir jānodrošina, lai viņi spētu patstāvīgi veikt savu darbu, prastu īstenoēt valsts standartos izvirzītos mērķus un uzdevumus un radoši pilnveidot priekšmetu saturu, jo sociālajās zinībās principā nav iespējams balstīties tikai uz vienreiz iegūtām nemainīgajām zināšanām un patiesībām. Jānodrošina pedagogu multiplikatoru sagatavošana pilsoniskajā izglītībā, veicinot jauna mācību satura un metodikas ātrāku ieviešanu skolās.

Ne tikai sociālo zinību, bet arī citu kvalifikāciju pedagogu studiju programmās kā obligāti ietverami šādi mācību kursi: 20. gadsimta Latvijas un pasaules vēsture, politikas pamati un pilsoniskā audzināšana, civilzinības.

Attīstīt dialogu un nostiprināt sadarbību starp sociālo zinību skolotājiem, pievēršot uzmanību mazākumtautību programmās strādājošo skolotāju iesaistei, veicināt vienotas

sociālo zinību skolotāju asociācijas izveidi.

**Nodrošinājums ar vietām pirmsskolas izglītības iestādēs.** Lai sekmētu sabiedrības integrāciju, bērnu socializāciju un sagatavošanu skolai, nodrošināt pirmsskolas izglītības iestādēs obligātu apmācību piecgadīgiem un sešgadīgiem bērniem, kā arī panākt, lai šajās iestādēs nebūtu rindas.

**Mācību līdzekļu nodrošinājums bilingvālajai izglītībai.** Nodrošināt ar finansējumu mācību līdzekļu sagatavošanu un iegādi skolām, kuras īsteno bilingvālās izglītības reformu. Pašlaik ar LVAVP līdzekļiem tiek balstīta bezmaksas mācību grāmatu un metodisko līdzekļu sagatavošana cittautu mācībvalodas skolām. Šis process ir sācies samērā nesen - pirmās mācību grāmatas (latviešu valoda 8. un 9. klasei) skolās nonāca 1997./98. mācību gadā.

Gādāt, lai skolās, kuras īsteno mazākumtautību izglītības programmas, bibliotēku fonds tiktu papildināts gan ar mācību grāmatām, gan daiļliteratūru un uzziņu literatūru latviešu valodā.

**Vienota sociālo zinību cikla konceptuāla un saturiska izveide.** Jānovērš mācību priekšmetu standartu savstarpēja nesaskaņotība un faktoloģiskā pārblīvētība, dublēšanās (vēsture, ģeogrāfija, civilzinības, ekonomika u. c.), kā arī nepilnības eksaminācijas procesā, kā arī sociālo prasmju, iemaņu, vērtīborientāciju u. tml. novērtējumā. Jāizstrādā un jāpiedāvā mācību programmas Latvijas vēstures un pasaules vēstures atsevišķai mācīšanai.

**Kvalitatīvu un mūsdienīgu mācību līdzekļu sagatavošana sociālo zinību priekšmetos.** Attīstīt mācību līdzekļu vērtēšanas metodoloģiju, vispirms pievēršoties sociālo zinību priekšmetu saturam un vērtīborientācijai; pilnveidot jaunu mācību līdzekļu izstrādes metodiku, ietverot tajos interaktīvās metodes, kā arī izstrādājot mācību līdzekļus elektroniskā veidā. Ievērot kompleksu pieeju izglītības standartu, paraugprogrammu un mācību līdzekļu komplektu izstrādē sociālajās zinībās un vēsturē. Veicināt dažādu autoru mācību grāmatu izmantošanu mācību procesā un iespējas iepazīties ar atšķirīgiem viedokļiem par vēsturiskajiem procesiem un to interpretāciju.

Palielināt valsts budžetā finansējumu mācību līdzekļu sagatavošanai un iegādei, paredzot attīstības projektu finansēšanu 1,5 - 2 gadu garumā.

**Pilsoniskās audzināšanas programmas konceptuāla un saturiska izstrāde.** Apkopot aktīvāko skolu un pedagogu pieredzi, veidojot mūsdienu sabiedrībai pieņemamas pilsoniskās audzināšanas formas; veicināt bērnu un jauniešu līdzdalību savas skolas, vietējās pašvaldības, kā arī visas sabiedrības problēmu apzināšanā un risināšanā.

**Izglītības sasniegumu vērtēšanas sistēmas attīstība.** Pilnveidot eksperimentāli uzsāktu centralizēto latviešu valodas eksāmenu vidusskolām, izstrādāt reģionāli centralizētu eksāmenu latviešu valodā atbilstoši mazākumtautību izglītības programmām un civilzinībās - atbilstoši visām pamatzglītības programmām. Jānosaka, ka eksāmens vēsturē pamatzglītības un vidējās izglītības beigās ir obligāts un Latvijas vēstures tematika šī eksāmena saturā ir jāiekļauj kā atsevišķa sastāvdaļa. Turpināt darbu pie centralizēto eksāmenu saskaņošanas ar naturalizācijas pārbaudījumiem un valsts galvenās atestācijas komisijas eksāmeņiem.

**Profesionālā izglītība.** Nodrošināt profesionāls izglītības iestādēs strādājošo pedagogu tālākizglītību un jauno pedagogu sagatavošanu darbam apstākļos, kad profesionālā izglītība tiks īstenota valsts valodā. Nodrošināt profesionālās izglītības programmām nepieciešamo mācību līdzekļu sagatavošanu valsts valodā, pilnveidot metodiku darbam

profesionālās izglītības programmas ietvaros. Sekmēt un paplašināt darba devēju iesaistīšanu profesionālās izglītības speciālistu sagatavošanā.

**Pieaugušo izglītība.** Attīstīt latviešu valodas mācības un pilsoniskās izglītības programmas pieaugušo izglītībai, nodrošinot šādu programmu raidīšanu nacionālajos radio un televīzijas kanālos. Sagatavot un izdot kompaktu mācību līdzekļu un izziņu literatūru par Latvijas vēstures, kultūras, konstitucionālās politiskās iekārtas un demokrātijas jautājumiem. Veicināt pieaugušo izglītības skolotāju sagatavošanu un tālākizglītību.

**Mazākumtautību līdzdalības nodrošināšana.** Veicināt mazākumtautību līdzdalību izglītības programmu izstrādē un attīstīšanā, bilingvālās izglītības reformas īstenošanā, veicinot demokrātisko pašpārvaldes struktūru attīstību skolās. Pilsoniskās izglītības ietvaros attīstīt pārstāvniecības demokrātijas iemaņas, nepieciešamības gadījumā vienojoties par formalizētu līdzdalību.

## Projekti

### A. Iesāktie projekti

| Nr. p. k. | Projekta nosaukums | Mērķis | Darbība | Gaidāmais rezultāts | Īstenošanas laiks, gadi |
|-----------|--------------------|--------|---------|---------------------|-------------------------|
|-----------|--------------------|--------|---------|---------------------|-------------------------|

#### Latviešu valodas apguves veicināšana un mazākumtautību izglītības attīstība

|    |  |   |                 |
|----|--|---|-----------------|
| 1. | <b>Mazākumtautību izglītības programmu pilnveide</b> | Pilnveidot vienotas izglītības sistēmas ieviešanas procesu. Regulāri sekot pamatskolas mazākumtautību izglītības programmu ieviešanas rezultātiem, veikt mazākumtautību programmu ieviešanas monitoringu sadarbībā ar Eiropas Padomes, Eiropas Savienības ekspertiem (semināri, konferences). Pilnveidota mazākumtautību izglītības sistēma (izglītības programmas) atbilstīgi Latvijas izglītības sistēmai un Eiropas Savienības rekomendācijām. 2000. 2001. 2002. 2003. | 1,5 1,5 1,5 1,5 |
|----|--|---|-----------------|

IZM Sadarbība ar EP un ES ekspertiem bilingvālās izglītības ieviešanā ilgst jau trīs gadus. Organizēti pieci semināri. Sākot ar 2000. gadu, monitoringa projektā iesaistījies Sorosa fonds – Latvija. Projekta turpinājumu skatīt B daļā.

Bilingvālo skolotāju latviešu valodas zināšanu un prasmju pilnveide. Sīkāka informācija nodaļā "Valoda", 63.- 65. lpp.

|    |   |   |                 |
|----|---|---|-----------------|
| 2. | <b>Atbalsts bilingvālās izglītības ieviešanai mazākumtautību pamatskolu izglītības programmās</b> | Stiprināt vienotu izglītības sistēmu Latvijā. Mazākumtautību izglītības (bilingvālo) programmu īstenošanai nepieciešamās mācību literatūras un mācību līdzekļu iegādes nodrošināšana. Nodrošināti mācību līdzekļi skolās ar latviešu mācībvalodu. 2000. 2001. 2002. 2003. | 7,5 7,5 7,5 7,5 |
|----|---|---|-----------------|

Pašvaldību finansējums. IZM  
Finansējums tiek piešķirts atbilstoši izglītojamo skaitam.

Nostiprināt četru reģionālo bilingvālās izglītības centru darbību (semināru, konferenču, labāko pedagogu konkursu organizēšana, metodisko materiālu izstrāde un izdošana, kursu rīkošana, zinātnisko pētījumu veikšana, vieslektoru uzaicināšana). Apkopota bilingvālās izglītības ieviešanas pedagoģiskā pieredze un izveidots metodiskais palīdzības dienests (tālākizglītības centri) reģionos. 2000. 2001. 2002. 2003. - - 0,8 1,0 20,0 20,0 20,0 20,0 ASV dolāru IZM Projekta īstenošana uzsākta 2000. gadā. IZM īsteno kopprojektu ar Sorosa fonda-Latvija programmu "Atvērtā skola". Fonds paredz katru gadu šajā projektā ieguldīt 20 000 ASV dolāru. Projekta turpinājumu skatīt B daļā.

|    |  |  |              |
|----|--|--|--------------|
| 3. | <b>Mazākumtautību vidusskolu pedagogu sagatavošana un tālākizglītība</b> | Nodrošināt pāreju uz mācībām valsts valodā vidusskolā. Izstrādāt un ieviest pedagogu tālākizglītības programmu mazākumtautību vidējās izglītības multiplikatoriem; pedagogu tālākizglītība. Sagatavoti un tālākizglītoti mazākumtautību vidusskolu pedagogi (mācību metodikā). 2001. 2002. 2003. | 10,0 7,0 7,0 |
|----|--|--|--------------|

IZM Projekts tiek realizēts sadarbībā ar IZM PIAC. Pašlaik 38 kursanti izstrādā multiplikatoru kursu saturu vidusskolas skolotājiem, līdztekus apgūstot bilingvālās izglītības mācību metodiku.

Piemaksu nodrošināšana latviešu valodas kā otrās valodas skolotājiem un bilingvālās izglītības skolotājiem. Pakāpeniski pieaug to mācību priekšmetu skaits, kurus skolēni apgūst latviešu valodā vai bilingvāli. 2000. 2001. 2002. 2003. 600,0 718,0 718,0 718,0 IZM

|    |                        |  |  |
|----|------------------------|--|--|
| 4. | <b>Skolu sadarbība</b> | Veicināt skolu sadarbību. Izstrādāt skolu sadarbības projektus sabiedrības integrācijas veicināšanai. Reāla sadarbība starp skolām ar latviešu mācībvalodu un mazākumtautību skolām. 2000. 2001. 2002. 2003. | Sorosa fonds – Latvija "Atvērtā skola", ES Phare, LVAVP IZM Projekta |
|----|------------------------|--|--|

turpinājumu skatīt B daļā.

Veidot sabiedrības izpratni par mazākumtautību izglītības politiku Latvijā. Izstrādāt bērnu vecāku informēšanas programmu. 2000. 2001. 2002. 2003. Sorosa fonds – Latvija, Sabiedrības integrācijas fonda finansējums. IZM Informēšanas process uzsākts jau 2000.g., iznācis buklets vecākiem divās valodās “Zini savas iespējas, izvēloties mācībvalodu”. Projekta turpinājumu skatīt B daļā. Sekmēt jauniešu integrācijas procesu Latvijā. Organizēt skolēnu un jaunatnes integrācijas nometnes. 2000. 2001. 2002. 2003. - 10,0 10,0 10,0 IZM, VJIC PBLA atbalsts.

Veicināt skolu jaunatnes pašiniciatīvu, integrācijas procesu Latvijā. Sabiedrības integrācija, ko veicina skolēnu projekti. 2000. 2001. Sorosa fonds – Latvija “Atvērtā skola”, LVAVP IZM Projekta īstenošana uzsākta jau 2000. g., iznākuši divi žurnāla “Tilts” numuri divās valodās. Projektu īsteno skolēni. Projekta turpinājumu skatīt B daļā.

5. **LVAVP darbības nodrošināšana** Sīkāka informācija sadaļā “Valoda”, 63.-65. lpp. Saskaņā ar LVAVP pirmo četru gadu darbība tika finansēta no ārvalstu palīdzības un *Phare* programmas līdzekļiem. Nākamos četrus gadus programmas finansēšana jāparedz no valsts budžeta.

#### **Sociālās zinības**

6. **Sociālo zinību satura izveide** Izveidot vienotu sociālo zinību koncepciju un saturu. Vienota sociālo zinību koncepcijas izstrādāšana un apspriešana. Izstrādāta sociālo zinību koncepcija. 2000. 2001. - 0,5 IZM

Sociālo zinību apguves monitorings (pamatizglītībā un vidējā izglītībā), veicot socioloģiskos un starptautiskos salīdzinošos pētījumus. Izstrādāti jauni mācību līdzekļi. 2000. 2001. 2002. 2003. 13,0 16,0 16,0 16,0 Sorosa fonds - Latvija IZM 1998. gadā Latvija sāka piedalīties IEA organizētajā starptautiskajā pētījumā par pilsonisko izglītību.

Sekmēt sociālo zinību studiju kursu ieviešanu visās pedagoģijas studiju programmās. Sagatavoti sociālo zinību skolotāji. 2000. 2001. 2002. Finansējums nav atsevišķi izdalīts. IZM

Izstrādāt jaunu sociālo zinību priekšmetu standartus pamatizglītībā un vidējā izglītībā atbilstoši pamatizglītības valsts standartiem. Izstrādāti sociālo zinību izglītības standarti. 2000. 2001. 2002. PB Izglītības attīstības projekts 344,3 tūkstoši eiro IZM

7. **Pilsoniskās audzināšanas programmas izstrādāšana un ieviešana** Veicināt pilsoniskas sabiedrības veidošanos. Izstrādāt, apspriest un izdot Pilsoniskās audzināšanas programmu pamatizglītībai un vidējai izglītībai. Izstrādāta un ieviesta skolās Pilsoniskās audzināšanas programma. 2000. 2001. 2002. 2003. 1,5 1,5 1,5 1,5 IZM

## **B. Plānotie projekti**

### **1. Mazākumtautību izglītības programmu pilnveide**

Pašlaik ir ļoti dažāda attieksme pret valsts valodas lietošanu mācību procesā mazākumtautību skolās, arī pret Izglītības likuma prasību, sākot ar 2004. gadu, vidusskolu 10. klasē līdz 75% mācību priekšmetu mācīt latviešu valodā. Sabiedrības informācijas līdzekļi mazākumtautību izglītības reformu skaidro vienpusīgi (atkarībā no valodas elektorāta), turklāt bieži vien to politizējot. Tāpēc ir nepieciešama diskusija, lai arī plašākai sabiedrībai būtu iespējams paust savu viedokli.

### **2. Atbalsts bilingvālās izglītības ieviešanai mazākumtautību pamatskolu izglītības programmās**

Mazākumtautību skolām un skolotājiem, kuri māca dažādu tautību skolēnus, nepieciešama praktiska palīdzība (pedagoģiska rakstura rekomendācijas u. tml.) Nepieciešama arī sadarbība bilingvālās izglītības metodikas pilnveidei. Jāapzina un jāapkopo metodiskā pieredze. Veidojot vienotu izglītības sistēmu un mācību saturu, jānodrošina mazākumtautību kultūras (identitātes) saglabāšana un attīstība. Projektu atbalsta Sorosa fonds – Latvija “Atvērtā skola”.

### 3. Pedagogu sagatavošana un tālākizglītība

Visās pedagoģiskajās augstskolās, neatkarīgi no mācību priekšmeta specifikas vai skolotāja nacionālās piederības, jāveido izpratne par sabiedrības integrāciju, bilingvālo izglītību, tās metodiskajiem aspektiem.

Projektu atbalsta Sorosa fonds – Latvija “Atvērtā skola”.

### 4. Skolu sadarbība

Projekts ir nepieciešams, lai veicinātu jauniešu līdzdalību sabiedriskajās norisēs, stiprinātu skolu un jauniešu savstarpēju sadarbību, rosinātu viņus domāt, darboties, mācīties pieņemt lēmumus un atbildēt par saviem lēmumiem un rīcību.

### 5. Vienota sociālo zinību satura izstrāde

Nepieciešams ieviest jaunu, mūsdienu prasībām atbilstošu mācību priekšmetu saturu. To paredzēts veikt Pasaules Bankas Izglītības attīstības projekta ietvaros.

### 6. Sabiedrības integrācija pieaugušo izglītībā

Nepieciešams nodrošināt pieaugušajiem iespējas pilnveidot latviešu valodas prasmi un izpratni par sabiedrības attīstības procesiem.

| Nr.p.k. | Projekta nosaukums   | Mērķis   | Darbība           | Gaidāmais rezultāts  | Īstenošanas laiks, gadi |
|---------|--|--|-------------------|----------------------|-------------------------|
|         | Finansējums  | Projekta īstenošanas   | Piezīmes          |                      |                         |
|         |  |  |                   | valsts (tūkst. latu) | ārvalstu, citi          |
|         | <b>Latviešu valodas apguves veicināšana un mazākumtautību izglītības attīstība</b>   |  |                   |                      |                         |
| 1.      | <b>Mazākum-tautību izglītības programmu pilnveide</b>  | Pilnveidot vienotas izglītības sistēmas ieviešanas procesu. Regulāri sekot pamatskolas mazākumtautību izglītības programmu ieviešanas rezultātiem, veikt mazākumtautību programmu ieviešanas monitoringu sadarbībā ar Eiropas Padomes, Eiropas Savienības ekspertiem (semināri, konferences). Pilnveidota mazākumtautību izglītības sistēma (izglītības programmas) atbilstīgi Latvijas izglītības sistēmai un Eiropas Savienības rekomendācijām.              | 2001. 2002. 2003. | 3,0 3,0 4,5          | 4,0 5,0 IZM             |
|         | Veicināt sabiedrības izpratni par mazākumtautību izglītības politiku Latvijā. Diskusiju organizēšana par mazākumtautību izglītību. Pozitīva sabiedrības attieksme pret vienotas izglītības sistēmas izveidi Latvijā.   | 2001. 2002. 2003.  | 2,0 2,0 2,0       | IZM                  |                         |
|         | Informēt sabiedrību par mazākumtautību izglītības aktualitātēm. Sadarbība ar presi – regulāru preses publikāciju organizēšana. Pozitīva sabiedrības attieksme pret vienotas izglītības sistēmas izveidi Latvijā.   | 2001. 2002. 2003.  | 1,8 2,0 2,0       | 1,5 3,0 3,0          | IZM                     |
| 2.      | <b>Atbalsts bilingvālās izglītības ieviešanai mazākumtautību pamatskolu izglītības programmās</b>  | Nostiprināt vienotas izglītības sistēmas ieviešanu Latvijā. Nostiprināt četru reģionālo bilingvālās izglītības centru darbību (semināru, konferenču, labāko pedagogu konkursu organizēšana, metodisko materiālu izstrāde un izdošana, kursu rīkošana, zinātnisko pētījumu veikšana, vieslektoru uzaicināšana). Apkopota bilingvālās izglītības ieviešanas pedagoģiskā pieredze un izveidots metodiskais palīdzības dienests (tālākizglītības centri) reģionos. | 2001. 2002. 2003. | 0,8 0,8 4,0          | 4,0 6,0 8,0 IZM         |
|         | Celt pedagogu profesionālo kvalifikāciju. Bilingvālās izglītības mācību un metodisko materiālu izstrāde (metodiskās rekomendācijas, metodiskās rokasgrāmatas izveide, metodisko materiālu izstrāde).   | 2001. 2002. 2003.  | -                 | 3,0 3,0              |                         |
|         | Apzināta un apkopota bilingvālās izglītības īstenošanas metodiskā pieredze. Sorosa fonds – Latvija “Atvērtā skola”.  | 2001. 2002. 2003.  |                   |                      |                         |
|         | Metodisko rekomendāciju izstrāde ar mazākumtautību kultūru (etniskās dzimtenes valoda, vēsture, tradīcijas, ģeogrāfija) saistītā mācību satura apguvei. Izveidoti bilingvālās izglītības mācību līdzekļi, ievērojot mazākumtautību nacionālās kultūras vajadzības. | 2001. 2002.  |                   | 3,0 3,0              | IZM                     |
| 3.      | <b>Pedagogu sagatavošana un tālākizglītība</b>   | Sagatavot bilingvālās izglītības skolotājus. Īstenot mazākumtautību izglītības programmas pedagogu studiju programmās. Apgūta bilingvālās izglītības metodika.   | 2001. 2002. 2003. | 7,0 8,0              | IZM                     |
|         | Pedagoģijas augstskolās sekmēt ar bilingvālās izglītības teoriju un praksi saistītu studiju kursu izstrādi un ieviešanu. Apgūta bilingvālās izglītības metodika.   | 2001. 2002. 2003.  |                   | 6,0 7,0 8,0          |                         |
|         | IZM Projektu atbalsta Sorosa fonds – Latvija “Atvērtā skola”.  |  |                   |                      |                         |
|         | Nodrošināt pāreju uz mācībām valsts valodā vidusskolā. Izstrādāt un ieviest pedagogu   |  |                   |                      |                         |

|  |             |                |   |
|--|-------------|----------------|---|
| tālākizglītības programmu mazākumtautību vidējās izglītības multiplikatoriem; pedagogu tālākizglītība.   |             |                |   |
| Sagatavoti un tālākizglītoti mazākumtautību vidusskolu pedagogi (mācību metodikā). 2001. 2002. 2003.   |             |                |   |
| - 6,0 5,5  | 4,0 6,0 8,0 | IZM            |   |
| Piemaksu nodrošināšana latviešu valodas kā otrās valodas skolotājiem un bilingvālās izglītības skolotājiem.  |             |                |   |
| Pakāpeniski pieaug to mācību priekšmetu skaits, kurus skolēni apgūst latviešu valodā vai bilingvāli.   |             |                |   |
| 2001.  | 2002.       | 2003.          | 600,0 700,0 800,0 IZM   |
| 4. <b>Skolu sadarbība</b> Veicināt skolu sadarbību. Izstrādāt skolu sadarbības projektus sabiedrības integrācijas veicināšanai.  |             |                |   |
| Reāla sadarbība starp skolām ar latviešu mācībvalodu un mazākumtautību skolām. 2001.   |             |                |   |
| 2002.  | 2003.       | 20,0 20,0 20,0 | 20,0 20,0 20,0 IZM  |
| Veidot sabiedrības izpratni par mazākumtautību izglītības politiku Latvijā. Izstrādāt un ieviest vecāku informēšanas programmu.  |             |                |   |
| 2001.  | 2002.       | 2003.          | 3,0 3,0 3,0 10,0 10,0 10,0 IZM  |
| Informēšanas process uzsākts 2000. gadā, iznācis buklets vecākiem divās valodās "Zini savas iespējas, izvēloties mācībvalodu".   |             |                |   |
| Sekmēt jauniešu integrācijas procesu Latvijā. Organizēt skolēnu un jaunatnes integrācijas nometnes.  |             |                |   |
| 2001.  | 2002.       | 2003.          | 40,0 40,0 40,0 15,0 15,0 15,0 IZM PBLA atbalsts.  |
| Veicināt skolu jaunatnes pašiniciatīvu, integrācijas procesu Latvijā. Sabiedrības integrācija, ko veicina skolēnu projekti.  |             |                |   |
| 2001.  | 2002.       | 2003.          | 20,0 20,0 20,0 5,0 5,0 5,0 IZM Projekta īstenošana uzsākta 2000. gadā, iznākuši divi žurnāla "Tilts" numuri divās valodās. Projektu īsteno skolēni. |
| <b>Sociālās zinības</b>  |             |                |   |
| 5. <b>Vienota sociālo zinību satura izstrādāšana</b> Sagatavot sociālo zinību priekšmetu mācību programmas atbilstoši jaunajiem priekšmetu standartiem. Izstrādātas sociālo zinību priekšmetu mācību programmas. 2002.   |             |                |   |
| Papildu finansējums nav nepieciešams. IZM  |             |                |   |
| Pasūtīt un izdot mācību līdzekļus atbilstoši jaunajiem sociālo zinību priekšmetu standartiem un programmām.  |             |                |   |
| Sagatavoti jauni sociālo zinību priekšmetu mācību līdzekļi. 2002. 2003. 35,0 50,0  |             |                |   |
| IZM  |             |                |   |
| Pedagogu tālākizglītība. Sagatavoti pedagogi. 2002. 2003. 7,0 8,0  |             |                |   |
| IZM  |             |                |   |
| <b>Pieaugušo izglītība</b>   |             |                |   |
| 6. <b>Sabiedrības integrācija pieaugušo izglītībā</b> Paplašināt latviešu valodas apguves iespējas un pilnveidot pilsoniskās izglītības programmas pieaugušo izglītībā. Nodrošināt pieaugušo izglītības vajadzībām piemērotu mācību līdzekļu un izziņu literatūras sagatavošanu un izdošanu par Latvijas vēstures, kultūras, politikas un tiesību jautājumiem. |             |                |   |
| Sagatavoti mācību līdzekļi un izziņu literatūra par Latvijas vēsturi, kultūru, konstitucionāli politisko iekārtu un demokrātijas jautājumiem iedzīvotāju pašizglītības un pieaugušo izglītības vajadzībām. 2001. 2002. 2003. 10,0 20,0 20,0 10,0 20,0 20,0 IZM   |             |                |   |

#### Indikatori:

- pedagogu skaits, kuri apmeklējuši tālākizglītības kursus;
- publicētie mācību līdzekļi;
- iegādāto mācību līdzekļu skaits (ieguldītie finansiālie līdzekļi) skolā;
- izstrādātie izglītības standarti, mācību programmas;
- finansējums uz vienu bērnu noteiktā izglītības programmā;
- izglītības iestāžu dalība integrācijas projektos.

## II. Valoda

### Mērķi

Veidot stabilu sabiedrību, kurā ir kopīga valsts valoda – latviešu valoda un nodrošinātas iespējas to lietot publiskajā saskarsmē visā valsts teritorijā, kā arī atbalsts mazākumtautībām kopt savu valodu un lietot to saskaņā ar Latvijas likumdošanas aktiem.

### Galvenie rīcības virzieni

**Valodu funkciju juridiskais nodrošinājums.** Nepieciešams valodu funkciju juridiskais nodrošinājums atbilstoši Latvijai saistošajiem starptautiskajiem dokumentiem.

Jāpilnveido likumdošana valodas un mazākumtautību kultūrautonomijas tiesību jomā, kā

arī nolikumi, noteikumi un instrukcijas attiecībā uz lingvistiskās vides sakārtošanu. Jāveicina sabiedrības līdzdalība likumu izstrādē un apspriešanā. Likumdošanai jānodrošina iespējas lietot valsts valodu publiskās saskarsmes jomā visā valsts teritorijā, vienlaikus garantējot mazākumtautībām iespējas kopt savu valodu un lietot to saskaņā ar spēkā esošajiem Latvijas likumdošanas aktiem. Tas palīdzētu rast līdzsvaru un stabilizēt attiecības starp valsts valodu un mazākumtautību valodām. Ja tāds līdzsvars tiks atrasts, cilvēkos mazināsies nedrošības sajūta un līdz ar to - arī savstarpējā neuzticēšanās.

**Latviešu valoda kā integrācijas līdzeklis.** Latviešu valodai kā integrācijas līdzeklim jānodrošina adekvātas izteiksmes iespējas pilnīgi visās sabiedrības dzīves jomās. Jāpaplašina latviešu valodas lietotājam vajadzīgo informatīvo materiālu - vārdnīcu, gramatiku, rokasgrāmatu u. tml., kā arī populārzinātniskas lingvistiskās literatūras izdošana.

**Saziņas tīkla paplašināšana.** Nepieciešams paplašināt saziņas iespējas. Šajā nolūkā jāizmanto visas izdevības paplašināt saziņas tīklu latviešu valodā, gan profesionālās organizācijās, interešu biedrībās un NVO, gan sportā un citās jomās, veidojot kontaktus starp dažādās valodās runājošiem cilvēkiem, lai viņi varētu latviešu valodu lietot dabiskā, savām interesēm atbilstošā vidē. Intereses veicināšanai jāizmanto pozitīvie stimuli, jāpopulārizē perspektīvas idejas un sasniegumi. Tas palīdzētu līdzās juridiskajai un ekonomiskai motivācijai stiprināt arī citus valodas apgūšanas motivācijas veidus.

Latviešu valodas stāvokļa nostiprināšanā jāpiedalās un par to atbildība jāizjūt katrai ministrijai, katrai valsts iestādei un pašvaldībām, kā arī nevalstiskām organizācijām un sabiedrībai kopumā.

## Projekti

### A. Iesāktie projekti

| Nr. p. k. | Projekta nosaukums   | Mērķis  | Darbība  | Gaidāmais rezultāts     | Mērķauditorija      | Īstenošanas laiks, |
|-----------|--|---|----------|-------------------------|---------------------|--------------------|
| gadi      | Finansējums  | Projekta īstenošanas  | Piezīmes | valsts (tūkstošos latu) | ārvalstu (tūkstošos |                    |
|           |  |   |          | latu)                   |                     |                    |
| 1.        | <b>Latviešu valodas apguves valsts program-ma (trešā fāze)</b> | Nostiprināt LAT-2 ieviešanas kapacitāti un sasaisti ar integrācijas jautājumiem. LAT-2 metodikas un bilingvālās izglītības kursi; atbalsta semināri LAT-2 skolotājiem, priekšmetu skolotājiem un augstskolu pasniedzējiem; jauno mācību līdzekļu ieviešanas semināri; mācību līdzekļu pakešu izstrāde 1.-4.klasei; mācību līdzekļu pakešu izstrāde pieaugušajiem, 3.-4.līmenim; LAT-2 skolotāju izglītošana intensīvo kursu un tālmācības metodikā; TV mācību filmas 4.un5.līmeņa izveidei; bilingvālo mācību līdzekļu izstrāde; metodisku mācību līdzekļu tālāka izstrāde; latviešu valodas mācību līdzekļu izstrāde vidusskolām; integrācijas pasākumu turpinājums; LAT-2 kursi speciālām mērķauditorijām. Skolu un pieaugušo skolotāju kvalifikācijas celšana; uzlabotas cittaute skolotāju spējas mācīt priekšmetu latviešu valodā; latviešu un cittaute skolu skolēni uzlabojuši savas latviešu valodas zināšanas; skolotāji apguvuši intensīvo kursu un tālmācības metodiku; sagatavoti pilni LAT-2 mācību komplekti 1.-9.klasei; sagatavoti bilingvālie mācību līdzekļi vairākām klasēm; sagatavoti 10 jauni metodiskie līdzekļi skolotājiem; notikuši ap 100 integrācijas pasākumi; iznākuši astoņi biļetena "Tagad" numuri. Visi Latvijas skolu skolotāji un citu mācību iestāžu pedagogi; visi Latvijas skolēni; TV skatītāji un radio klausītāji; visi, kas vēlas uzlabot savas latviešu valodas zināšanas; speciālas profesionālās grupas; dažādas latviešu un nelatviešu auditorijas, kuras vēlas strādāt kopā pie integrācijas projektiem. 2001. 2002. 428,0 428,0 1 000,0 1 000,0 (ieskaitot ES <i>Phare</i> projektu finansējumu) IZM, LVAVP sadarbībā ar dažādām valsts institūcijām, NVO, PB, EP. Projekts ir turpinājums 1996. gadā iesāktajai Latviešu valodas apguves valsts programmai. Līdz šim šā projekta īstenošanai izlietoti 7,24 miljoni ASV dolāru. |          |                         |                     |                    |
| 2.        | <b>(ceturta fāze)</b>  | Nostiprināt LAT-2 ieviešanas procesa neatgriezeniskumu. LAT-2 un bilingvālās izglītības kursu turpināšana; atbalsta kursu rīkošana LAT-2 skolotājiem, priekšmetu skolotājiem un augstskolu pasniedzējiem; jauno mācību līdzekļu ieviešanas semināru organizēšana; mācību līdzekļu pakešu izstrāde pieaugušajiem, 5. līmenim; LAT-2 skolotāju intensīvo kursu un tālmācības metodikas nostiprināšana; bilingvālo mācību līdzekļu izveides turpināšana; metodisku mācību līdzekļu izveides turpinājums; latviešu valodas mācību līdzekļu tālāka izstrāde vidusskolām; integrācijas pasākumu tālāka organizēšana; LAT-2 kursi speciālām  |          |                         |                     |                    |

mērķauditorijām pēc pieprasījuma. Skolu un pieaugušo skolotāju kvalifikācijas celšana; uzlabotas cittautu skolotāju spējas mācīt priekšmetu latviešu valodā; latviešu un cittautu skolu skolēni uzlabojuši savas latviešu valodas zināšanas; skolotāji nostiprinājuši intensīvo kursu un tālmācības metodiku; sagatavots pilns piecu līmeņu LAT-2 mācību komplekts pieaugušajiem; sagatavoti bilingvālie mācību līdzekļi; sagatavoti 10 jauni metodiskie līdzekļi skolotājiem; notikuši ap 100 integrācijas pasākumi; iznākuši astoņi biļetena "Tagad" numuri. Visi Latvijas skolu skolotāji un citu mācību iestāžu pedagogi; visi Latvijas skolēni; visi, kas vēlas uzlabot savas latviešu valodas zināšanas; speciālas profesionālās grupas; dažādas latviešu un nelatviešu auditorijas, kuras vēlas strādāt kopā pie integrācijas projektiem. 2003. 2004. 450,0 450,0 1 000,0 1 000,0 IZM LVAVP sadarbībā ar dažādām valsts institūcijām, NVO, PB, EP.

3. **(piektā fāze)** Izveidot LAT-2 metodikas un valodas integrācijas jautājumu bāzi un konsultatīvu institūciju. Regulāri atbalstīt LAT-2 un bilingvālās izglītības skolotājus; izveidot LAT-2 metodikas un integrācijas jautājumu mācību līdzekļus un pētījumu bibliotēku; izveidot LAT-2 un bilingvālās izglītības skolotāju tīklu; veidot LAT-2 metodikas un bilingvālās metodikas tīklu ar ārvalstīm; turpināt dialogu ar sabiedrību par LAT-2, bilingvālās izglītības un integrācijas jautājumiem; biļetena "Tagad" izvēšana; turpināt organizēt integrācijas pasākumus. Skolotāju kvalifikācijas nostiprināšana; skolotāju latviešu valodas zināšanu nostiprināšana; latviskas vides paplašināšana; skolotāju sadarbības iespēju paplašināšana; sagatavoti 10 jauni metodiskie līdzekļi skolotājiem; notikuši ap 100 integrācijas pasākumi; biļetens "Tagad" kļūst par līdzekli skolotāju un sabiedrības dialoga uzturēšanai LAT-2, bilingvālās izglītības un integrācijas jautājumos. Latvijas skolotāji; Latvijas skolēni; visi, kas vēlas uzlabot savas latviešu valodas zināšanas; dažādas latviešu un nelatviešu auditorijas, kuras vēlas strādāt kopā pie integrācijas projektiem. 2005. 2006. Finansējums nav aprēķināts. IZM LVAVP sadarbībā ar dažādām valsts institūcijām, NVO, PB, EP.

4. **Eiropas valodu gads** Popularizēt latviešu valodu Latvijā un ārvalstīs. Eiropas valodu gada pasākumi: līdzdalība starptautiskajās izstādēs, grāmatu izstādes, konferences, semināri, materiālu sagatavošana un izdošana, konkursu organizēšana. Visi Latvijas iedzīvotāji. 2000. 2001. - 0,3 IZM EP, PBLA valdes atbalsts.

5. **3. Eiropas dzejas Apaļais Galds 2001. gada 10.-14. septembrī** Veicināt Eiropas valstu rakstnieku dialogu par dzejas lomu mūsdienu sabiedrībā, īpaši akcentējot tās vietu t. s. mazo valodu kontekstā. Eiropas rakstnieku apspriede Rīgā un Siguldā; Latviešu jaunākās dzejas izlases sagatavošana angļu valodā. Latviešu valodas un literatūras popularizēšana pasaulē. Visi Latvijas iedzīvotāji. 2001. 15,0 Rakstnieku savienība sadarbībā ar KM. Projektu finansiāli atbalsta arī pašvaldības viena tūkstoša latu apmērā.

## B. Plānotie projekti

| Nr. p.k. | Projekta nosaukums | Mērķis               | Darbība  | Gaidāmais rezultāts     | Mērķauditorija | Īstenošanas laiks, |
|----------|--------------------|----------------------|----------|-------------------------|----------------|--------------------|
| gadi     | Finansējums        | Projekta īstenošanas | Piezīmes | valsts (tūkstošos latu) | ārvalstu, cits |                    |

1. **Bezdarbnieku – cittautiešu integrācija darba tirgū** Sk. nodaļu "Sociālā integrācija", 41. lpp.
2. **Latviešu valodas mācīšana personām, kuras izteikušas vēlēšanos naturalizēties** Sk. nodaļu "Pilsoniskā līdzdalība", 19. lpp.
3. **Vienotas standartizētas mācību sistēmas izveidošana pieaugušajiem, lai nodrošinātu iespēju apgūt latviešu valodu, Latvijas vēsturi un kultūru, valsts konstitucionālos un demokrātijas pamatus.** Sk. nodaļu "Pilsoniskā līdzdalība", 19.-20. lpp.

## III. Kultūra

### Mērķi

Nodrošināt kultūras vērtību saglabāšanu un attīstību, veicināt kultūru dialogu; garantēt personas tiesības brīvi paust, aizsargāt un attīstīt savu etnisko, kultūras un reliģisko identitāti; pastiprināt valsts gādību par latviešu un mazākumtautību kultūras bagātību saglabāšanu, izpēti un kultūras attīstību, radīt priekšnoteikumus kultūras dzīves integrācijai; veicināt Latvijas iedzīvotāju izpratni par latviešu nācijas un par Latvijā dzīvojošo etnisko grupu kultūras vērtībām; attīstīt cilvēkos cieņu un iecietību pret citas tautas kultūru; veicināt visu Latvijas iedzīvotāju iesaistīšanos kultūras dzīvē.



## Galvenie rīcības virzieni

**Kultūras tiesību precizēšana un paplašināšana.** Izstrādāt likumus “Par nacionālo kultūras mantojumu”, “Par tautas mākslu” un vēl citu likumu projektus, kas veicinātu kultūras attīstību. Pilnveidot likumdošanu par Latvijas mazākumtautību kultūrautonomijas tiesībām. Mazākumtautību kultūrautonomijas tiesības spēs īstenot tādas kultūras biedrības, asociācijas un apvienības, kuras vadīs savas kultūras entuziasti un cilvēki, kas ir saistīti ar Latvijas tautu. Tās veicinās latviešu valodas apguvi, savu tautiešu iepazīstināšanu ar Latvijas kultūras vērtībām, ar starpetniskās saskaņas, iecietības, sadzīvošanas vēsturiskajām tradīcijām Latvijā, ar savas mazākumtautības vēsturi un kultūru. Valstij un NVO centriem jāsniedz palīdzība nacionālām kultūras biedrībām un asociācijām, kuras veicina sabiedrības integrāciju.

**Kultūras finansēšanas uzlabošana.** Jāizstrādā jauni kultūraktivitāšu finansēšanas veidi un jānosaka kritēriji, kas nodrošinātu labvēlīgus nosacījumus kultūru dialogam, tās izpratnei un attīstībai. Izstrādāt mazākumtautību kultūras attīstības stratēģiju un palielināt finansējumu svarīgākajiem Latvijas mazākumtautību kultūras pasākumiem. Finansiāli atbalstīt pagastu, novadu, pilsētu mikrorajonu kultūras iniciatīvas, kas paplašina kultūras kontaktus starp sociālām un etniskām grupām. Atbalstīt latviešu un mazākumtautību kopējos kultūras projektus, vietējās kultūras attīstības programmas un projektus, kā arī starptautiskos kopprojektus valsts, pilsētu, novadu, pagastu līmenī.

**Kultūras pieejamības uzlabošana.** Apzināt sociāli atstumto iedzīvotāju radošās pašrealizācijas vajadzības un radīt iespējas šīs vajadzības apmierināt. Jāveicina laikmetīgas, vizuāli pievilcīgas un atbilstīgas kultūras infrastruktūras izveide. Reģionos jāorganizē kultūras centri, kas nodrošinātu plašāku pieejamību kultūras vērtībām. Nepieciešams veicināt brīvu pieeju jaunajai informācijas tehnoloģijai, lai iedzīvotāji varētu saņemt informāciju par daudzveidīgiem kultūras procesiem un līdzdalības iespējām kultūras dzīvē. Jāizstrādā īpašas programmas un jānodrošina to īstenošana, lai sociāli atstumtajām iedzīvotāju grupām palīdzētu iepazīties ar profesionālās mākslas un kultūras mantojumu. Jārūpējas par invalīdu nodrošināšanu ar nepieciešamo aprīkojumu kultūras iestāžu un pasākumu apmeklējumam. Jāpiešķir dotācijas skolēniem brīvbiļešu iegādei (tajā skaitā biļetes uz muzejiem), lai popularizētu Latvijas vizuālās mākslas sasniegumus; paredzēt pasākumus, kas veicina Latvijas iedzīvotāju izpratni par Latvijas vizuālo mākslu, kā arī paplašina iespējas visu tautību jauniešiem mācīties mākslas vidusskolās un koledžās; izvērtēt teātra un kino lomu un iespējas nacionālās pašapziņas celšanā, sabiedrības integrācijas procesu veicināšanā.

Finansiāli atbalstīt kultūrizglītojošās aktivitātes pieaugušajiem (lekcijas, kurssus, bezmaksas pasākumus), kultūrvēsturiskus pētījumus un publikācijas, kā arī arhīvu, bibliotēku un muzeju vērtību saglabāšanu un popularizēšanu, enciklopēdisko izdevumu sagatavošanu un izdošanu.

**Informācijas paplašināšana par kultūras dzīvi.** Pievērst preses, radio, televīzijas, kā arī grāmatniecības uzmanību latviešu un mazākumtautību kultūras aktivitātēm un to mijiedarbībai. Veidot regulāras televīzijas pārraides latviešu valodā par mazākumtautību kultūras aktivitātēm, iepazīstinot skatītājus ar ievērojamākajiem mazākumtautību kultūras pārstāvjiem. Veidot tematiskus televīzijas raidījumus krievu valodā par latviešu kultūru. Kultūras ministrijai veicināt latviešu un mazākumtautību radošo darbinieku, mākslinieku, rakstnieku, zinātnieku, pedagogu tikšanās un publiskus dialogus par kultūras

jautājumiem, kā arī kopīgas vasaras nometnes dažādu tautību kultūras aktīvistiem, sevišķi jaunatnei; plašāk atbalstīt mazākumtautībām veltīto kultūras raidījumu sagatavošanu televīzijā un radio.

Ar valsts finansējumu atbalstīt latviešu autoru darbu tulkošanu un publicēšanu mazākumtautību valodās; skolu bibliotēkām nodrošināt iespējas iepirkt kultūrorientētas grāmatas, prioritāri atbalstot lauku un mazpilsētu skolu bibliotēkas; nodrošināt iespējas publiskām bibliotēkām iepirkt grāmatas, kas vairotu Latvijas iedzīvotāju izpratni par Latvijas kultūru; izstrādāt koncepciju par kultūrinformācijas izplatīšanu ar elektronisko sabiedrības informācijas līdzekļu palīdzību, veicināt kultūrprojektus internetā.

**Kultūras dialoga paplašināšana.** Veicināt pasākumu organizēšanu, kas ļautu mazākumtautību pārstāvjiem aktīvāk iesaistīties pašdarbības kultūraktivitātēs; atbalstīt mazākumtautību dienu aktivitātes Rīgā un citās pilsētās, veicinot dažādu tautību pārstāvju līdzdalību; atbalstīt pasākumus, kuri vairotu mazākumtautībām piederošo cilvēku zināšanas par latviešu tautas kultūrvērtībām un padziļinātu latviešu izpratni par Latvijā dzīvojošo mazākumtautību kultūrvērtībām. Atbalstīt Latvijas līdzdalību ES un EP kultūras programmās, kā arī Eiropas valstu kultūras vērtību popularizēšanā.

## Projekti

### A. Iesāktie projekti

| Nr. p.k. | Projekta nosaukums   | Mērķi   | Darbība  | Gaidāmais rezultāts   | Projekta īstenotājs     | Mērķ-auditorija              |
|----------|--|---|--|---|-------------------------|------------------------------|
|          | Īstenošanas laiks  | Finansējums   | Piezīmes   |   |                         |                              |
|          |  |   |  |   | valsts (tūkst. latu)    | ārvalstu, cits (tūkst. latu) |
| 1.       | <b>Eiropas kultūras mantojuma dienas</b>   | Tuvināt cilvēkus viņu kultūras mantojumam, atverot vēsturisko pieminekļu durvis - it īpaši tās, kas parasti ir slēgtas vai bijušas tikai daļēji pavērtas. | Eiropas kultūras mantojuma dienas dod iespēju pievērst lielāku uzmanību kultūrvēsturiski vērtīgiem objektiem, organizējot speciālistu vadītas ekskursijas, izstādes, koncertus. Katra valsts rīko sava mantojuma dienas, un šim pasākumam tiek veltīta septembra pirmās, otrās vai trešās nedēļas nogale. Šis ikgadējais pasākums stiprina uzticību tām institūcijām, kas nodarbojas ar kultūras mantojuma saglabāšanu un popularizēšanu, un atvieglo tām sadarbību gan ar oficiālām, gan privātām personām. | Valsts kultūras pieminekļu aizsardzības inspekcija sadarbībā ar Eiropas Padomi, pašvaldībām, kultūras pieminekļu vadītājiem, īpašniekiem un lietotājiem. Visi Latvijas iedzīvotāji. | 2000. 2001. 2002. 2003. | 10,0 124,2 10,0 10,0         |
|          |  |   |  | Projekts tiek īstenots no 1995. gada. Summā nav iekļauta pašvaldību, sabiedrisko fondu un pieminekļu īpašnieku maksājumi.   |                         |                              |
| 2.       | <b>Latviešu un ebreju sadarbības tradīcijas</b>  | Sekmēt sabiedrības integrācijas procesus un atbalstīt nacionālo kultūras biedrību darbību.  | Materiālu vākšana; izpēte; ekspozīcijas plāna izstrāde. Muzeja ekspozīcijas papildināšana. Muzejs un dokumentēšanas centrs "Ebreji Latvijā". Muzeja apmeklētāji - Latvijas iedzīvotāji, ārvalstu tūristi..   | 2000. 2001.   | - 5,0                   |                              |
| 3.       | <b>Holokausta vēsture, pētniecība, piemiņa</b>   | Nodrošinot objektīvu vēstures izziņāšanu, apliecināt valsts politisko nostāju minoritāšu vēstures pētniecībā.   | Materiālu vākšana; izpēte; ekspozīcijas plāna izstrāde. Muzeja ekspozīcijas papildināšana. Muzejs un dokumentēšanas centrs "Ebreji Latvijā". Muzeja apmeklētāji - Latvijas iedzīvotāji, ārvalstu tūristi.  | 2000. 2001.   | - 7,0                   |                              |
| 4.       | <b>TV raidījumu cikls par Latvijā dzīvojošām mazākum-tautībām (kultūra, valoda, izglītība)</b> | Sekmēt sabiedrības integrācijas procesu un multinacionālas sabiedrības veidošanos Latvijā.  | Ikmēneša raidījums LTV-2 par mazākumtautību problēmām, aktivitātēm, pasākumiem, projektiem ar sadaļu "Uzticības formula" (par integrāciju). Mazākumtautību līdzdalība sabiedrības integrācijas procesā. Latvijas mazākumtautību programmas "Latvijas vainags" koordinācijas padome sadarbībā ar neatkarīgo producentu grupu. Visi Latvijas iedzīvotāji.  | 2001. 2002. 2003.   | 18,0 18,0 18,0          |                              |
| 5.       | <b>Informatīva bukleta par Latvijas Nacionālo kultūras biedrību asociāciju izdošana</b>        | Sekmēt sabiedrības integrācijas procesu un iepazīstināt visus Latvijas iedzīvotājus ar Latvijā dzīvojošajām mazākumtautībām.                              | Pirmo reizi savākt un apkopot kvalitatīvu informāciju par LNKBA un izdot informatīvu bukletu (3 valodās, ar fotogrāfijām, kopējais metiens 1500 eksemplāri). Informatīvs materiāls gan Latvijas iedzīvotājiem, gan viesiem. Latvijas Nacionālo kultūras biedrību asociācija. Visi Latvijas iedzīvotāji.  | 2001.   | 1,5                     |                              |
| 6.       | <b>Latvijas mazākum-tautību programma "Latvijas vainags"</b>                                   | Sekmēt etnisko, garīgo, intelektuālo un kultūras vērtību apzināšanu, kā arī atbalstīt nacionālo kultūras biedrību darbību.                                | Katru otro gadu - tautību kultūras   |   |                         |                              |

- dienas, valodu semināri, koncerti, izstādes, dažādu tautu paražas un tradīcijas, reģionu dienas. Latvijas sabiedrības integrācija. Mazākumtautību kultūru attīstība un saglabāšana. Latvijas mazākumtautību programmas "Latvijas vainags" koordinācijas padome. Visi Latvijas iedzīvotāji. 2001. 2003. 21,0 21,0 7,0 7,0
7. **Mazākum-tautību bērnu un jauniešu festivāli "Zelta kamoliņš"** Sekmēt sabiedrības integrācijas procesu, veicinot dialogu starp etnisko grupu jaunatni. Divas reizes gadā (rudenī un pavasarī) organizēt folkloras un koru festivālu, kā arī mazākumtautību skolu korus, folkloras ansambļu koncertus, teātra grupu izrādes, tautu tradīciju un valodu svētkus, draudzības vakarus. Bērnu un jauniešu izglītība, dažādu etnisko grupu dialogs, sabiedrības informēšana, mazākumtautību kultūras mantojuma saglabāšana, nodot to nākamajām paaudzēm. Sabiedriskā organizācija mazākumtautību bērnu un jauniešu programma "Zelta kamoliņš". Visi Latvijas iedzīvotāji, jauniešu un bērnu auditorija. 2001. 2002. 2003. 9,0 9,0 9,0 3,0 3,0 3,0
8. **Zinātniski praktiska konference par Latvijas mazākum-tautībām (vēsture, institūcijas, likumdošanas pilnveidošana)** Nodrošināt objektīvu informācijas apmaiņu un situācijas analīzi, apliecināt valsts politisko nostāju mazākumtautību jautājumu risināšanā. Katru gadu pavasarī rīkot zinātniski praktisko konferenci, pieaicinot speciālistus un mazākumtautību biedrību aktīvistus, kā arī pētniekus un NVO pārstāvjus. Informācijas par mazākumtautībām apkopošana, likumu un likumprojektu apspriešana un rekomendāciju izstrādāšana. Tieslietu ministrija, Kultūras ministrija sadarbībā ar LZA Filozofijas un socioloģijas institūta Etnisko pētījumu centru, Daugavpils multinacionālais centrs. Mazākum-tautību organizācijas, pētnieki, valsts institūciju pārstāvji, prese. 2001. 2002. 2003. 0,86 0,86 0,86
9. **Jaunatnes interaktīvais radio konkurss tiešajā ēterā** Marginalizētās jaunatnes daļas piesaiste tautas folklorai, kultūrai un tradīcijām. Jauniešu auditorijā populārākajās radio stacijās veidot interaktīvo konkursu par labāko dziesmu izpildīšanu dažādās tautu valodās, kas noslēgtos ar sarīkojumu diskotēkā, kura laikā notiktu uzvarētāju uzstāšanās un apbalvošana. Jauniešu auditorijas piesaiste tautas folklorai, kultūrai, tradīcijām. Sabiedriskā organizācija mazākumtautību bērnu un jauniešu programma "Zelta kamoliņš". Marginālo jauniešu grupas, kuras nepiedalās sociālajās aktivitātēs. 2001. 2002. 2003. 3,2 3,2 3,2 2001. gadā noslēguma pasākums UNESCO Mātes valodas dienā 21. februārī.
10. **Grāmatu un citu iespaiddarbu ceļojošā izstāde un šo materiālu prezentācija** Sekmēt informācijas apmaiņu starp indivīdiem un sabiedrību, kā arī paplašināt sabiedrības redzesloku. Mācību grāmatas mazākumtautību skolām, metodiska literatūra, vārdnīcas, preses izdevumi, likumdošanas akti, literatūra par mazākumtautībām, izdevumi mazākumtautību valodās, videokasetes ar "Latvijas vainaga" un "Zelta kamoliņa" pasākumiem. Mācību grāmatu un dažādu metodisko materiālu izdošana. Kultūras ministrija sadarbībā ar LZA Filozofijas un socioloģijas institūta Etnisko pētījumu centru. Mazākum-tautību skolu skolēni un vecāki, visi Latvijas iedzīvotāji. 2001. 2002. 2003. 0,6 0,6 0,6

## B. Plānotie projekti

### 1. Multinacionālās teātra kultūras atbalsta fonds

Viens no aktuālākajiem valsts kultūrpolitikas jautājumiem ir demokrātiskas, multikulturālas sabiedrības veidošana. Šajā procesā vēl nepietiekami ir apzināta teātra loma. Latvijas valsts kultūrpolitikas un teātra politikas ietvaros tiek dotēta krievu dramatiskā teātra – Rīgas Krievu drāmas teātra darbība un līdzās latviešu trupai tiek nodrošināta krievu trupas darbība Valsts leļļu teātrī un Valsts Daugavpils teātrī.

Kopš Latvijas neatkarības atjaunošanas, nodibinoties Latvijas Nacionālo kultūras biedrību asociācijai un atsevišķām nacionālajām kopienām, piemēram, Ebreju kopienai, un tām atgūstot savus bijušos īpašumus, ir aktivizējusies arī mazākumtautību kultūras institūciju, piemēram, Ebreju teātra un citu mazākumtautību teātru kolektīvu darbība. Savukārt pēc bijušā Valsts Jaunatnes teātra reorganizācijas 1992. gadā, kas faktiski noveda pie iepriekšējā teātra kolektīva abu trupu – gan latviešu, gan krievu – likvidācijas, radās neatkarīga – Krievu Jaunatnes teātra trupa un vairākas alternatīvas krievu teātra grupas. Jau vairākus gadus pēc kārtas notiek Borisa Zavjalova organizētais skolu teātru festivāls “Krievu klasika”, kurā piedalās bērnu un jauniešu kolektīvi arī no kaimiņvalstīm.

Diemžēl ar ierobežotajām valsts teātru dotācijām ir par maz, lai atbalstītu astoņus valsts teātrus un finansiāli nodrošinātu iepriekš minēto un citu mazākumtautību teātru kolektīvu aktivitātes, kas jau sāk iegūt valstiskas nozīmes pasākumu vērienu. Arī Kultūrkapitāla fonds, Sorosa fonds – Latvija un citi pašreiz eksistējošie fondi nespēj sniegt pietiekamu finansiālu atbalstu šai teātra kustībai. Lai sekmētu mazākumtautību teātru aktivitātes, kas ir nozīmīgs potenciāls sabiedrības integrācijas procesā, ir nepieciešams izveidot īpašu fondu. Bez regulāra finansiāla atbalsta šīs teātra kustības attīstība nākotnē ir apdraudēta. Jau tagad aug sociālā spriedze šajos kolektīvos un mazākumtautību nacionālajās kopienās, kas apdraud normālu multikulturālas sabiedrības attīstības procesu valstī. Nodibinot atbalsta fondu, šī spriedze mazinātos un mazākumtautību teātru kustība dotu savu pozitīvo ieguldījumu sabiedrības integrācijas procesā.

## **2. Bibliotēku pakalpojumu pieejamība iedzīvotājiem ar kustību traucējumiem**

No bibliotēku pakalpojumu izmantošanas pašlaik ir nošķirta liela sabiedrības daļa – cilvēki ar kustību traucējumiem. Bibliotēku ēku un telpu ieejas, kāpnes, durvis nav veidotas tā, lai invalīdam, kurš pārvietojas ratiņos, būtu iespējams pašam iekļūt bibliotēkā un pilnvērtīgi izmantot tās pakalpojumus. Starptautiskās bibliotēku darba vadlīnijas un Latvijas bibliotēku likums nosaka, ka bibliotēkas pienākums ir radīt iespējas izmantot bibliotēku pakalpojumus jebkuram cilvēkam, kā arī veidot atbilstošu bibliotēkas lietošanas aprīkojumu personām ar kustību traucējumiem. Diemžēl līdz šim bibliotēku ierobežoto finansu līdzekļu robežās nav bijis iespējams izveidot speciālas uzbrauktuves, iekārtot liftus un veikt citus rekonstrukcijas darbus, lai cilvēki ar kustību traucējumiem varētu iekļūt bibliotēkās. Projekta realizāciju vispirms būtu nepieciešams uzsākt Rīgas un citu lielo pilsētu bibliotēkās – publiskajās un zinātniskajās (arī Latvijas Nacionālajā bibliotēkā), nākošajos posmos aptverot visas bibliotēkas.

## **3. Bibliotēku pakalpojumu pieejamība neredzīgiem un vājredzīgiem iedzīvotājiem**

Ļoti nozīmīgas kultūras, izglītības un sociālās funkcijas realizē Latvijas Neredzīgo bibliotēka un tās septiņas filiāles, nodrošinot ar Braila raksta izdevumiem un audiogrāmatām redzes invalīdus un vājredzīgos visā valsts teritorijā. Bibliotēkas darbība tiek finansēta no valsts budžeta. Diemžēl finansu līdzekļi nav pietiekami,

lai bibliotēka vispusīgi varētu pildīt savas funkcijas – mikroautobuss, ar kuru piegādā bibliotēkas materiālus neredzīgiem un vājredzīgiem iedzīvotājiem mājās un uztur transporta sakarus arī ar septiņām bibliotēkas filiālēm visā valsts teritorijā, ir vecs un nolietojies. Bibliotēkai trūkst līdzekļu audiokasešu iegādei – pašlaik bibliotēka humānās palīdzības kārtā saņem tukšas, lietotas kasetes no Zviedrijas Neredzīgo bibliotēkas. Ja bibliotēkas rīcībā būtu attiecīga tehnika - Braila raksta datori, speciālie Braila raksta printeri un skaneri, brošēšanas iekārtas un materiāli, tā varētu kļūt arī par Braila raksta grāmatu sagatavotāju un izdevēju. Bibliotēkai būtu jāpaplašina sava sociālā ietekme. Tā ir vienīgā šāda veida speciālā publiskā bibliotēka, un tā varētu aptvert arī plašāku vājredzīgo cilvēku loku – vecus cilvēkus, cilvēkus ar pārejošiem redzes traucējumiem, kuriem būtu nepieciešamas grāmatas palielinātā rakstā. Bibliotēkā (un tās filiālēs) nepieciešams veikt telpu rekonstrukciju un modernizāciju, lai tā atbilstu mūsdienu prasībām un varētu kalpot par neredzīgo un vājredzīgo cilvēku kultūras, izglītības, informācijas, sociālās palīdzības un komunikācijas centru.

#### **4. Līdzdalība sociālo problēmu risināšanā – maznodrošināto, pensionāru, bezdarbnieku informatīvā nodrošinājuma pasākumi**

Bibliotēkas var dot savu ieguldījumu iedzīvotāju dzīves kvalitātes uzlabošanā un vietējās sabiedrības attīstībā. Galvenais līdzeklis un ieguldījums šajā darba ir informācija. Arī Latvijā pakāpeniski uzkrājas pieredze bibliotēku līdzdalībai sociālo problēmu risināšanā:

- valsts un pašvaldību finansēto bibliotēku pamatpakalpojumi ir bez maksas pieejami visiem;
- bibliotēkas sniedz informāciju visos cilvēka dzīves posmos un visās cilvēkdarbības jomās;
- bibliotēkas atbalsta izglītības, mūzikizglītības un pārkvalifikācijas vajadzības. Lai mazinātu plaisu starp “informatīvi bagātajiem” un “informatīvi nabadzīgajiem”, papildus tradicionālās informācijas arsenālam (grāmatas, periodika) bibliotēkās kā sociāli vispārpieejamās vietās ir nepieciešams:
  - straujāk ieviest moderno informācijas tehniku un tehnoloģijas un dot iespēju maznodrošinātiem cilvēkiem izmantot datorus, programmatūru, internetu;
  - veikt elementāro datormaņu apmācību;
  - organizēt tālākizglītības un pārkvalifikācijas grupas cilvēkiem, kuri meklē jaunas darba iespējas, atbalstīt tālmācību;
  - organizēt šo grupu sociālā kontakta pasākumus, lai palīdzētu pārvarēt sociālo depresiju;
  - nodrošināt universālo informācijas pakalpojumu valsts nozīmes sociālās sfēras datu pieejamībā (virtuālā informācija un virtuālās interaktīvās kontaktēšanās iespējas ar sociālās apdrošināšanas, sociālās palīdzības un darba piedāvājumu struktūrām).

#### **5. Ielu bērnu un bērnu no nelabvēlīgām ģimenēm iesaistīšana bibliotēku pakalpojumu izmantošanā**

Bērnu bibliotēkas un publisko bibliotēku bērnu nodaļas arī līdz šim ir aktīvi

darbojušās, lai rosinātu bērnus apmeklēt bibliotēkas, veicinātu lasīšanas interešu attīstīšanu, bērnu brīvā laika saturīgu izmantošanu, kā arī atbalstītu mācību procesu. Pašlaik bērnu tiesību jomā ir izveidojusies ļoti nelabvēlīga sociālā situācija, kuras uzlabošanā varētu līdzdarboties arī bibliotēkas. Sabiedrības sadalīšanās bagātajos un nabagajos nosaka arī pieejas iespējas mūsdienu informācijas līdzekļiem un avotiem. Bibliotēku nodrošinājums ar datoriem, programmatūru, internetu un bērniem nepieciešamu kvalitatīvu un jaunu literatūru, kā arī iespējas algot attiecīgi kvalificētu bibliotēkas personālu radītu apstākļus, lai bibliotēkas kļūtu par sociāli vispārpieejamu centru, kurš spētu pulcināt bērnus un pusaudžus no sociāli nelabvēlīgām ģimenēm un attīstīt viņu izglītības, kultūras, informācijas un kvalitatīvas sociālās komunikācijas vajadzības.

## **6. Bibliotēku pakalpojumi mazākumtautībām**

Bibliotēkas tradicionāli ir centušās savos krājumos iekļaut grāmatas un citus izdevumus Latvijas mazākumtautību valodās. Vēsturiski ir izveidojies, ka dominējošais īpatsvars ir bijis izdevumiem krievu valodā – arī pašlaik tie sastāda 40-45% no kopējā apjoma. Lietuvas pierobežas rajonu bibliotēkās plašāk ir pieejamas grāmatas lietuviešu valodā, Igaunijas pierobežā – grāmatas igauņu valodā, Krievijas pierobežā – grāmatas krievu valodā. Atmodas laikā Rīgas pilsētas publiskās bibliotēkas kļuva par bāzi nacionālo kultūras biedrību grāmatu kolekciju izveidei (baltkrievu, ukraiņu u. c.). Izdevumus dažādās valodās Rīgas iedzīvotājiem piedāvā specializētās publiskās bibliotēkas – Svešvalodu literatūras bibliotēka Kongresu namā, Ziemeļvalstu literatūras bibliotēka. Grāmatas ebreju valodā koncentrējas Rīgas Ebreju kopienas bibliotēkā.

Bibliotēkas spēj kļūt par vietu, kur var attīstīties un funkcionēt vispārpieņemama kvalitatīva starpnacionālā saskarsme:

- nodrošinot lasīšanas un kultūras vajadzības mazākumtautību valodās;
- nodrošinot sistemātisku un pilnvērtīgu latviešu kultūras un valodas apguvi gan individuāli, gan dažādos pasākumos un interešu grupās (bibliotēkās darbojas latviešu valodas apguves kursi );
- ar interneta starpniecību rodot virtuālu pieeju attiecīgas mazākumtautības etniskās dzimtenes informācijas resursiem;
- izmantojot starptautiskā starpbibliotēku abonementa sakarus, kā arī pasūtot interesējošos izdevumus no attiecīgas minoritātes etniskās dzimtenes bibliotēkām.

## **7. Muzejpedagoģiskās programmas Latvijas muzejos mazākumtautību skolām**

Sekmīgam sabiedrības integrācijas procesam un visu Latvijā dzīvojošo tautu iespējami pilnvērtīgas kultūrvides veidošanai ir svarīgi jau agrīnā personības attīstības periodā uzsākt dialogu ar Latvijā dzīvojošajiem cittautiešiem par valsti un sabiedrību, par katra iedzīvotāja vietu un nozīmi tajā.

Nepārvērtējama loma šī dialoga rosināšanā ir izglītības iestādēm. Skolas arvien plašāk mācību un audzināšanas procesā izmanto bibliotēkas un muzejus. Nozīmīgu vietu izglītības procesā ir ieguvis muzejs, piedāvājot ļoti plašu informācijas un aktivitāšu spektru. Īpaši efektīva ir muzejpedagoģisko programmu metode, kas jau vairākus gadus sekmīgi tiek realizēta daudzos Latvijas muzejos.

Muzejpedagoģisko programmu būtība ir tāda, ka atšķirībā no tradicionālā muzeju piedāvājuma – ekskursijām izstādēs un ekspozīcijās, kur apmeklētājs ir pasīva informācijas uztvērēja lomā – šīs programmas ir orientētas uz konkrētu mērķauditoriju, izmanto interaktīvas, dažādām vecuma grupām piemērotas metodes un iesaista skolēnu aktīvā izziņas procesā. Gan ārzemju muzeju pieredze, gan vairāk kā 50 muzejpedagoģiskās programmas, kas Latvijas muzejos tiek piedāvātas skolēniem no skolām ar latviešu mācību valodu, kā arī apmeklētāju atsauce ir pierādījusi to efektivitāti.

Ņemot vērā to, ka muzejpedagoģiskas programmas tiek orientētas uz konkrētām mērķauditorijām, nav iespējama esošo programmu izmantošana mazākumtautību auditorijai. Tāpēc būtu svarīgi rast resursus muzejpedagoģisko programmu veidošanai mazākumtautību skolām.

Deklarācija par Ministru kabineta iecerēto darbu, izvirzot uzdevumu iesaistīt galvenos valsts un pašvaldību kultūras resursus vispārējā izglītībā, paredz īstenot sadarbības projektus ar skolēnu mērķauditoriju. No kopējā Latvijas muzeju apmeklētāju skaita apmēram 70% ir skolēnu auditorija. Salīdzinoši neliels ir cittautu skolēnu īpatsvars, tomēr pēdējos gados vērojama arvien lielāka mazākumtautību skolu interese par muzeju piedāvājumu. Tāpēc svarīgi ir veidot mērķauditorijai atbilstošu produktu, lai piedāvājums būtu adekvāts un interese par Latvijas vēsturi un kultūru pieaugtu.

Muzeju finansējums, kas sedz tikai to uzturēšanas vajadzības, nav pietiekams, lai realizētu kvalitatīvus un mūsdienīgus projektus. Konkursa veidā piesaistīts finansējums muzejpedagoģisko programmu izveidei sekmētu sabiedrības integrācijas procesus un mazākumtautību jauniešu latviešu valodas apguvi.

## **8. Līdzsvars**

Videokasešu tirgū vairums produkcijas ir krievu valodā, jo izplatītāji tās iegādājas Krievijā. Tāpēc, lai radītu valodu līdzsvaru videokasešu tirgū, ir svarīgi finansiāli atbalstīt tos izplatītājus, kuri savu produkciju dublē (kas absolūti nepieciešams bērnu filmām) vai subtitrē latviešu valodā. Tas viņiem rada papildu izdevumus un nostāda viņus neizdevīgākā situācijā, salīdzinot ar konkurentiem, kas to nedara. Šādi pasākumi nostiprinātu latviešu valodas kā valsts valodas statusu.

Tāpēc būtu lietderīgi pie Latvijas Nacionālā kinematogrāfijas centra izveidot fondu, kurā uz izdevīgiem noteikumiem izplatītāji varētu saņemt aizdevumus savas produkcijas dublēšanai vai subtitrēšanai latviešu valodā.

## **9. Mērķprogramma “Dziesmu svētki”**

Dziesmu svētki ir nozīmīgākais tautas mākslas pasākums Latvijas kultūrainā. Svētku tradīcijas dominante - kopdziedāšana, dejošana, muzicēšana ir viens no veidiem, kā Latvijas dažādo tautību pārstāvjiem iekļauties latviskajā kultūrvidē. Iesaistoties pašdarbības aktivitātēs, tiek veicināta mazākumtautību pārstāvju piederības un kopības sajūta, integrēšanās latviskajā kultūrvidē un līdzdalība Latvijas kultūras dzīvē.

## **10. Starptautiskais folkloras festivāls “Baltica”**

Starptautiskais folkloras festivāls “Baltica” ir lielākais sarīkojums tradicionālās kultūras jomā. Festivāls aptver visas Baltijas valstis, festivāla mērķauditorija ir visu

paaudžu un dažādu tautību pārstāvji. Šī festivāla mērķi ir iepazīstināt Latvijas iedzīvotājus gan ar latviešu tradicionālo kultūru, gan arī ar citu tautu kultūras vērtībām. Tādējādi tiek veicināts dažādu tautu kultūras dialogs, savstarpējas tolerances un sadarbības veidošanās, kas ir būtiski faktori integrācijas procesa attīstībai Latvijā.

### **11. Starptautiskais tautas deju festivāls “Sudmaliņas”**

Starptautiskais tautas deju festivāls “Sudmaliņas” ir iekļauts Starptautiskās folkloras festivālu un tradicionālo mākslu padomes (SFFTMP) oficiālajā kalendārā un guvis augstu atzinību starptautiskajā sabiedrībā. Festivālā tiek atspoguļotas ne tikai dažādu tautu tradicionālās dejas īpatnības, bet arī to mūsdienīgās izpausmes. Arī šis festivāls ir vērsts uz kultūru dialoga veidošanos, veicina mazākumtautību pārstāvju aktīvāku iesaistīšanos pašdarbības aktivitātēs un Latvijas kultūras dzīvī kopumā. Festivāls veicina arī latviešu izpratni par Latvijā dzīvojošo mazākumtautību kultūrvērtībām.

### **12. Daugavpils starptautiskais masku festivāls**

Līdz šim festivāls Daugavpilī ir rīkots, akcentējot lokālo tradīciju Aizgavēni (Metēņus) un Masleņicu. Pašlaik ir vēlēšanās paplašināt festivālu darbību, sadarbojoties ar pārējiem Latvijas novadiem un ārvalstīm. Daugavpils nacionālā sastāva daudzveidības ziņā (34 tautības) ir ideāla vieta maskoto gājienu tradīciju iedzīvināšanai un turpināšanai, jo šīs tradīcijas pazīst un vēl joprojām svin daudzas Daugavpilī dzīvojošas tautības. Festivāla ievirze ir pamattradīcijas izziņošana (metodiskā materiāla izstrāde, seminārs, gatavošanās konkursam), tradīcijas pilnveidošana un pielāgošana mūsdienu kultūras situācijai. Ir plānots, ka festivāls tiks pieteikts SFFTMP organizācijā. Tādējādi uz festivālu kā novērotāji tiks uzaicināti SFFTMP pārstāvji, lai novērtētu festivāla atbilstību SFFTMP statusam (festivāls ilgst trīs dienas, piedalās vismaz četras vai piecas ārvalstu grupas, festivāla rīkotāji sedz viesu grupu uzņemšanas izdevumus, izņemot ceļa izdevumus).

### **13. Tradicionālās dziedāšanas svētki**

Tradicionālās dziedāšanas svētki ir komplekss pasākums. Tas ietver metodisko materiālu izstrādāšanu, apmācību semināru organizēšanu un svētku sarīkošanu. Tiek gūts pilnvērtīgāks priekšstats par raksturīgākajām tradicionālās dziedāšanas parādībām, manierēm un skaņveides principiem dažādos Latvijas novados, arī savākta kultūrvēsturiska informācija par tradīciju nesējiem. Uzlabojas tradicionālās dziedāšanas apzināšana un saglabāšana etnogrāfiskajos ansambļos un tā reproducēšanas kvalitāte folkloras kopās. Arī mūsdienu sabiedrībā tradicionālā dziedāšana un līdz ar to visa tradicionālā kultūra gūst lielāku ievērību. Uzaicinātie ārvalstu izpildītāji, grupas un speciālisti sniedz salīdzinošu ieskatu cittautu dziedāšanas tradīcijās, kas ir vērtīga informācija gan pārējiem festivāla dalībniekiem, gan apmeklētājiem.

### **14. Pasaules mūzikas tradīciju festivāls “Skanošā pasaule”**

Pasaules mūzikas tradīciju festivāls “Skanošā pasaule” ir iecerēts kā koncertu, semināru, meistardarbīcu un dažādu citu pasākumu cikls. Tas ir sistemātisks un



mērķtiecīgas darbs tradicionālās muzicēšanas izzināšanas un popularizēšanas jomā. Ik mēnesi uzaicinātie izpildītāji un grupas no ārvalstīm dalīsies pieredzē ar klausītāju auditoriju Latvijā par tradicionālās muzicēšanas izpēti un attīstību mūsdienās. Festivālam būtiskākais ir šis izzinošais aspekts.

### 15. III mūsdienu tautas mūzikas festivāls

III mūsdienu tautas mūzikas festivāls ir līdzīgs pašlaik Eiropā izplatītajiem festivāliem, kuros pārsvarā uzstājas profesionāli izpildītāji un grupas. Šo grupu dalībnieki savu radošo izpaušmi balsta tradicionālajā kultūrā. Tas ir mūsdienīgs muzicēšanas veids, kad vairāk vai mazāk kritiski tiek ievērotas tautas muzicēšanas tradīcijas, izmantojot arī masu un populārajā kultūrā izplatītos elementus. Tā ir mūsdienīga mūzika, kas uzrunā visplašāko sabiedrības auditoriju. Festivāls vairāk nozīmīgs ir emocionālā, bet mazāk izglītojošā ziņā.

### 16. Programma “Koncertlekcijas bērnu un jauniešu auditorijām”

Mūzika ir universāls līdzeklis integrācijas procesā, jo nav valodu barjeru. Profesionālās mūzikas organizācijas aizvien ir centušās nodrošināt bērnu un jaunatnes auditoriju ar koncertlekcijām mācību iestādēs, kas līdzās obligātajām mācību stundām ir neatņemama sastāvdaļa jaunatnes kultūras izglītošanā. Kopš Latvijas Filharmonijas likvidēšanas koncertlekciju apjoms ir strauji samazinājies. Patlaban šo uzdevumu veic Latvijas Koncertdirekcija un profesionālie mūzikas kolektīvi, kuri no valsts budžeta piešķirto līdzekļu ietvaros organizē ap 250 koncertus gadā. Pašreizējie apjomi nenodrošina pieprasījumu, tādēļ ir nepieciešams veicināt šīs programmas attīstību, nodrošinot jaunatnes izglītošanu jau agrīnā personības attīstības periodā.

### 17. Mērķprogramma “Profesionālās mūzikas pieejamība novados”.

Daudzās Eiropas valstīs kultūrpolitikas prioritāte mūzikas nozarē ir dzīvās mūzikas pieejamības nodrošināšana ikvienam valsts iedzīvotājam (koncerti vietējos kultūras namos, skolās, baznīcās, sociālajos namos, slimnīcās, cietumos). Latvijai ir tikai pirmās iestrādes šajā virzienā. Kultūras ministrija 1998. gadā izveidoja mērķprogrammu “Kamermūzika”, kuras prioritāte ir sarīkot dzīvās kamermūzikas koncertus Latvijas novados. Lai nodrošinātu šīs programmas veiksmīgāku īstenošanos, ir nepieciešams aktivizēt novadu ļaudis, balstot viņu iniciatīvas arī finansiāli. Tas uzlabotu savstarpējo sadarbību starp centru un rajoniem, aktivizētu pilsonisko aktivitāti un veicinātu mūzikas un kultūrtūrisma attīstību novados.

| Nr.p.k. | Projekta nosaukums      | Mērķis      | Darbība | Gaidāmais rezultāts | Projekta īstenotājs | Mērķauditorija |
|---------|-------------------------|-------------|---------|---------------------|---------------------|----------------|
|         | Īstenošanas laiks, gadi | Finansējums |         | Piezīmes            |                     |                |

valsts (tūkstošos latu)

pašvaldību (tūkstošos latu) ārvalstu, cits (tūkstošos latu)

1. **Multinacionālās teātra kultūras atbalsta fonds** Veicināt multinacionālās teātra kultūras attīstību Latvijā; sekmēt sabiedrības integrācijas procesu. Radīt sabiedrisku organizāciju “Multinacionā- ras teātra kultū- ras atbalsta fonds”, kas piesaistītu un konkursa kārtībā piešķirtu līdzekļus aktīvāko mazākumtautību teātru trupu un festivālu, (piemēram, Krievu Jaunatnes teātra, festivāla “Krievu klasika” u.c.) darbībai. Multinacionālās kultūras attīstības procesa veicināšana Latvijā; multikul- turālas sabiedrības veidošana; reāls atbalsts neatkarīgo profesionālo teātru trupām un festivāliem, kas patlaban eksistē ar fragmentāru dažādu fondu piešķirumu un privātu sponsoru palīdzību. Latvijas Nacionālo kultūras biedrību asociācija sadarbībā ar Latvijas Krievu kultūras centru, Multinacionā-lās

- kultūras centru un Kultūras ministriju. Visi Latvijas iedzīvotāji, mazākumtautību iedzīvotāji Latvijā 2002. 2003. 2004. 27,0 25,0 25,0 25,0 25,0 25,0
2. **Bibliotēku pakalpojumu pieejamība iedzīvotājiem ar kustību traucējumiem** Nodrošināt iespējas iedzīvotājiem ar kustību traucējumiem apmeklēt bibliotēkas. Bibliotēkās veidot atbilstošu aprīkojumu – uzbrauktuves, liftus u.tml., lai invalīdi varētu iekļūt bibliotēkās un izmantot to pakalpojumus. Bibliotēku pakalpojumu pieejamības iespēju radīšana invalīdiem. Valsts un pašvaldību institūcijas, kuru pārziņā ir bibliotēkas. Iedzīvotāji ar kustību traucējumiem. 2002. 2003. 40,0 40,0 7,5 7,5 2,5 2,5
3. **Bibliotēku pakalpojumu pieejamība neredzīgiem un vājredzīgiem iedzīvotājiem** Nodrošināt nepieciešamās informācijas saņemšanu neredzīgiem un vājredzīgiem iedzīvotājiem pieņemamā formā (Braila rakstā, audiogrāmatās). Latvijas Neredzīgo bibliotēkas un tās filiāļu darbības nodrošināšana. Neredzīgo un vājredzīgo iedzīvotāju apgāde ar nepieciešamo informāciju visās dzīves darbības jomās. KM, Latvijas Neredzīgo bibliotēka Neredzīgie un vājredzīgie iedzīvotāji. 2001. 2002. 30,0 30,0
4. **Līdzdalība sociālo problēmu risināšanā – maznodrošināto, pensionāru, bezdarbnieku informatīvā nodrošinājuma pasākumi** Nodrošināt šīm sociālajām grupām bibliotēku pieejamību un bezmaksas pakalpojumus valsts un pašvaldību finansētās bibliotēkās. Bibliotēkās veikt publicitātes darbu, lai iesaistītu šīs grupas bibliotēku pakalpojumu izmantošanā, kā arī speciālu pakalpojumu un pasākumu veidu piedāvājuma izstrādi, organizēt tālākizglītības un pārkvalifikācijas atbalsta pasākumus bezdarbniekiem. Sociālās depresijas mazināšana, iesaistīšana aktīvākā sociālā dzīvē, atbalsts jaunu darbības veidu un profesiju apguvē. Valsts un pašvaldību bibliotēkas. Maznodrošinātie, pensionāri, bezdarbnieki. 2001. 2002. 22,0 22,0 5,5 5,5 2,5 2,5
5. **Ielu bērnu un bērnu no nelabvēlīgām ģimenēm iesaistīšana bibliotēku pakalpojumu izmantošanā** Iesaistīt šo bērnu grupu bibliotēku pakalpojumu izmantošanā, veicināt lasīšanas interešu attīstīšanu, iemaņu apguvi darbā ar elektroniskās informācijas avotiem un iekārtām, attīstīt interešu grupu darbu. Šīs grupas bērnu apzināšana, bibliotēku un lasīšanas popularizēšana, bērnu interešu grupu un pulciņu organizēšana. Bērnu iesaistīšana izglītības un kultūras vērtību apguves procesā, sociālā riska faktoru ietekmes mazināšana, pozitīvo interešu attīstīšana, jauno informācijas tehnoloģiju pamatu apguve. Valsts un pašvaldību bibliotēkas (bērnu bibliotēkas, publisko bibliotēku bērnu nodaļas). Bērni no sociāli nelabvēlīgām ģimenēm. 2001. 2002. 40,5 40,5 7,0 7,0 2,5 2,5
6. **Bibliotēku pakalpojumi mazākumtautībām** Nodrošināt informācijas pieejamību mazākumtautību valodās, sniegt palīdzību latviešu valodas un kultūras apguvē. Bibliotēku krājumu veidošanā ievērot mazākumtautību vajadzības, komplektēt un popularizēt šai grupai adresētus izdevumus latviešu valodas un kultūras apguvei, organizēt pasākumus, interešu grupas u.c. Mazākumtautību Nodrošināšana ar nepieciešamo informāciju, integrācijas procesa sekmēšana, palīdzība latviešu valodas apguvē. Valsts un pašvaldību finansētās bibliotēkas. Mazākumtautību pārstāvji. 2001. 2002. 42,0 42,0 6,0 6,0 2,0 2,0
7. **Muzejpedagoģis-kās programmas Latvijas muzejos mazākumtautību skolām** Sekmēt sabiedrības integrācijas procesu, iepazīstinot ar Latvijas vēsturi un kultūras mantojumu; sekmēt latviešu valodas apguvi. Izsludināt konkursu, kam muzeji iesniedz programmu pieteikumus; izvēlēties atbalstāmās programmas; īstenot programmas. Iepazīstot Latvijas kultūru un vēsturi, mazākumtautību jauniešos veidosies toleranta attieksme pret valsti un sabiedrību; Muzejpedagoģisko programmu interaktīvās metodes un dalībnieku aktīva iesaistīšanās. Izglītības procesā nodrošinās latviešu valodas apguvi un tās praktisko lietojumu. KM sadarbībā ar valsts, pašvaldību un privātajiem muzejiem. Mazākumtautību vispārīgā izglītībā esošo skolu audzēkņi. 2001. 2002. 42,0 42,0 Projektā plānota sešu programmu īstenošana. Muzeji uz finansējumu var pretendēt konkursa kārtībā.
8. **Līdzsvars** Radīt valodu līdzsvaru videokasešu tirgū. Izveidot pie LNKC fondu "Līdzsvars", lai izplatītājus, kuri vēlas dublēt filmu videokasetes, nodrošinātu ar aizdevumiem uz izdevīgiem noteikumiem pilnīgai vai daļējai dublāžas vai subtitrēšanas izdevumu segšanai. Izveidotos valodu līdzsvars videokasešu tirgū, kas īpaši svarīgi ir bērniem, kuri vēl neprot lasīt; nostiprinātos latviešu valodas kā valsts valodas statuss; emocionāla interese no ciltautiešiem par latviešu valodu. LNKC Visi Latvijas iedzīvotāji. 2001. 2002. 2003. 50,0 100,0 100,0 10,0 20,0 20,0 Divu līdz trīs gadu laikā projektam vajadzētu darboties tā, lai varētu uzkrāties līdzekļi darbības attīstīšanai.
9. **Mērķprogramma "Dziesmu svētki"** Dot iespēju mazākumtautību pārstāvjiem iesaistīties pašdarbības aktivitātēs Latvijā; veicināt visas sabiedrības izpratni par latviskajām kultūras vērtībām un latviešu tautas tradīcijām. Svētku sagatavošanas pasākumi ietverti šādas apakšprogrammās: · Koprepertuārs; · Izglītības pilnveide; · Pasākumi, · Zinātniskie pētījumi un konferences; · Žurnāls "Dziesmu svētki". Realizējot mērķprogrammas pasākumus, tiek nodrošināts 2003. gada Vispārējo latviešu dziesmu un deju svētku sagatavošanas process un pasākumu kvalitāte. VTMC Visi Latvijas iedzīvotāji, ārzemju latvieši, mazākumtautību pārstāvji, ārvalstu pārstāvji. 2001. 2002 2003. 288,0 313,9 6 335,5 51,0 83,6 9,0
10. **Starptautiskais folkloras festivāls "Baltica"** Padziļināt sabiedrības izpratni par dažādu tautu kultūras vērtībām; veicināt tolerantu attiecību veidošanos starp dažādu tautību pārstāvjiem Latvijā. Festivāla dalībnieku atlases skates; ārzemju dalībnieku atlase; festivāla mākslinieciskās un ekonomiskās koncepcijas izstrāde; svētku organizēšana un administrēšana. Festivālā (2003. gadā) piedalīsies vairāk kā divi tūkstoši Latvijas un ārvalstu tradicionālās kultūras pārstāvju. Sabiedrība tiks iepazīstināta ar dažādu pasaules valstu etniskajām tradīcijām atbilstoši

- mūsdienu situācijai un vērtīborientācijai sabiedrībā. VTMC Visi Latvijas iedzīvotāji, mazākumtautību un ārvalstu pārstāvji. 2002. 2003. 10,0 34,0 4,0 12,0
11. **Starptautiskais tautas deju festivāls "Sudmalīņas"** Padziļināt sabiedrības izpratni par dažādu tautu kultūras vērtībām; veicināt tolerantu attiecību veidošanos starp dažādu tautību pārstāvjiem. Festivāla dalībnieku atlases skates; ārzemju dalībnieku atlase; festivāla mākslinieciskās un ekonomiskās koncepcijas izstrāde; svētku organizēšana un administrēšana. Festivālā piedalīsies vairāk kā tūkstoš dalībnieku no Latvijas un ārvalstīm. Festivāla apmeklētājiem tiks dota iespēja piedalīties dažādos sarīkojumos, iepazīt dažādu tautu tradicionālas dejas izpaušmes mūsdienās. VTMC Visi Latvijas iedzīvotāji, mazākumtautību pārstāvji, ārvalstu pārstāvji. 2001. 2002. 10,0 27,0 4,0 9,0
12. **Daugavpils starptautiskais masku festivāls** Padziļināt sabiedrībā izpratni par dažādu tautu tradīcijām. Festivāla mākslinieciskās un ekonomiskās koncepcijas izstrāde; ārzemju dalībnieku un SFFTMP pārstāvju uzaicināšana; Latvijas grupu – latviešu un cittautu pārstāvju grupu atlase; metodiskā materiāla sagatavošana, izdošana un apmācību organizēšana; svētku organizēšana un administrēšana. Tautas tradīciju kopējiem rodas iespēja izziņāt un ieviest savā darbībā maskošanās tradīcijas. Sabiedrībai ir iespēja iegūt informāciju, piedalīties festivāla norisēs, gūt priekšstatu par kopējo un atšķirīgo tautu maskošanās tradīcijās. VTMC un Daugavpils pilsētas dome, rajonu pašvaldības, SFFTMP. Latvijas pamattautības un mazākumtautību iedzīvotāji, folkloras speciālisti, tautas tradīciju kopēji, ārvalstu dalībnieki un folkloras speciālisti. 2001. 2002. 2003. 6,0 6,0 6,0 30,0 30,0 30,0 Festivāls notiks 2001. gada 23.- 25. februārī, turpmāk ik gadus februāra pēdējās nedēļas nogalē.
13. **Tradicionālās dziedāšanas svētki** Popularizēt un attīstīt tautas tradicionālo dziedāšanu, pilnveidot tās metodiku. Festivāla mākslinieciskās un ekonomiskās koncepcijas izstrāde; metodiskā materiāla sagatavošana, izdošana un apmācību organizēšana; Latvijas grupu un individuālo izpildītāju piesaiste; svētku organizēšana un administrēšana. Tiks pilnveidota un publicēta tradicionālās dziedāšanas apguves metodika, uzlabots tās reproducēšanas darbs tautas tradīciju kopēju vidē. Sabiedrība gūs precīzāku priekšstatu par tradicionālo dziedāšanu. VTMC un rajonu pašvaldības, SFFTMP. Tautas tradīciju kopēji, speciālisti, kultūras un izglītības nozaru pedagogi, interesenti. 2001. 2002. 2003. 4,0 4,0 4,0 20,0 20,0 20,0 Festivāls notiks 2001. gada 20.- 22. jūlijā, turpmāk ik gadus jūlija trešās nedēļas nogalē.
14. **Pasaules mūzikas tradīciju festivāls "Skanošā pasaule"** Popularizēt un attīstīt tautas tradicionālo muzicēšanu; sniegt priekšstatu par tās attīstības tendencēm mūsdienās Latvijā un ārvalstīs. Festivāla mākslinieciskās un ekonomiskās koncepcijas izstrāde; ārvalstu grupu uzaicināšana; metodiskā materiāla sagatavošana, izdošana un apmācību organizēšana; Latvijas grupu un individuālo izpildītāju piesaiste; svētku organizēšana un administrēšana. Sabiedrība gūs padziļinātu priekšstatu par tautas tradicionālo muzicēšanu, speciālisti un izpildītāji gūst pieredzi un ierosmi turpmākai radošai darbībai. VTMC, Senās mūzikas centrs un rajonu pašvaldības. Tautas tradīciju kopēji, speciālisti un mūzikas pedagogi, interesenti. 2001. 2002. 2003. 10,5 10,5 10,5 10,0 10,0 10,0 15,0 15,0 15,0 Festivāls notiks no 2001. gada septembra līdz 2002. gada martam katra mēneša trešās nedēļas nogalē, turpmāk ik gadus līdzīgi.
15. **III mūsdienu tautas mūzikas festivāls** Sniegt priekšstatu par tautas tradicionālās muzicēšanas attīstības tendencēm mūsdienās Latvijā un ārvalstīs. Festivāla mākslinieciskās un ekonomiskās koncepcijas izstrāde; ārvalstu grupu uzaicināšana; metodiskā materiāla sagatavošana, izdošana un apmācību organizēšana; Latvijas grupu un individuālo izpildītāju piesaiste; svētku organizēšana un administrēšana. Sabiedrība gūs priekšstatu par tautas tradicionālās muzicēšanas attīstības tendencēm. VTMC, SIA "BUL Sound group", pašvaldības. Interesenti, tautas tradīciju kopēji, speciālisti un mūzikas pedagogi. 2001. 2002. 2003. 10,0 10,0 10,0 50,0 50,0 50,0 Festivāls notiks 2001. gada oktobrī, turpmāk ik gadus oktobra pirmajā pusē.
16. **Programma "Koncertlekcijas bērnu un jauniešu auditorijām"** Ievadīt jaunatnes auditoriju profesionālās mūzikas pasaulē; nodrošināt jaunatnes auditorijai profesionālās mākslas pieejamību tuvu mācību vai dzīves vietām. Koncertlekcijas skolās, kultūras namos. Jaunatne būs sagatavota izprast arī profesionālās mākslas procesus un norises. KM, Latvijas koncert-organizāci-jas un izpildītāji sadarbībā ar skolu valdēm un pašvaldībām. Bērni un jaunatne. 2001. 2002. 2003. 2004. 25,0 25,0 25,0 25,0 10,0 10,0 10,0 10,0 10,0 10,0 10,0 10,0 Nacionālajā programmā "Kultūra" Mūzikas un dejas nozares apakšpro-grammā prioritāte Nr.5
17. **Mērķprogramma "Profesionālās mūzikas pieejamība novados"** · Nodrošināt profesionālās mākslas pieejamību tuvāk dzīves vietām; · veicināt reģionu attīstību; · veicināt kultūrtūrisma attīstību. Koncertdarbība novados, piešķirot līdzekļus to realizācijai konkursu kārtībā. Tiks nostiprināta sociālā aktivitāte vietējo iedzīvotāju vidū, veicināta sadarbība starp centru un reģioniem. Kultūras ministrija sadarbībā ar VARAM. Reģionu iedzīvotāji. 2001. 2002. 2003. 2004. 30,0 30,0 30,0 30,0 35,0 35,0 35,0 35,0 Nacionālajā program-mā "Kultūra" Mūzikas un dejas nozares apakšpro-grammā prioritāte Nr.12

#### Indikatori:

- amatierteātru grupu un dažādu festivālu repertuārs, dalībnieku skaits;
- preses materiālu, radio un televīzijas raidījumu skaits par mazākumtautību amatierteātru darbību un festivāliem;
- reģistrētie bibliotēku lietotāji: iedzīvotāji ar kustību traucējumiem; vājredzīgi un neredzīgi iedzīvotāji;

- bibliotēku pakalpojumu izmantošanā iesaistīto maznodrošināto, pensionāru, bezdarbnieku skaits; bibliotēkas pakalpojumu izmantošanā iesaistītie mazākumtautību pārstāvji;
- piedalīšanās bibliotēku rīkotajos pasākumos;
- informācijas resursu izmantošanas biežums;
- jauno informācijas tehnoloģiju pieejamība un izmantošanas biežums;
- sagatavoto un tīrāžēto audiogrāmatu un Braila raksta izdevumu skaits vājredzīgajiem un neredzīgajiem;
- mājās piegādāto audiogrāmatu skaits vājredzīgajiem un neredzīgajiem;
- bibliotēkas publicitātes pasākumu un izdevumu (bukleti, uzaicinājumi, atgādinājumi u.tml.) skaits;
- tālmācībā iesaistīto personu skaits, bibliotēkā organizēto interešu grupu skaits;
- biblioterapijas pasākumi;
- bibliotēkas pakalpojumu izmantošanā iesaistītie bērni – reģistrētie lietotāji; šīs lietotāju grupas apmeklējumu skaits, piedalīšanās bibliotēkas rīkotajos pasākumos;
- skolās organizēto bibliotēkmācības un informācijas stundu skaits;
- bibliotēku organizēto vasaras nometņu skaits bērniem no sociālā riska ģimenēm;
- informācijas resursu izmantošana šīs grupas ietvaros, jauno informācijas tehnoloģiju apguve un pieejamība, bibliotēkas publicitātes pasākumu un izdevumu skaits;
- valodu (latviešu valodas un svešvalodas) apguves pulciņi;
- reģistrētie lietotāji, šīs bibliotēku lietotāju grupas apmeklējumu skaits, piedalīšanās bibliotēkas rīkotajos pasākumos;
- informācijas resursu izmantošana šīs grupas ietvaros, jauno informācijas tehnoloģiju apguve un pieejamība;
- izdevumu skaits mazākumtautību valodās vai šo izdevumu pasūtīšana no citu valstu bibliotēkām starptautiskā starpbibliotēku abonementa kārtā;
- mazākumtautību skolu audzēkņu muzeju apmeklējumi;
- muzeju publicitātes pasākumu un izdevumu skaits;
- iespēja jebkurā video kasešu pārdošanas vai nomas vietā iegādāties filmas ierakstu, kas dublēts vai subtitrēts latviešu valodā;
- kino pasākumu un festivālu programmas;
- ziņas par filmu izmantošanu valsts valodas apguvei.

## *Ceturtnā nodaļa* **Informācija**

Mūsdienīga valsts pārvalde un sabiedrības demokrātiska attīstība nav domājama bez plašas un efektīvas informācijas apmaiņas. Ātra, precīza un pietiekama apjoma aktuālas informācijas izplatība un apmaiņa var veicināt sabiedrības pilnveidošanos. Neaizstājama loma šajā aprītē ir sabiedrības informācijas līdzekļiem. It sevišķi tāpēc, ka Latvijas sabiedrības uzticības reitingā sabiedrības informācijas līdzekļi pastāvīgi ieņem vadošās vietas.

Valsts attīstība nav iespējama bez informācijas, ko iegūst zinātnisku pētījumu rezultātā. Sabiedrības integrācija būs veiksmīgāka un saliedēta, pilsoniska sabiedrība Latvijā veidosies tad, ja integrācijas process būs zinātniski pamatots, ja institūcijas, kas pieņem integrāciju ietekmējošus lēmumus, ievēros zinātnieku ieteikumus.

## **I. Sabiedrības informācijas līdzekļi**

### **Mērķi**

- Veicināt brīvu informācijas plūsmu valstī, nodrošinot ikviena Latvijas iedzīvotāja tiesības saņemt objektīvu un vispusīgu informāciju, kas ļautu aptvert valstī un sabiedrībā notiekošos procesus un pilnvērtīgi, izprotot lietas būtību, iesaistīties informācijas apmaiņā.
- Izstrādāt un īstenot informācijas politiku, kura, balstoties uz vārda, preses un citām

demokrātiskajām brīvībām, rosinātu atklātu dialogu starp valsti un sabiedrību, kā arī starp atsevišķām sabiedrības daļām, sekmējot valsts un sabiedrības integrētību, valsts un pašvaldību informatīvo atvērtību, veidojot uzticības atmosfēru valsts attiecībās ar sabiedrību.

- Stingri, atbilstoši likumu prasībām, vērsties pret jebkuriem mēģinājumiem izmantot preses un vārda brīvību nacionālā naida kurināšanai vai cilvēka cieņas un goda aizskaršanai cilvēka izcelsmes, reliģisko uzskatu vai sociālā stāvokļa dēļ.
- Sekmēt jaunās informācijas tehnikas apgūšanu un izmantošanu.

## Galvenie rīcības virzieni

**Informācijas pieejamības nodrošinājums.** Jāizstrādā informācijas politika, kas veicinātu sabiedrības integrāciju un vienotas informācijas telpas izveidi. “Informācijas atklātības likumam” jākļūst par reālu spēku, kas spēj apmierināt sabiedrības vajadzības pēc informācijas aprites. Jāveic izglītošanas darbs sabiedrībā, tostarp - žurnālistu vidū, lai apzinātu likumā noteiktās tiesības.

Valsts un pašvaldības struktūru pienākums ir padarīt iedzīvotājiem pieejamu aktuālo un viņu pilsoniskajai līdzdalībai nepieciešamo informāciju, negaidot, kamēr tā tiek speciāli pieprasīta. Jāveido dialogs ar sabiedrību, iesaistot iedzīvotājus visu to lēmumu un likumu apspriešanā, kas reāli ietekmē sabiedrības vai atsevišķu tās daļu dzīvi. Jāuzlabo valsts institūciju koordinācija informācijas gatavošanā un izplatīšanā.

**Informācijas telpa.** Ar savām informatīvajām aktivitātēm valsts institūcijām konsekventi jāsekmē visu iedzīvotāju grupu izpratne par to, ka viņu labklājība un drošība ir iespējama, vienīgi kopīgiem spēkiem, bet sadarbību savukārt var panākt tikai aktīva, uz savstarpēju sapratni vērsta dialoga gaitā. Veidojot likteņa kopības apziņu, vienlaicīgi tiek veidots pamats vienotai informatīvai telpai. Tā būtiski sekmēs arī cittautiešu panākumus latviešu valodas apgūvē, kas ļaus pārvarēt valsts valodas nezināšanas dēļ pastāvošo barjeru informācijas aprītē, iepazīties ar presi, klausīties radio un skatīties TV raidījumus latviešu valodā. Sabiedrības informācijas līdzekļos jārosina lielāka uzmanība sabiedrības integrācijas procesam.

Valstij jāveicina sabiedriskā radio un televīzijas attīstība, vienlaikus gādājot par to neatkarību no jebkuru grupējumu vai personu nedemokrātiskas ietekmes. Jāsekmē augstu profesionālās ētikas standartu noteicošā loma sabiedrības informācijas līdzekļu un žurnālistu darbā. Sabiedrības integrācijas sakarā jāpalielina atbalsts studiju programmām, kas saistītas ar žurnālistu sagatavošanu un tālākizglītību, kā arī citu specialitāšu studentu iepazīstināšanu ar sabiedrības informācijas līdzekļu iespējām veicināt sabiedrības integrāciju. Pastāvīgi jāpaplašina Latvijas radio un TV tehniskās iespējas, lai Latvijas valsts radio un TV programmas aptvertu visu valsts teritoriju. Elastīgi jāīsteno radio un TV raidlaiku sadalījums valsts un citās valodās, jāievēro reālā valodas situācija konkrētajā reģionā, par mērķi izvirzot informācijas pieejamību auditorijai. Sevišķa uzmanība jāveltī reģionālajiem sabiedrības informācijas līdzekļiem. To attīstībai nepieciešams izstrādāt konkrētas, vietējiem apstākļiem atbilstīgas integrācijas programmas.

Jāveicina daudzu un dažādu preses izdevumu pastāvēšana. It īpaši tas attiecas uz augsta profesionālā līmeņa analītisko un pētniecisko žurnālistiku, kas neaprobežotos

ar skandālu un sensāciju producēšanu, vainīgo meklēšanu un seku apkarošanu, bet spētu arī saskatīt parādību un procesu cēloņus un rosinātu dziļi pamatotus konstruktīvus risinājumus.

Jāveicina informācijas izplatība par tādiem zinātnes, kultūras, mākslas un sporta pasākumiem, kuri vieno Latvijas sabiedrību. Jebkuras izcelsmes Latvijas pārstāvju starptautiskie panākumi ir Latvijas vizītkarte ārzemēs. Tas ir spēcīgs un efektīvs, taču mūsu sabiedrībā pagaidām maz izmantots potenciāls sabiedrības integrācijai.

Jāatgādina, ka arī cittautieši aktīvi piedalījās Latvijas neatkarības izcīnīšanā un atjaunošanā. Sabiedrības informācijas līdzekļos jāveicina diskusijas par vēsturi, sekmējot izpratni par tās norisi. Nedrīkst ļaut kultivēt uzskatu, ka Latvijas valsts atjaunošana un aizstāvēšana bijusi un ir tikai latviešu rūpe. Latvijas tēla veidošanā jāiesaista cittautieši. Jāveicina patriotisko jūtu audzināšana arī ar sabiedrības informācijas līdzekļu palīdzību, tostarp - cittautiešiem velītajos raidījumos. Visādi jāatbalsta dažādu valodu, it īpaši latviešu un krievu sabiedrības informācijas līdzekļu kopīgie projekti un publikāciju apmaiņa.

Plašāk jāizmanto ES tematika kā visas Latvijas sabiedrības kopīgas perspektīvas vīzija, tātad - kā viens no sabiedrības integrāciju stimulējošiem faktoriem.

**Jaunās tehnoloģijas.** Plašāk jāizmanto informatizācijas rezultātā radušās iespējas sabiedrības integrācijas mērķu sasniegšanā. Sabiedrības reālās iespējas šajā jomā nosaka galvenokārt divi faktori: tehniskais (tīklu un aparatūras) nodrošinājums un lietotāju gatavība (spēja) to izmantot. No šiem faktoriem izriet nepieciešamība veidot atbilstošu politiku tehniskā nodrošinājuma un izglītības jomā, tostarp - integrācijas mērķu sasniegšanai.

## Projekti

### B. Plānotie projekti

Brīva, demokrātiska un atklāta sabiedrība, kurā sabiedrības informācijas līdzekļi pilda ne tikai informēšanas un viedokļu veidošanas, bet arī sabiedrības vienošanas funkciju, ir viens no integrētas sabiedrības nosacījumiem. Apzinoties to, ka sabiedrības informācijas līdzekļiem ir ievērojama loma sabiedrības integrācijas procesā, arī sadarbība ar tiem būtu veidojama uz savstarpējas atbildības un partnerības pamatiem.

Piedāvāto projektu īstenošana sekmētu ne tikai sabiedrības informācijas līdzekļu aktīvu līdzdalību integrācijas procesos, bet palīdzētu tām amatpersonām un ekspertiem, kuru profesionālā interese ir saistīta ar integrāciju, iegūt informāciju, zināšanas un izpratni par sabiedrības integrācijas priekšnoteikumiem sabiedrības informācijas līdzekļu kontekstā.

| Nr.p.k. | Projekta nosaukums | Mērķis | Darbība | Gaidāmais rezultāts | Projekta īstenošanās valsts (tūkstošos latu) | Mērķauditorija |
|---------|--------------------|--------|---------|---------------------|--|----------------|
|---------|--------------------|--------|---------|---------------------|--|----------------|

cits (tūkstošos latu)

1. **Sabiedrības informācijas līdzekļu monitorings** Pārzināt sabiedrības informācijas līdzekļu paveikto saistībā ar sabiedrības integrācijas attīstību Latvijā; nodrošināt atgriezenisko saiti sabiedrības informācijas līdzekļiem ar valsts pārvaldes institūcijām. Regulāri veikt visu veidu Latvijas sabiedrības informācijas līdzekļu publicēto materiālu apkopošanu un kontentanalīzi, iegūtos materiālus izplatīt atbilstošām valsts pārvaldes institūcijām un citām organizācijām, kuras iesaistītas sabiedrības integrācijas procesu nodrošināšanā. Valsts atbildīgās institūcijas saņems nepieciešamo informāciju par Latvijas sabiedrības informācijas līdzekļu aktivitātēm, ļaujot precīzāk izprast sabiedrības intereses attiecīgajos jautājumos; tiks izstrādāti ieteikumi sabiedrības informācijas līdzekļu lomai sabiedrības

integrācijas procesa veicināšanā. TM sadarbībā ar LU Sociālo zinātņu fakultāti. Valsts pārvaldes, pašvaldību u. c. institūciju darbinieki, zinātnieki, eksperti. 2001. 2002. 2003. 2,4 2,4 2,4

2. **Semināru cikls žurnālistiem, valsts pārvaldes institūciju pārstāvjiem un ekspertiem ar kopnosaukumu – “Sabiedrības informācijas līdzekļu loma integrētas sabiedrības veidošanā un ilgspējīgā attīstībā”** Ar sabiedrības informācijas līdzekļu palīdzību veicināt pilsoniskas, saliedētas sabiedrības izveidošanu Latvijā; palīdzēt sabiedrības informācijas līdzekļiem, ekspertiem un valsts pārvaldes darbiniekiem labāk sadarboties viena mērķa sasniegšanā. Regulāri rīkot dažādu formu pasākumus (semināru, apaļā galda diskusijas, konferences u.c.) pasākumus, kuros tiktu apspriestas sabiedrībā aktuālas un ar integrāciju saistītas tēmas. Palielināsies Latvijas sabiedrības informācijas līdzekļu izpratne par sabiedrības integrācijas procesu norisi Latvijā, padarīs auglīgāku un atbildīgāku to lomu kā valsts saikni ar sabiedrību. TM sadarbībā ar Naturalizācijas pārvaldi, LU Sociālo zinātņu fakultātes Komunikācijas zinātņu nodaļu, Žurnālistu savienību un citām institūcijām. Žurnālisti, eksperti un valsts pārvaldes darbinieki. 2001. 2002. 2003. 1,8 1,8 1,8 1,8 1,8 1,8

3. **Multimediju projekts “Mēs dzīvojam Eiropā”** Atraktīvā veidā veicināt sabiedrības integrāciju Latvijā, iesaistot plašu televīzijas, radio un preses auditoriju. Veidot virkni atraktīvu bilingvālu televīzijas un radio raidījumu Latvijas populārākajos sabiedrības informācijas līdzekļos. Palielināsies Latvijas sabiedrības interese par integrācijas procesiem, būtiski tiks veicināta Latvijas kopējās pilsoniskās apziņas attīstība. NVO “Baltic Insight” sadarbībā ar TM un citām institūcijām. Visi interesenti. 2001. 2002. Finansējums tiks precizēts.

4. **Regulāras sabiedrības informācijas līdzekļu galveno amatpersonu un Latvijas valsts autoritāšu tikšanās pie apaļā galda** Veicināt sabiedrības informācijas līdzekļu un valsts institūciju vadītāju saskaņotu rīcību, veidojot saliedētu sabiedrību. Regulāras sabiedrības informācijas līdzekļu galveno amatpersonu un Latvijas valsts autoritāšu tikšanās pie apaļā galda. Informētāka sabiedrība; caurspīdīgāki valstī notiekošie procesi un amatpersonu darbība. TM sadarbībā ar citām valsts un sabiedrības informācijas līdzekļu institūcijām. 2001. 2002. 1,2 1,2 1,2 1,2 Pasākumu iecerēts rīkot regulāri – reizi mēnesī.

5. **Konkurss par dažādu valodu sabiedrības informācijas līdzekļu kopprojektiem integrācijas jomā** Rosināt vienotas informācijas telpas veidošanos. Dot impulsu informatīvo kopprojektu attīstīšanai. Izveidosies svarīgs priekšnoteikums vienotas informatīvas telpas attīstībai un sapratnes sekmēšanai sabiedrībā. TM sadarbībā ar LU Komunikācijas nodaļu. Sabiedrības informācijas līdzekļi, kā arī to auditorija. 2001. 2002. 12,0 12,0 Tiek rīkots konkurss, kā rezultātā tiek atbalstīti vairāki projekti.

6. **TV raidījumu cikls par Latvijā dzīvojošām mazākumtāvībām (kultūra, valoda, izglītība)** Sīkāka informācija sadaļā “Kultūra”: 71. lpp.

7. **Jaunatnes interaktīvais radio konkurss tiešajā ēterā** Sīkāka informācija sadaļā “Kultūra”: 72. lpp.

#### **Indikatori:**

- veiktā sabiedrisko informācijas līdzekļu monitoringa un kontentanalīzes atskaites materiāli;
- atsauksmes par publicētajiem rakstiem, radio un televīzijas raidījumu sižetiem;
- konferences, semināri, tikšanās;
- valsts pārvaldes institūciju un atbildīgo ekspertu lēmumi un veiktie pasākumi.

## **II. Zinātniskais atbalsts**

### **Mērķi**

Veikt pētījumus visos svarīgākajos sabiedrības integrācijas virzienos; periodiski precizēt integrācijas uzdevumus atbilstoši iegūtajai praktiskajai rīcības pieredzei un zinātnisko pētījumu rezultātiem; veicināt ar sabiedrības integrāciju saistīto humanitāro, sociālo un izglītības zinātnes attīstību Latvijā, zinātnisko atziņu pieejamību plaši sabiedrībai un šo zinātņu pārstāvju aktīvu līdzdalību integrētas sabiedrības un demokrātiskas valsts veidošanā; informācijas telpā nostiprināt zinātniski pamatotu un racionāli argumentētu informāciju.

### **Galvenie darbības virzieni**

**Socioloģija.** Lai sabiedrības integrācija būtu atklāts un kontrolējams process, lai valsts

institūcijām un publiskajai domai būtu pieejami dati par sabiedrības integrācijas reālo gaitu, nepieciešams veikt operatīvus socioloģiskos pētījumus dažādos integrācijas virzienos, bet ik pēc dažiem gadiem - vispusīgus un kompleksus pētījumus par integrācijas procesu kopumā. Jārūpējas par uzkrāto datu vispusīgu analīzi un jāinformē sabiedrība par veiktajiem pētījumiem un to rezultātiem.

Socioloģiskie pētījumi veicami divos galvenajos virzienos. Pirmkārt, socioloģijas uzdevums ir iegūt un analizēt informāciju par integrācijas sociālo mehānismu darbību, par nosacījumiem un apstākļiem, kas veicina un kas kavē integrāciju. Otrkārt, jāveic sabiedriskās domas pētījumi, kas sniedz informāciju par iedzīvotāju nostāju, nostādnēm, attieksmi pret notikumiem, procesiem, institūcijām sabiedrības integrācijas sakarā. Balstoties uz socioloģisko pētījumu iestrādānēm, nepieciešams noteikt integrācijas indikatorus, kas ļautu koncentrētā veidā apzināt un vērtēt integrācijas norišu dinamiku laika gaitā.

**Politikas zinātne.** Demokrātiskas un pilsoniskas sabiedrības neatņemama sastāvdaļa ir politikas zinātnes līdzdalība tajā. Politikas zinātnei jāattīstās pašai un jāveicina arī pilsoniski un politiski integrētas sabiedrības veidošanās. Politikas zinātnes uzdevums ir veikt pētījumus par politiskā procesa attīstību Latvijā un par šo pētījumu rezultātiem informēt sabiedrību. Galvenie politikas zinātnes pētniecības virzieni saistāmi ar pētījumiem par pilsoņa un valsts institūciju attiecībām, proti par atsvešinātības pārvarēšanu starp pilsoni un valsts varas tiešajiem īstenotājiem, par iespējamajām izmaiņām politiskajās vērtībās un vērtīborientācijās, par politisko partiju gatavību sadarboties ar jauniešiem u. tml.

**Etniskie pētījumi.** Cilvēku interese par savu etnisko identitāti vienmēr būs jutīga daudznacionālās Latvijas sabiedrības dzīves sastāvdaļa. Pilsoniskā integrācija demokrātiskas un nacionālas valsts apstākļos ir saistīta ar etniskajām identitātēm.

Sabiedrības integrāciju var apdraudēt etniskās nesaskaņas un etniskie konflikti. No etnopolitiskā viedokļa raugoties šādus saspīlējumus un konfliktus var izraisīt divējāda rakstura cēloņi. Pirmkārt, tos var izraisīt latviskās identitātes apdraudētības izjūtu kāpinājumi, otrkārt, - nacionālo minoritāšu etniskās identitātes apdraudētības noskaņojums. Etnopolitisko pētījumu uzdevums ir laikus apzināt un paredzēt iespējamo etnisko nesaskaņu cēloņus un izstrādāt rekomendācijas to novēršanai.

**Valodniecība.** Nepieciešams turpināt pētījumus par valodu lietošanu un attieksmi pret dažādām valodām teritoriālā, demogrāfiskā un sociālā aspektā. Noteikt prioritātes latviešu valodas izpētei saistībā ar aktuāliem uzdevumiem sabiedrības integrācijā. Darboties normu avotu veidošanā un terminoloģijas attīstībā. Sevišķa uzmanība pievēršama Latvijas sabiedrības informēšanai par valodas politikas pamatprincipiem, par Latvijas valodu situāciju un lingvistisko likumdošanu, kā arī par ārvalstu pieredzi valodu situācijas valstiskā regulēšanā.

Jāīsteno Latvijas valodu situācijas monitorings, jāpēta integrācijas lingvistisko aspektu un lingvistiskās likumdošanas tiesisko normu atbilstība pārmaiņām valodas situācijā.

**Ekonomika.** Regulāri pētījumi par sabiedrības integrācijas un tautsaimniecības attīstības mijiedarbību pavērtu iespēju novērst integrācijas šķēršļus, izmantojot ekonomiskos mehānismus. Sevišķi aktuāli ir pētījumi par ekonomiskās un sociālās stratifikācijas atkarību no tautsaimniecības attīstības un orientācijas, kā arī pētījumi par tautas labklājības līmeņa izlīdzināšanos dažādu sociālo slāņu pretrunu novēršanas un vidusslāņa



veidošanās procesā, par līdzsvarota ilgtermiņa sociāli ekonomiskās attīstības modeļa izstrādi.

**Kulturoloģija.** Sevišķa nozīme kultūras izpētē pašreizējā laika posmā ir pētījumiem par kultūras tautsaimniecisko nodrošinājumu - kopīgās kultūrtelpas ekonomiskās lietderību un līdz ar to arī kultūras attīstības veicināšanu tirgus ekonomikas apstākļos.

Kopīgās kultūrtelpas veidošana un attīstība ir atkarīga no sabiedriskās domas attieksmes pret kultūru, tā ir atkarīga no cilvēku gatavības iekļauties nacionālās kultūras vidē. Kopīgajai kultūras telpai ir savas, tai vien raksturīgas funkcionēšanas sakarības. Informāciju par šo sistēmu, tās struktūru un pārmaiņām tajā var iegūt ar kultūrsocioloģisko pētījumu palīdzību.

Kultūrfilozofijas uzdevums ir rosināt lielāku uzticēšanos savai nacionālajai kultūrai, dziļāk izprast tās nozīmi kultūru mijiedarbības, globalizācijas un konkurences apstākļos, aizstāvēt argumentus, kas palielina nacionālās kultūras vērtības.

Kultūrfilozofijai jāpēta Latvijas specifika Eiropas integrācijas procesu kontekstā.

**Psiholoģija.** Sabiedrības integrācija ir psiholoģiski caurstrāvota daudzās tās izpausmēs un veidos. Psiholoģiskie pētījumi ir sevišķi nozīmīgi tā iemesla dēļ, ka sabiedrības integrācija paredz individuālās attieksmes prioritāti. Tādējādi no psiholoģiskā viedokļa ir nozīmīgi pētīt faktorus, kas Latvijas specifiskajā sociokulturālajā kontekstā psiholoģiski kavē vai arī veicina katra indivīda iesaistīšanos integrētas sabiedrības dzīvē.

Svarīgi ir identitātes pētījumi, šajā gadījumā - pētījumi par etnisko un pilsonisko identitāti, par nosacījumiem, kas kavē vai veicina indivīda spēju identificēties kā Latvijas pilsonim vai Latvijas iedzīvotājam. Nozīmīgi ir salīdzinošie pētījumi monoetniskajā un multietniskajā vidē, tostarp - skolās. Šo pētījumu rezultāti ir jāsalīdzina ar pieaugušo attieksmēm viendabīgā etniskā vidē un multietniskā vidē. Svarīgi ir uzsākt ilglaicīgus pētījumus par pilsoniskās atbildības veidošanās un attīstības procesu.

**Demogrāfija.** Latvijā turpinās iedzīvotāju kopuma depopulācija. Līdzšinējā demogrāfiskā politika nav spējusi ietekmēt procesus sabiedrībā, lai novērstu (minimizētu) demogrāfiskās situācijas pasliktināšanos. Demogrāfiskās krīzes turpināšanās un padziļināšanās draud izraisīt jaunu imigrācijas laikmetu Latvijā, līdzko tautsaimniecības attīstība pieprasīs jaunas darba rokas. Arī zemais iedzīvotāju blīvums var būt par iemeslu jaunam imigrācijas periodam.

Viens no svarīgākajiem demogrāfijas uzdevumiem ir pētīt etniskā sastāva izmaiņas iedzīvotāju dabiskās kustības, migrācijas un asimilācijas sakarā, kā arī demogrāfisko procesu (laulību, dzimstības, mirstības u.c.) etnisko diferenciāciju, etniski jauktās (laulības) ģimenes, etniskās asimilācijas virzienus un intensitāti. Sevišķa vērtība jāveltī demogrāfisko prognožu izstrādei, tostarp - etniskajai dimensijai, šo prognožu izvērtējumam un popularizēšanai sabiedrībā.

**Vēsture.** Vēstures zinātnes pienākums ir sniegt objektīvas ziņas par aizgājušajiem laikiem, sekmēt pagātnes pieredzes apzināšanos mūsdienās.

Vēstures zinātnes uzdevums ir pētīt un vērtēt sabiedrības integrācijas pieredzi Latvijas Republikā 1918. - 1940. gadā: dažādu sociālo grupu un sociālo institūtu attieksmi pret Latvijas valsti un Latvijas tautu, integrācijas panākumus un neveiksmes, sabiedrības vienotību neatkarības zaudēšanas un represiju laikā. Jāpievēršas padomju un nacistiskās okupācijas vēstures pētījumiem sabiedrības integrācijas sakarā. Aktuāls un neatliekams vēsturnieku uzdevums ir Latvijas tautas

un demokrātiskas pilsoniskas sabiedrības veidošanās procesa izpēti pēc neatkarības atjaunošanas.

**Izglītības pētījumi.** Jaunā paaudze sistematizētus demokrātiskos un nacionālos vērtībuzskatus iegūst skolā - civilzinību, kultūrzinību, vēstures, ekonomikas pamatu, valodu stundās, kā arī pilsoniskās audzināšanas pasākumos. Kāda ir skolēnu un studentu vērtību orientācija, viņu pilsoniskā prasme, to var apzināt gan ar vērtējumu palīdzību desmit ballu sistēmā, gan ar izglītības pētījumu metodēm un paņēmieniem. Nepieciešams sākt skolās izmantotās mācību literatūras statistisku un saturisku analīzi, lai sagatavotu konceptuālu un metodisku pamatu jaunu mācību grāmatu izstrādei.

Bilingvālās izglītības reformas sākumposmā katra skola meklē savu – savai skolai, skolēniem un vecākiem atbilstošāko bilingvālās izglītības programmu. Ne vienmēr tas ir viegli izdarāms. Kļūdu un maldu metodes izraisītos sarežģījumus var apsteigt un novērst, veicinot izglītības pētījumus. Tādējādi iespējams sniegt ne tikai neaizstājamu palīdzību topošajām bilingvālajām skolām izglītības procesa sakārtošanā, bet arī piesaistīt vecāko klašu skolēnus pētniecības darbam, jau skolas gados izraisot viņos interesi par sociālajām zinātnēm.

Centralizētie eksāmeni paver iespējas arī pētniecības un analītiskajai darbībai, proti, bez lieliem finansiāliem ieguldījumiem izziņāt un izvērtēt izglītības rezultātus.

Jānodrošina līdzdalība starptautiskajos civilzinību pētījumos.

Izglītības pētījumi nozīmē multidisciplināru pieeju. Veicot tos, ir jāsadarbojas gan sociologiem, psihologiem, valodniekiem un pedagogiem, gan citu zinātņu speciālistiem.

**Citi integrācijas garīguma atbalsta virzieni.** Sabiedrības integrācijai ir liela garīga un morāla kapacitāte. Tā rosina ikvienu ieņemt toleranta, iekļūstīga, saprotoša, atvērta cilvēka pozīciju. Tomēr integrācija prasa arī pilnveidot sevi, lai kontaktos ar citādi domājošajiem un ar cilvēkiem, kuri pieder pie citas etniskās identitātes, saglabātu savu pārliecību un gara stiprību, savu spriedumu un uzvedības patstāvību.

Katra humanitāro un sociālo zinātņu atziņa un atbalsts integrācijai ir nozīmīgs ieguvums. Katrai zinātnei un garīguma rosinājumam ir savas iespējas un savs ieguldījums. Filozofija, ētika, teoloģija rosina ne vien pētīt un skaidrot esošos procesus, bet arī apjēgt un veidot pasauli saskaņā ar to, kādai tai jābūt. Integrētai sabiedrībai ir jābūt garīgi līdzsvarotai un morālai sabiedrībai.

## Projekti

### A. Iesākie projekti

| Nr. p.k. | Projekta nosaukums | Mērķis | Darbība | Īstenošanas laiks, gadi | Finansējums | Projekta īstenotājs |
|----------|--------------------|--------|---------|-------------------------|-------------|---------------------|
|----------|--------------------|--------|---------|-------------------------|-------------|---------------------|

#### Socioloģija

- |    |   |  |
|----|---|--|
| 1. | <b>Ceļā uz pilsonisku sabiedrību Latvijā -2000</b>                  | Sīkāka informācija sadaļā "Pilsoniskā līdzdalība", 14. lpp.  |
| 2. | <b>Nacionālā mutvārdu vēsture ( NMV): identitāte un integrācija</b> | Pētīt nacionālo mutvārdu vēsturi: neformālās vēstures informācijas apriti sociālās un etniskās grupās ar atšķirīgu pieredzi un dažādu paaudžu pārstāvjiem. Ekspedīcijas un intervēšana. 2000. 2001. 2002. 2003. 6,4 9,0 12,0 12,0 LU FSI S/o Dzīvesstāsts un s/o Dzīvesstāsts trimdā. Izveidota NMV kolekcija: 1000 dažādas pieredzes dzīvesstāsti. Tiek gatavota grāmata "Spogulis" par pētījuma rezultātiem un metodiku. |
| 3  | <b>Integrācijas pieredze: Dzīvesstāstu mājas lapa internetā</b>     | Iepazīstināt sabiedrību ar dzīvesstāstos pieejamām izziņas un integrācijas vērtībām. Izveidot internetā Dzīvesstāstu mājas lapu. 2000. 2001. 4,0 2,0 LU FSI NMV darba grupa un s/o Dzīvesstāsts. Nacionālās kultūras biedrības.  |
| 4. | <b>Sabiedrības integrācijas pieredze dzīvesstāstos</b>              | Veicināt paaudžu pieredzes apmaiņu un  |

individuālās vēstures perspektīvas. Video un portretfilmu, audio ierakstu sagatavošana. 2000. 2001. 2002. 2003. 2,0 2,0 2,0 2,0 s/o Dzīvesstāsts. Rakstnieku Savienība, LU, Latvijas Kultūras akadēmija. Regulāri priekšlasījumi Rīgas Latviešu biedrībā. Veicināt paaudžu pieredzes apmaiņu un individuālās vēstures nozīmes apzināšanu. Sagatavot ilgdzīvotāju dzīvesstāstu krājumu "Vēsture no daudzām perspektīvām". 2000. 2001. 2002. 0,5 0,5 0,5 0,5 s/o Dzīvesstāsts Augstskolas, kultūras centri Latvijas novados. Iecerēts pētījuma veikšanā iesaistīt studentus.

#### Politikas zinātne

- Latvijas sabiedrības integrācijas politikas analīze** Veikt valsts integrācijas politikas analīzi. Iespējamo integrācijas politikas variantu analīze, finansiālie un sabiedriskie politiskie aspekti. 2000. 2001. 5,7 (SFL finansējums) Latvijas Ārpolitikas institūts.
- Sabiedrības integrācija: atsveinātības pārvarēšana** Izstrādāt konstruktīvus piedāvājumus integrācijas politikas uzlabošanai, izglītības (sociālo zinību apgaves), valodas un naturalizācijas procesa ietekmes palielināšanai, lai pārvarētu atsveinātību. Vākt, sistematizēt un analizēt informāciju, organizēt semināru un fokusgrupas diskusiju, publicēt brošūru. 2000. 2001. 9,1 (SFL finansējums) Atbildīgais par projektu: A. Pabriks.
- Demokrātiska un integrēta reģionu attīstība** Izstrādāt ieteikumus Latvijas reģionālajai reformai. Zinātniska izpēte, politikas analīze, sabiedrības informēšana. 2000. 2001. 20,3 (SFL finansējums) Baltijas Studiju centrs
- Latvijas valodas politikas ekonomisko aspektu analīze** Izstrādāt Latvijas valodas politikas sociālekonomisko modeli. Apzināt valodu konkurences sociālos un ekonomiskos aspektus, izstrādāt rekomendācijas valsts valodas un mazākumtautību valodu aizsardzībai. 2000. 2001. 4,1 (SFL finansējums) LU Latviešu valodas institūts
- Valsts institūciju un nevalstisko organizāciju etnopolitiskās aktivitātes un to ietekme uz sabiedrības integrāciju** Analizēt dažādu institūciju un organizāciju etnopolitiskās aktivitātes, to kopsakaru un ietekmi uz sabiedrības integrāciju. Integrāciju veicinošo etnisko priekšnoteikumu un iespējamo etnopolitisko šķēršļu identificēšana, ieteikumi šo šķēršļu novēršanai vai to ietekmes mazināšanai. 2000. 2001. 8,8 (SFL finansējums) Atbildīgais par projektu: E. Vēbers.
- Ekstrēmisti demokrātiskā sabiedrībā** Analizēt ekstrēmistu aktivitātes un izstrādāt ieteikumus to ierobežošanai. Analizēt ekstrēmistu aktivitātes Latvijā pēc neatkarības atjaunošanas; vērtēt valsts institūciju un sabiedrības reakciju uz tām; ieteikt risinājumus, balstoties uz cilvēktiesību normām un citu valstu pieredzi; izdot monogrāfiju; rīkot izglītojošus seminārus. 2000. 2001. 8,0 Latvijas Cilvēktiesību un etnisko studiju centrs Monogrāfija tiks sagatavota līdz 2000. gada beigām.
- Sieviešu loma integrācijas procesā** Analizēt sievietes lomu integrācijas procesā. Analizēt dzimumaspektus un sievietes lomu integrācijas procesā; raksturot sieviešu īpatsvaru naturalizācijas pretendentu un valodas kursu apmeklētāju vidū; vērtēt sievietes lomu izglītības sistēmā. 2000. 2001. 8,0 Latvijas Cilvēktiesību un etnisko studiju centrs. Monogrāfija tiks sagatavota līdz 2001. gada beigām.

#### Etniskie ( etnopolitiskie) pētījumi

- Sabiedrības integrācija etniskais aspekts** Iegūt, analizēt un publicēt informāciju par sabiedrības integrācijas gaitu Latvijā, veikt pētījumus par nacionālo procesu un sabiedrības integrācijas savstarpējām ietekmēm. Sabiedrības integrācijas pamatojums un integrācijas procesa analīze, gada pārskata par sabiedrības integrācijas procesa etniskā komponenta gatavošana, mazākumtautību kultūras tiesību attīstības analīze, semināru un konferenču organizēšana, grāmatu un rakstu publicēšana. 2000. 2001. 2002. 2003. 8,7 8,7 12,0 12,0 8,0 8,0 8,0 LU FSI Etnisko pētījumu centrs. Naturalizācijas pārvalde, zinātniskās pētniecības iestādes.

#### Vēsture

- Divdesmitā gadsimta Latvijas vēsture** Sagatavot un izdot akadēmisku izdevumu par Latvijas vēsturi starpkaru periodā. Grāmatas "20. gadsimta Latvijas vēsture" 2. sējuma sagatavošana. 2000. 2001. - 8,9 10,6 LU Vēstures institūts. Starptautiskā migrācijas organizācija, Aiovas pavalsts universitāte, (ASV).

#### Izglītības pētījumi

- Pilsoniskās izglītības kvalitāte un tās ietekme uz sabiedrības integrācijas procesiem** Pētīt skolēnu attieksmes demokrātijas, nacionālās identitātes, sabiedrības neviendabības un saderības jomās, vērtēt pilsoniskās izglītības lomu to veidošanā; izmantojot starptautiskā pilsoniskās izglītības pētījuma kognitīvās, attieksmju un sociālā konteksta datus, salīdzinoši novērtēt pilsoniskās izglītības saturu un kvalitāti Latvijā; novērtēt pilsoniskās izglītības vietu un lomu sabiedrības integrācijas procesos. Starptautiskās izglītības sasniegumu novērtēšanas asociācijas (IEA) Pilsoniskās izglītības pētījuma (CES) datu sekundārā analīze. Pilsoniskās izglītības Latvijā analīze starptautiskā kontekstā. Semināri un konferences pētījumu rezultātu aprobācijai un publicēšanai. 4. Rezultātu publicēšana plašam interesentu lokam. 2000. 2001. 3,0 3,0 - 5,0 LU Pedagoģijas un psiholoģijas fakultātes Izglītības

## B. Plānotie projekti

Sabiedrības integrācijas nosacījumu un mērķu, kā arī reālā integrācijas procesa izpēte Latvijā ir nepietiekami attīstīta. Daudzos virzienos (politikas zinātne, integrācijas psiholoģiskie, ekonomiskie, demogrāfiskie, kultūras aspekti) pētnieciskā darbība finansu līdzekļu trūkuma dēļ nenotiek vispār vai notiek epizodiski. Piedāvāto projektu īstenošana sekmētu šo pētījumu attīstību Latvijā, un sabiedrība iegūtu informāciju, zināšanas un izpratni par sabiedrības integrācijas priekšnoteikumiem un iespējamajām sekām, ko dod zinātniski pamatota pieeja.

| Nr. p. k. | Projekta nosaukums | Mērķis | Darbība | Īstenošanas laiks, gadi | Finansējums | Projekta īstenošanas Partneri | Piezīmes |
|-----------|--------------------|--------|---------|-------------------------|-------------|-------------------------------|----------|
|-----------|--------------------|--------|---------|-------------------------|-------------|-------------------------------|----------|

(tūkst. latu)

### Socioloģija

- 1. Sabiedriskās domas aptaujas par valsts veiktajām reformām, institūciju darbību saistībā ar sabiedrības integrāciju**  
Sekmēt valsts politikas pilnveidošanu, kas balstīta uz sabiedrības līdzdalības izpēti. Sabiedriskās domas aptauja divas reizes gadā, grafiku atskaites gatavošana. 2001. 2002. - 2,0 3,0 3,0  
Baltijas Sociālo zinātņu institūts. Naturalizācijas pārvalde.
- 2. Sabiedrības integrācijas pieredze dzīvesstāstos**  
Iesaistīt jaunatni un cittautiešus intervēšanā un vēstures izpratnes veidošanā. Sadarbība ar mazākumtautību pārstāvjiem, informācijas apmaiņa. 2001. 2002. 2003.  
4,0 4,0 4,0 s/o Dzīvesstāsts Nacionālās kultūras biedrības; s/o Latvijas novados.
- 3. Latvijas jaunatnes socioloģiskais portrets**  
Turpināt iesākto pētījumu par Latvijas jaunatni un sagatavot publicēšanai krievu valodā grāmatu "Latvijas jaunatnes socioloģiskais portrets". Grāmatas tulkošana un izdošana krievu valodā. 2001. 4,0 LU FSI IZM Grāmata latviešu valodā izdota 1999. gadā. Tulkoto grāmatu krievu valodā paredzēts izplatīt skolās ar krievu mācībuvalodu un krieviski runājošo auditorijā.

### Valodniecība

- 1. Daudzvalodība, valsts valoda, mazākumtautību valodas pasaulē un Latvijā**  
Informēt Latvijas sabiedrību par lingvistiskiem procesiem un valodas politiku pasaulē un Latvijā. Informēt sabiedrību par lingvistiskās integrācijas pamatnosacījumiem, valodu kontaktiem un daudzvalodību; izplatīt informāciju par bilingvismu un bilingvālo izglītību; sniegt Latvijas un citu pasaules valstu valodas politikas un izplatības sistēmas salīdzinājumu. 2001. 2002. 2003.  
- 2,0 2,0 2,0 2,0 2,0 2,0 LU Latviešu valodas institūta Socioling-vistikas daļa.  
Naturalizācijas pārvaldes Informācijas daļa; Latvijas institūts. Projekta izmaksas nav iekļauta iespējamā samaksa par raidlaiku.
- 2. Latvijas sabiedrības integrācijas lingvistiskie aspekti**  
Valodas situācijas dinamikas izpēte, ieteikumu izstrāde Latvijas sabiedrības lingvistiskās integrācijas vicināšanai. Dažādu iedzīvotāju grupu attieksmes pret Latvijā lietotajām valodām sociolingvistiskā izpēte; lingvistiskās integrācijas politisko un pedagoģisko aspektu izpēte; ieteikumu izstrāde Latvijas lingvistiskās likumdošanas attīstībai saistībā ar Latvijas integrāciju Eiropas Savienības struktūrās. 2001. 2002. 2003. - 10,0 10,0 8,0 8,0 8,0 LU Latviešu valodas institūta Socioling-vistikas daļa.  
Naturalizācijas pārvaldes Informācijas centrs; Baltijas Datu nams. Izmaksas iespējams samazināt, ja projekta veikšanai nepieciešamā socioloģiskā informācija tiek iegūta, veicot citus socioloģiskos pētījumus.
- 2. Valsts valodas kā sabiedrības integrācijas pamata kopšana un bagātināšana**  
Noteikt prioritātes latviešu valodas izpētei saistījumā ar aktuāliem sabiedrības integrācijas uzdevumiem; izstrādāt plašai sabiedrībai paredzētus latviešu valodas normu avotus. Izstrādāt mūsdienīgu normu avotu (vārdnīcu, gramatiku, rokasgrāmatu) zinātnisko pamatu; attīstīt latviešu valodas terminoloģiju, veidot terminu datu bāzes un vārdnīcas; veicināt moderno tehnoloģiju izmantošanu latviešu valodas izpētē un kopšanā. 2001. 2002. 2003. - 10,0 10,0 10,0 10,0 10,0 LU Latviešu valodas institūts. Valsts valodas centrs.

### Ekonomika

1. **Eiropas integrācijas ekonomisko nosacījumu ietekme uz sabiedrības integrācijas procesu Latvijā**  
Noskaidrot, vai Eiropas integrācijas ekonomiskie nosacījumi nav pretrunā ar ES prasībām par sabiedrības integrācijas veicināšanu. Eiropas integrācijas ekonomisko nosacījumu analīze sabiedrības integrācijas kontekstā.  
2001. 5,0 2,0 EM Pētniecības iestādes: ZAEI.
2. **Uzņēmējdarbības īpatnību ietekme uz sabiedrības integrācijas procesiem** Analizēt ekonomisko faktoru ietekmi uz sabiedrības attīstību. Pētījumu virzieni: uzņēmējdarbības (uzņēmumu vadības) struktūra pēc etniskā principa un tā ietekme uz sabiedrības attīstību; uzņēmējdarbības teritoriālā izvietojuma ietekme uz sabiedrības integrāciju; uzņēmējdarbība un paaudžu integrācija; sabiedrības attieksme pret uzņēmējiem. 2001. 2002.  
- - 0,5 0,5 7,5 7,5 EM Pētniecības iestādes: LZA EI, LU FSI, LLU u. c.
3. **Sieviešu iekļaušanās darba tirgū pēc maternitātes un bērnu kopšanas atvaļinājuma** Noskaidrot sievietes vecumā no 20 līdz 40 gadiem ierobežotas aktivitātes cēloņus, lai pamatotu pasākumus viņu nodarbinātību ierobežojošo šķēršļu novēršanai. Sieviešu ierobežotas aktivitātes cēloņu izpēte dažādos aspektos: motivācija, kvalifikācija, valsts valodas prasme, bērnu uzraudzības problēmas, darba devēju attieksme pret mātēm ar bērniem; trīs gadu vecumu sasniegušo bērnu māšu aptauja Latvijas rajonos un dažāda lieluma pilsētās. 2001. 2002.  
3,5 3,5 LM Izpildītājs: LZA EI iedzīvotāju izpētes kopa.
4. **Lauku jauniešu izglītošanās un darba izredzes** Noskaidrot, vai lauku jaunieši pēc līdzšinējās izglītības un nodarbinātības līmeņa neatpaliek no pilsētniekiem, kādas ir atpalcības sekas un kā jārikojas, lai atpalcību novērstu. Izpētīt audzēkņu sastāvu profesionālajās mācību iestādēs un šīs mācību iestādes izvēles motivāciju; veikt profesionālo izglītības iestāžu aptauju dažādos valsts rajonos; sniegt priekšlikumus izglītības iespēju piedāvājuma pilnveidei laukos. 2001. 2002. 4,1 4,1 IZM Izpildītājs: LZA EI iedzīvotāju izpētes kopa

#### Kulturoloģija

1. **Starpkultūru saskarsme** Noskaidrot atšķirīgo, kultūras tradīciju determinēto etnisko grupu saskarsmes īpatnības Latvijā. Socioloģisks pētījums, kas ietver ekspertu aptauju un fokusgrupu izpēti, datu aprakstu un analīzi. 2001. 0,5 LKA Kultūras socioloģijas katedra.
2. **Nacionālās kultūras identitātes pašreizējais stāvoklis un attīstības perspektīvas** Izmantojot empīrisku informāciju un teorētiskas apceres, skaidrot latviešu nacionālās kultūrintentitātes saturu, sastādīt nākotnes prognozes. Monogrāfijas sagatavošana un publicēšana. 2001. 1,8 LKA

#### Psiholoģija

1. **Tolerances veidošanās jauniešiem: skolas un ģimenes ietekme** Veikt psiholoģisku pētījumu par 5., 9. un 12. klašu audzēkņu pilsoniskās atbildības un pilsoniskās identitātes attīstības psiholoģiskajiem aspektiem skolās ar latviešu un krievu mācībvalodu, salīdzinot audzēkņu uzskatus un pārliecību mācību gada sākuma un beigu posmā. Pētīt skolēnu pilsoniskās atbildības un pilsoniskās identitātes attīstības psiholoģiskos aspektus skolās ar latviešu un krievu mācībvalodu, kā arī specifisko (skolotāju un vecāku) sociālās vides ietekmi, lai izzinātu, kuri faktori kavē un kuri veicina pilsoniskas atbildības un pilsoniskas identitātes attīstību. Izplatīt anketas skolas gada sākumā (septembrī) un skolas gada beigās (maijā). Veikt datu analīzi un rezultātu interpretāciju. Apkopot pētījuma galvenos rezultātus un secinājumus. 2001. 2002. 2003. 2,0 8,0 8,0 5,0 5,0 5,0 LU Pedagoģijas un psiholoģijas fakultāte, Psiholoģijas nodaļa. Latvijas Vēstures skolotāju asociācija. Papildu finansējums no LU Pedagoģijas un psiholoģijas fakultātes, Psiholoģijas un klīniskās psiholoģijas katedras.
2. **Vērtību un sociālo aksiomu saistība ar spēju iejusties citu etnisko grupu lomā un ar gatavību integrācijai** Noteikt, kā indivīda vērtību sistēma un piekrišanas pakāpe sociālajām aksiomām ir saistīta ar empātiju pret citām etniskajām grupām un gatavību etniskai integrācijai. Pētījums plānots kā korelatīvs lauka pētījums. Plānotā datu ievākšanas metode ir rakstveida anketēšana pa pastu. 2001. 2002. - 7,5  
LU Pedagoģijas un psiholoģijas fakultāte, Psiholoģijas nodaļa. Papildu finansējums no LU Pedagoģijas un psiholoģijas fakultātes.
3. **Informācijas pasniegšanas veida ietekme uz attieksmju maiņu** Noteikt, kāds būtu Latvijas kontekstam optimālais attieksmju maiņas modelis. Pētījums plānots kā laboratorijas eksperiments. Eksperimenta gaitā paredzēts mērīt gatavību kontaktēt ar citu etnisko grupu pārstāvjiem un vēlmi iegūt Latvijas pilsonību. 2001. 9,3 LU Pedagoģijas un psiholoģijas fakultāte, Psiholoģijas nodaļa. Papildu finansējums no LU Pedagoģijas un psiholoģijas fakultātes.

#### Demogrāfija

1. **Demogrāfiskās attīstības etniskie aspekti** Padziļināti izpētīt sabiedrības integrācijas demogrāfiskos procesus un noteikt iespējamās attīstības modeļus. Demogrāfisko procesu (dzimstības, mirstības, laulības, migrācijas) un struktūras etniskās diferenciācijas īpatnības. 2001. 2,0 LU Demogrāfijas centrs. CSP; LZA EI.  
Iedzīvotāju etniskās struktūras izmaiņas valstī, tās reģionos un lielākajās administratīvi teritoriālajās vienībās kopš neatkarības atgūšanas. 2001. 2,0 LU Demogrāfijas centrs.  
CSP, VARAM, PMLP.  
Etniskās asimilācijas tendences. 2001. 3,0 LU

Demogrāfijas centrs. Naturalizācijas pārvalde.  
Iedzīvotāju skaita un sastāva prognožu izstrādāšana etniskajā un teritoriālajā iedalījumā.  
2002. 3,0 LU Demogrāfijas centrs. CSP, VARAM, Naturalizācijas  
pārvalde.

## Vēsture

- 1. Padomju un nacistiskā okupācija Latvijā historiogrāfijas atspoguļojumā un tās ietekme uz mūsdienu sabiedrību** Analītiski izvērtēt Latvijas un ārvalstu vēsturnieku darbus par padomju un nacistisko okupāciju Latvijā, izvērtēt historiogrāfijas ietekmi uz vēstures apziņas un sabiedriskās domas veidošanos Latvijā. Vēstures avotu un literatūras apzināšana Latvijā un ārzemēs, pētījumu rezultātu apkopošana, starptautiskas konferences sarīkošana, monogrāfijas sagatavošana. 2001. 2002. 2003. - 6,0 6,0 6,0 6,0 6,0 LU Vēstures un filozofijas fakultāte, LU Vēstures institūts Baltijas Studiju veicināšanas asociācija (AABS)
- 2. Demokrātiskas pilsoniskas sabiedrības veidošanās Latvijā (1990. - 2000. gads)** Sistēmiski izpētīt politisko, institucionālo, sociālekonomisko procesu attīstību, publicēt grāmatu. Vēstures loma sabiedrības integrācijā, valsts institūciju saikne ar sabiedrību, parlamentārās demokrātijas attīstība, sabiedrības informācijas līdzekļi un to loma sabiedrības integrācijā. 2001. 2002. 15,4 15,4 LU Vēstures institūts  
LU FSI, LZA Baltijas Stratēģisko pētījumu centrs, Vidzemes augstskola

## Indikatori:

- veikto pētījumu atskaites materiāli;
- publicētās grāmatas, raksti;
- rekomendācijas integrāciju īstenojošajām institūcijām;
- konferences, semināri;
- studiju programmās, vispārējās izglītības programmās un mācību grāmatās iekļautā tematika, kas pamatota ar Latvijā veiktajiem pētījumiem;
- citējamības indekss.

## *Piektā nodaļa*

### **Īstenošanas mehānismi**

Sabiedrības integrāciju var sekmēt mērķtiecīgi izveidota valsts institūciju sistēma kas sadarbībā pašvaldībām un nevalstiskajām organizācijām. Ikvienas valsts amatpersonas pienākums ir sekmēt sabiedrības integrāciju.

### **Mērķi**

- Nodrošināt sabiedrības integrācijai institucionālu atbalstu, izveidot attiecīgu institūciju sistēmu integrācijas procesa koordinēšanai; nodrošināt valsts institūciju darbību, kas veicinātu sabiedrības integrācijas mērķtiecīgu un neatgriezenisku norisi.
- Veicināt sabiedrības iesaisti un līdzdalību valstisko lēmumu pieņemšanas procesos gan valsts, gan pašvaldību līmenī, tādējādi mazinot iedzīvotāju atsvešinātību no valsts un stiprinot demokrātijas principu ievērošanu.
- Attīstīt sadarbību ar nevalstiskajām organizācijām un dažādām interešu asociācijām, lai pakāpeniski deleģētu tām atsevišķas valsts institūciju funkcijas, kas saistītas ar sabiedrības integrāciju.
- Izveidot sabiedrības integrācijas fondu un uzsākt tā darbību.

### **Galvenie rīcības virzieni**

Saskaņā ar sabiedrības integrācijas koncepcijas mērķiem un sabiedrības integrācijas tendencēm paredzams izveidot institūciju un organizāciju sistēmu, lai veicinātu sabiedrības integrāciju.

**Institucionālā sistēma.** Nodrošināt Sabiedrības integrācijas padomes darbu, kuras

sastāvā ir atsevišķi ministri. Padomes sēdēs var tikt pieaicināti konsultanti un eksperti, kā arī pārstāvji no Latvijas Pašvaldību savienības un Nevalstisko organizāciju centra. Sabiedrības integrācijas padome nepieciešama, lai nodrošinātu sabiedrības integrācijas procesa politisko vadību, kā arī sabiedrības integrācijas ideju popularizēšanu Latvijā un ārvalstīs.

Izveidot vienotu koordinējošu institūciju Tieslietu ministrijas struktūras ietvaros – Sabiedrības integrācijas departamentu, kura galvenais uzdevums būtu koordinēt sabiedrības integrācijas programmas īstenošanu, nodrošinot informācijas apmaiņu starp iesaistītajām institūcijām, un uzraudzīt programmas īstenošanu. Koordinējošās institūcijas paspārnē izveidot Konsultatīvo padomi un tās darbībā iesaistīt mazākumtautību pārstāvjus un sabiedrībā pazīstamas personības.

Valsts institūciju sistēmā izveidot struktūru sadarbībai ar tautiešiem ārzemēs, lai pārstāvētu viņu intereses Latvijā un koordinētu valsts institūciju sadarbību ar tautiešiem ārzemēs izglītības, kultūras un citās jomās.

Katrā ar sabiedrības integrāciju saistītajā institūcijai jāizveido mehānisms iesaistei Sabiedrības integrācijas programmas īstenošanā.

**Ar sabiedrības integrāciju saistīto valsts institūciju nostiprināšana.** Lai sekmētu sabiedrības integrācijas procesu Latvijā, nepieciešams pilnveidot Naturalizācijas pārvaldes izveidotās jaunās struktūrvienības - Informācijas centra - darbību, nostiprināt Tieslietu ministrijas Nacionālo lietu nodaļas statusu un Sabiedrības integrācijas nodaļu IZM Vispārējās izglītības departamentā, paredzēt konkrētus pasākumus Valsts valodas centra darbības pilnveidošanai, atbalstīt Latviešu valodas apguves valsts programmas Vadības vienības darbību.

**Sabiedrības integrācijas fonds.** Izveidot Sabiedrības integrācijas fondu, kura darbību reglamentē Sabiedrības integrācijas fonda likums. Sabiedrības integrācijas fonda uzdevumos ietilptu sabiedrības integrācijas idejas popularizēšana, sabiedrības plašāka iesaistīšana integrācijas procesā, finansiālo līdzekļu (ziedojumu, dotāciju) piesaiste un finansiālo līdzekļu (tostarp arī integrācijas mērķiem paredzēto valsts budžeta līdzekļu) sadale, kā arī sadarbība ar radniecīgajām institūcijām ārvalstīs. Fondu pārvaldītu akcionāru sapulce (valsts pilnvarnieki, padome un valde). Sabiedrības integrācijas fonda ietvaros darbotos arī apakškomitejas, kuras ir Fonda padomes izveidotas konsultatīvas institūcijas, kas izvērtē un iesaka valdei finansējamus projektus par pilsoniskās līdzdalības, sociālās integrācijas, reģionālās integrācijas, kultūras, izglītības, valodas, kā arī sabiedrības saziņas un pētniecības jautājumiem.

**Pašvaldību iesaiste.** Pašvaldību paspārnē izveidot sabiedrības integrācijas padomes, kas sadarbībā ar attiecīgo valsts institūciju vietējās varas līmenī risinātu sabiedrības integrācijas jautājumus. Šādu padomju galvenais uzdevums būtu tādu iespēju radīšana, kas ļautu cilvēkiem pašiem piedalīties sabiedrības dzīvē un ietekmēt lēmumu pieņemšanu, sevišķu uzmanību pievēršot sabiedrībā mazāk integrēto grupu līdzdalības palielināšanai. Iesaistīt sabiedrības integrācijas pasākumu koordinācijā Latvijas Pašvaldību savienību.

**Nevalstiskās organizācijas.** Pakāpeniski nodot sabiedriskajām un citām nevalstiskajām organizācijām atsevišķas valsts institūciju funkcijas, kas saistītas ar sabiedrības integrāciju.

Visām valsts un pašvaldības institūcijām censties uzlabot saikni ar iedzīvotājiem. Jāveicina sabiedrības līdzdalība lēmumu pieņemšanā, maksimāli ievērojot





2001. 2002. 2003. 1 750,0 2 000,0 3 000,0 2 000,0 2 500,0 3 000,0 latu

2. **Sabiedrības integrācijas fonda darbības attīstīšana** Stiprināt Sabiedrības integrācijas fonda stabilitāti, efektivitāti un uzticamību; īstenot pilotprojektus Integrācijas programmas atbalstam. Apzināt un novērtēt Sabiedrības integrācijas fonda darbības tiesisko bāzi; Integrācijas fonda vadības un fiskālās bāzes izveidošana; rekomendāciju izstrādāšana efektīvas sadarbības starp iesaistītajām institūcijām nodrošināšanai; sadarbības un informācijas apmaiņas starp sabiedrības integrācijas programmas īstenošanā iesaistītajām institūcijām uzlabošana. Iesaistīto institūciju uzlabota sadarbība; izveidots "caurspīdīgs" (pārredzams) un atbildīgs īstenošanas mehānisms; izveidots mehānisms starptautisko donoru, valdības un uzņēmēj sabiedrību līdzekļu piesaistīšanai; novērtēta integrācijas fonda darbības efektivitāte un izstrādāti ieteikumi turpmākai tā darbības uzlabošanai; starptautiskie un vietējie donori, politiķi un citas iesaistītās puses labāk saprot integrācijas fonda darbību un integrācijas procesu virzību Latvijā. TM Ar sabiedrības integrācijas programmas īstenošanu saistīto institūciju vadītāji un darbinieki. 2001. 2002. 59,3 59,3 500,0 100,0 eiro ES Phares 2000. gada projekts.

3. **Sabiedrības integrācijas Latvijā veicināšana - 2001** Izveidot reģionālo tīklu sabiedrības integrācijas programmas īstenošanai un Integrācijas fonda darbības stiprināšanai reģionos. Reģionālā tīkla institūciju izveidošana, iekārtošana un aprīkošana; reģionālā tīkla institūciju darbinieku apmācīšana. Sabiedrības integrācijas aktivitāšu īstenošanai domātā reģionālā tīkla izveidošana samazina negatīvās atšķirības starp dažādiem reģioniem; tiek veicināta sabiedrības integrācijas fonda veikto darbību efektivitāte reģionos. TM Ar sabiedrības integrācijas programmas īstenošanu saistīto institūciju vadītāji un darbinieki. 2002. 2003. 37,5 37,5 555,0 555,0 eiro

4. **Zinātniskās pētniecības centra izveide** Sadarbībā ar jau esošajām zinātniskajām iestādēm rūpēties par multidisciplināru sabiedrības integrācijas procesa izpēti Latvijā, šo procesu saistību ar integrāciju Eiropas Savienībā. Veicināt zinātniskos pētījumus sabiedrības integrācijas jomā; analizēt un monitorēt sabiedrības integrācijas gaitu Latvijā; publikot informāciju par sabiedrības integrācijas procesa norisi Latvijā; sagatavot gada pārskatus valdībai (sabiedrības integrāciju koordinējošai institūcijai) par sabiedrības integrācijas procesu; izstrādāt ieteikumus konkrētu pasākumu veikšanai; organizēt seminārus un konferences Latvijas un starptautiskā mērogā; publicēt grāmatas un rakstus; veidot starptautiskus zinātniskos sakarus, kas sekmētu integrācijas procesa izpēti. Veikta regulāra un mērķtiecīga sabiedrības integrācijas procesa izpēte; uzturēta sadarbība starp dažādām pētniecības iestādēm sabiedrības integrācijas izpētes jomā; veicināta integrācijas procesa virzība saskaņā ar zinātniskajos pētījumos iegūtajām atziņām. Neatkarīgs pētniecības centrs. Integrācijas procesa vadība; interesenti, kurus saista zinātniski pamatots integrācijas process. 2001. 2002. 2003. 28,0 18,0 18,0 24,0 9,6 9,6

#### Indikatori:

- sabiedrības integrācijas fonda piesaistīto līdzekļu apjoms un atbalstīto projektu skaits;
- integrācijas procesa veicināšanā iesaistīto personu skaits Latvijas reģionos;
- Pētniecības centra veikto pētījumu skaits.

## Nepieciešamais finansējums valsts programmas "Sabiedrības integrācija Latvijā" īstenošanai

### 2001.gads

| Nr. p.k. | Nosaukums                    | A daļa                       | B daļa                       | C daļa                       |        |                |  |
|----------|------------------------------|------------------------------|------------------------------|------------------------------|--------|----------------|--|
|          | finansējums (tūkstošos latu) | finansējums (tūkstošos latu) | finansējums (tūkstošos latu) | finansējums (tūkstošos latu) |        |                |  |
|          | valsts                       | ārvalstu, cits               | valsts                       | ārvalstu, cits               | valsts | ārvalstu, cits |  |

#### Pilsoniskā līdzdalība un politiskā integrācija

|    |  |    |       |      |       |      |       |
|----|--|----|-------|------|-------|------|-------|
| 1. | Pilsoniskā līdzdalība                                      | 32 | 218,6 | 73,8 | 550,1 | 74,1 | 148,2 |
| 2. | Nevalstiskās organizācijas                                 | -  | 30    | 15   | 200,8 | 11,2 | 22,5  |
| 3. | Repatriācija, migrācija un sadarbība ar tautiešiem ārzemēs | 51 | 121,5 | -    | 277,2 | 22,9 |       |

#### Sociālā un reģionālā integrācija

|    |                                 |      |         |       |      |       |      |
|----|---------------------------------|------|---------|-------|------|-------|------|
| 4. | Sabiedrības sociālā integrācija | 9    | 632**   | 425   | 26,4 | 183,9 | 35,5 |
|    |                                 | 71,1 |         |       |      |       |      |
| 5. | Reģionālā integrācija           | 42   | 414,4** | 183,2 | -    | 19,5  | 39   |

#### Izglītība, valoda, kultūra

|    |           |       |        |       |       |      |      |
|----|-----------|-------|--------|-------|-------|------|------|
| 6. | Izglītība | 765   | 88,9   | 701,6 | 77,5  | 34,8 | 69,5 |
| 7. | Valoda    | 443,3 | 1 000* | -     | -     | 9,7  | 19,4 |
| 8. | Kultūra   | 166,2 | 34,2   | 609,5 | 270,5 | 21,5 | 42,9 |

#### Informācija

|     |                                    |      |    |    |      |      |      |       |       |
|-----|------------------------------------|------|----|----|------|------|------|-------|-------|
| 9.  | Sabiedriskie informācijas līdzekļi | -    | -  | -  | -    | 17,4 | 3    | 137,4 | 274,8 |
| 10. | Zinātniskais atbalsts              | 30,1 | 60 | 17 | 86,6 | 10,8 | 21,5 |       |       |

#### Īstenošanas mehānismi

|     |                       |   |   |   |       |     |   |   |  |
|-----|-----------------------|---|---|---|-------|-----|---|---|--|
| 11. | Īstenošanas mehānismi | - | - | - | 265,5 | 657 | - | - |  |
|-----|-----------------------|---|---|---|-------|-----|---|---|--|

**Kopā 53 534,0 2 317,1 1 749,1 2 150,9 354,5 708,9**

\* Finansējums nav garantēts pilnā apjomā.

\*\* Minētā summa pilnībā neattiecas uz integrācijas procesu.

## Programmas vadība

Valsts līmenī valsts programmas “Sabiedrības integrācija Latvijā” īstenošanu var saukt par programmas vadību.

Sabiedrības integrācijas programmas īstenošanu vada Latvijas Republikas tieslietu ministrs (-re).

Sabiedrības integrācijas programmas vadītājs:

- pārstāv valsts programmu Ministru kabinetā, Latvijas sabiedrības integrācijas padomē un Sabiedrības integrācijas fondā,
- rūpējas par valsts programmas izpildei nepieciešamā finansējuma piešķiršanu no valsts budžeta,
- popularizē valsts programmas idejas Latvijā sabiedrībā,
- koordinē programmas izpildes gaitu,
- pārrauga programmas aktualizāciju.

Sabiedrības integrācijas programmas īstenošanas koordinācijas funkcijas pilda Tieslietu ministrijas Sabiedrības integrācijas departaments. Tā tiesības un pienākumi ir:

- koordinēt institūciju sadarbību programmas īstenošanas procesā,
- iegūt un apkopot informāciju par valsts programmas īstenošanas gaitu,
- sagatavot un noteiktā kārtībā iesniegt budžeta programmu “Sabiedrības integrācija Latvijā” finansiālo līdzekļu saņemšanai no valsts budžeta,
- aktualizēt valsts programmu,
- informēt sabiedrību par valsts programmas izpildes gaitu.

Institūcijas, kuras ir atbildīgas par projektu īstenošanu, iesniedz gada atskaiti par projekta īstenošanas gaitu un rezultātiem Tieslietu ministrijas Sabiedrības integrācijas departamentam.

Programmas aktualizācija tiek veikta katru gadu. Aktualizēto programmu apstiprina Ministru kabinets.

1. Pielikums

**C 2000.gada 28.janvārī Naturalizācijas pārvaldes izsludinātā**

## konkursā iesniegtie un ekspertu, kā arī Vadības grupas valsts programmas “Sabiedrības integrācija Latvijā” izstrādei atbalstītie projekti

Nr. p.k. Projekta nosaukums Darbība Īstenošanas laiks Izmaksas (tūkstošos latu) Īstenotāji  
Reģions Piezīmes

### Pilsoniskā līdzdalība

- 1. Televīzijas konkurss Latvijas nepilsoņu ģimenēm “Latvija manā ģimenē”** Iesaistīt nepilsoņu ģimenes sabiedrībā notiekošajos procesos, kuri saistīti ar pilsoņu kopas paplašināšanos, sabiedrības integrāciju un politiskas nācības veidošanos valstī. 34 mēneši 2001.gadā – 14,4 2002.gadā – 32,4 2003.gadā – 32,4 2004.gadā – 18 SIA “Latgales Televīzijas sabiedrība” sadarbībā ar Naturalizācijas pārvaldi, IZM, NVO Rēzekne
- 2. Apspriedes reģionos par integrāciju Eiropas Savienībā un lauku attīstības iespējām šajā procesā** Veicināt dialogu starp iedzīvotājiem un valsti. 24 mēneši 2001.gadā – 11,75 2002.gadā – 11,75 Eiropas Integrācijas birojs sadarbībā ar ministriju speciālistiem Rīga
- 3. Pareizticīgo Latvijas nepilsoņu integrācija un naturalizācija** Īstenot nepilsoņu integrāciju un naturalizāciju; sniegt palīdzību nepilsoņiem latviešu valodas prasmes apguvē; popularizēt nepilsoņu vidū integrācijas procesa nepieciešamību un lojalitātes izpausmes pret Latvijas valsti. 24 mēneši 25,6 Latvijas krievu nacionālā kultūras autonomija sadarbībā ar Krievu Pareizticīgo baznīcu un Naturalizācijas pārvaldi Rīga
- 4. Es – Latvijas pilsonis** Sagatavot un izdot grāmatu, kas vienkāršā un saprotamā valodā izglīto un iepazīstina daudzus iedzīvotājus ar Latvijas vēsturi, kultūru, ģeogrāfiju, valsts simboliem, valsts iekārtu, kā arī pilsonības, sabiedrības integrācijas, izglītības sistēmas un sociālajiem jautājumiem. 10 mēneši 64,8 Naturalizācijas pārvalde Rīga
- 5. Sabiedrības integrācija Latvijā pēc neatkarības atjaunošanas** Izveidot informatīvi analītisku materiālu par sabiedrības integrācijas procesu Latvijā kopš valstiskās neatkarības atjaunošanas. 10 mēneši 15 Naturalizācijas pārvalde sadarbībā ar konkursa kārtībā izvēlētu institūciju -pētnieku Rīga
- 6. Skolēnu konkurss “Ceļā uz pilsonisku sabiedrību”** Veicināt jaunatnes tiesisko izglītošanu, audzināšanu; sekmēt jauniešu līdzdalību pilsoniskas un integrētas sabiedrības veidošanā Latvijā. 12 mēneši; katru gadu 12 Naturalizācijas pārvalde sadarbībā ar IZM
- 7. Televīzijas raidījumu cikls “Mēs – Latvijā”** Valsts programmas “Sabiedrības integrācija Latvijā” ietvaros aktīvi iesaistīt diskusijā pēc iespējas plašāku sabiedrības daļu par sabiedrības integrācijas procesiem, kas noris saistībā ar latviešu valodas apguvi, pilsoņu kopuma paplašināšanu, nacionālo identitāti, integrāciju Latvijas kultūras un informācijas telpā; uzaicinot raidījumā piedalīties konkrētas ģimenes un dzimtas, parādīt, kā integrācija notiek vai ir notikusi katrā ģimenē, kā tās pārvar vai ir pārvarējušas problēmas, kas bija saistītas ar ģimenes valodas tradīcijām, pilsonības izvēli, latviešu valodas apguves motivāciju; panākt sapratni un tolerantu attieksmi latviešu un cittautiešu dialogā par sabiedrības integrācijas procesiem; sekmēt motivāciju apgūt latviešu valodu kā integrācijas valodu, sekmēt katra indivīda psiholoģisko pārliecību par iespēju iegūt Latvijas pilsonību; konsolidēt sabiedrību, mazinot nepilsoņu un cittautiešu aizvainotību, psiholoģisko diskomfortu, atsvešinātību no valstī notiekošajiem integrācijas procesiem. 22 mēneši 54 2001.gadā – 12 2002.gadā – 17 2003.gadā – 15 SIA “Latgales Televīzijas sabiedrība” sadarbībā ar Naturalizācijas pārvaldes Rēzeknes un Daugavpils reģionālajām nodaļām, Latgales novada nacionālajām kultūras biedrībām, pašvaldībām, Latgales multinacionālās kultūras centru Daugavpilī
- 8. Mēs gribam strādāt, lai kaut kas mainītos – etnisko grupu integrācija Jelgavā apmācības ceļā** Latvijas pilsonības prestiža paaugstināšana, radot labvēlīgu attieksmi pret naturalizācijas procesu, nodrošinot sievietēm jauniešiem Jelgavā iekļauties integrētā sabiedrībā. 21 mēnesis 9,9 Jelgavas Zonta klubs, Jelgavas pilsētas dome, Naturalizācijas pārvalde, Jelgavas nodarbinātības dienests, LLU mācībspēki, NVO, Jelgavas pieaugušo izglītības centrs, krievu, lietuviešu, poļu, ebreju kultūras biedrības
- 9. 12 sēriju informatīvi izglītojošs raidījumu seriāls “Latvijas pilsonis 21. gadsimtā”** Veicināt Latvijas iedzīvotāju integrāciju un izpratni par varas struktūru veidošanos, darbības

principiem, lai mazinātu atsvešinātību starp vēlētāju un valsti; palīdzēt Latvijas iedzīvotājiem veidot politisko izpratni atbilstoši ES iedzīvotāju kritērijiem. 8 mēneši 8,2 LR Centrālā vēlēšanu komisija, radošā grupa sadarbībā ar Latvijas Radio, LR Saeimu, Naturalizācijas pārvaldi, Nacionālo radio un televīzijas padomi un reģionālajām raidstacijām Finansējumā nav iekļauta balvu vērtība.

10. **Ikmēneša rubrika reģionālajos laikrakstos "Piedalies!" (mēneša saruna)** Sekmēt rajona iedzīvotāju izpratni par demokrātiskas valsts un indivīda attiecībām, aktualizēt interesi par pilsoniskās līdzdalības formām, tādējādi veicinot iedzīvotāju politisko integrāciju; ieinteresēt rajonu laikrakstus patstāvīgi pievērsties minēto jautājumu atspoguļošanai. 8 mēneši 12,7 LR Centrālā vēlēšanu komisija sadarbībā ar 16 reģionālajiem laikrakstiem un NVO

11. **Radio raidījumu cikls "Ceļā uz Latvijas pilsonību"** Sniegt reālu palīdzību Latvijas iedzīvotājiem, izskaidrojot ar Latvijas pilsonības iegūšanu saistītās procedūras. 12 mēneši 2,1 (10 raidījumi) Firma "ALLEGRO Nostaļģija" sadarbībā ar Radio PIK 100 FM Nav ieskaitītas ētera laika izmaksas.

12. **Krievu sabiedrības Latvijā sabiedriskais informatīvi konsultatīvais naturalizācijas birojs** Paaugstināt naturalizācijas procesa iedarbīgumu, vienlaicīgi nodrošinot labvēlīgus apstākļus tajā piedalīties personām, kuras izteikušas vēlēšanos iegūt Latvijas pilsonību, veicinot maksimāli pieņemamu šī procesa mehānisma organizēšanu; paaugstināt pilsonības institūta un Latvijas valsts prestižu, veidojot pozitīvu attieksmi pret naturalizācijas procesu un nodrošinot plašāku iedzīvotāju iesaistīšanas iespēju integrētā sabiedrībā; censties panākt, lai naturalizācija netiktu uztverta formāli un ar piesardzību, lai Latvijas pilsonības iegūšana kļūtu par psiholoģiski pozitīvu un ievērojamu notikumu cilvēka dzīvē; 14 mēneši 13,6 Krievu sabiedrības Latvijā 1,8 tūkst. latu – no pašu līdzekļiem; 11,8 tūkst. latu – nepieciešamais papildu finansējums.

celt pilsoniskās un tiesiskās apziņas līmeni, gūstot padziļinātu izpratni par virkni problēmu un jautājumu; organizāciju bāzes. atbalstīt valsts pārvaldes institūciju sadarbību ar sabiedriskajām organizācijām, paralēli augstākstāvošo institūciju īstenotajiem procesiem īstenojot valsts nacionālo politiku, organizējot pretvirzienu uz nacionālo mazākumtautību

13. **Televīzijas raidījumu cikls "Uzticības formula"** 15 (vai 30) 10 minūšu garas programmas katru nedēļu. 24 mēneši 19,3 (par 30 programmām) LTV (I. Viņņika) sadarbībā ar nevalstisko organizāciju "Mazākumtautību bērnu un jauniešu nacionālā programma "Zelta kamoliņš"" Par 15 programmām – 10 tūkst. latu

14. **Nepilsoņu integrācija Latvijas sabiedrībā** Valsts valodas, vēstures, kultūras un politikas kursu organizēšana nepilsoņiem. 7 Daugavpils NVO "Izglītības centrs" Daugavpils

15. **NILS (Nepilsoņu integrācija Latvijas sabiedrībā)** Aptauju organizēšana; diskusiju kluba dibināšana; debašu rīkošana; valsts valodas kursu organizēšana; konferenču un semināru organizēšana. 12 mēneši 4 Latvijas Krievu kopienas Daugavpils nodaļa sadarbībā ar Daugavpils Cilvēktiesību IC, Multinacionālās kultūras centru, Krievu kultūras centru, Latvijas skolu ar krievu mācītvalodu asociāciju. Daugavpils

16. **"Ceļā uz Latvijas pilsonību"** Kursu organizēšana vecākiem un skolēniem, kuri vēlas iegūt pilsonību. 24 mēneši 0,5 Raiņa Daugavpils 6.vidusskola Daugavpils

17. **Raidījums "Pilsoņi – Latvijā" cittautiešu integrēšanās veicināšanai** Raidījumi par naturalizāciju un pilsonību. 24 mēneši 5 SIA "TV Dzintare" Kurzeme

18. **S/O "Debašu centrs" nacionālie turnīri** Dažādu tautību jauniešu debašu turnīru organizēšana par politiskajiem un sociālajiem procesiem valstī. 12 mēneši 14,5 S/O "Debašu centrs" Latvija Nepieciešamais finansējums 10 tūkst. latu

#### Nevalstiskās organizācijas

1. **TV projekts "Dialogs"** 24 televīzijas raidījumi par dažādiem sabiedrības integrācijas aspektiem. 12 mēneši 8,9 Krievu sabiedrība Latvijā sadarbībā ar TV-Rīga\* \*TV-Rīga darbība uz laiku ir apturēta Rīga Nepieciešamais papildfinansējums 6,3 tūkst. latu

2. **Diskusijas klubs "Pilsoniskā iniciatīva"** Diskusiju kluba izveidošana uz nevalstisko organizāciju bāzes; tematisku diskusiju cikla organizēšana. 12 mēneši 8,6 Krievu sabiedrība Latvijā Rīga Nepieciešamais papildfinansējums 7,1 tūkst. latu

3. **Informācija un sabiedrības demokratizācija** NVO centru tīkla izveidošana; "Vidzemes novada NVO kataloga" izdošana. 11 Madonas nevalstisko organizāciju atbalsta centrs Vidzemes reģions (Madona, Cēsis, Sēlija, Alūksne) Pieprasītais finansējums 7,8 tūkst. latu
4. **NVO iesaistīšanās integrācijas ES procesā** Izdevuma "Kā NVO var iesaistīties integrācijas ES procesā" izstrāde un izdošana; diskusiju ciklu organizēšana 5,2 Eiropas Integrācijas birojs sadarbībā ar ministriju pārstāvjiem

#### Sociālā integrācija

1. **Madonas invalīdu mācību un atpūtas centrs** Invalīdu mācību un atpūtas centra izveide un iekārtošana; datu bāzes izveide par rajona invalīdiem; Interneta mājas lapas izveide. 12,2 Latvijas Invalīdu biedrības Madonas rajona nodaļa Madonas rajons Pašfinansējums 2,2 tūkst. latu

2. **Bērnu un jauniešu sociālā atbalsta un brīvā laika centrs Kalnciema pilsētā** Izveidot bērnu, jauniešu sociālā atbalsta un brīvā laika centru; profesionālās apmācības pasākumu organizēšana; valsts valodas apmācības organizēšana. 12 mēneši 7,7 Sabiedriskā organizācija "Kaigi" Kalnciems Līdzfinansējums 3,5 tūkst. latu

3. **"Kopā ar citiem sev līdzīgiem"** Atpūtas un izklaides pasākumu organizēšana sievietēm invalīdēm. 12 mēneši 0,8 Latvijas Sieviešu invalīdu asociācijas "Aspazija" Jelgavas nodaļa Jelgava Līdzfinansējums 0,65 tūkst. latu

4. **Sociālā palīdzība ģimenes integrācijai sabiedrībā** Profilaktiskais darbs ar ģimeni; pašpalīdzības un atbalsta grupu veidošana; bērnu atgriešanās ģimenē veicināšana; vasaras nometņu organizēšana. 24 mēneši 4,5 Latvijas Sarkanā krusta Ģimenes atbalsta centrs Rīga

5. **Sociālās palīdzības sistēmā strādājošo informatīvi izglītojošās sistēmas pilnveide – pakalpojumu kvalitātes pamats** Informatīvi izglītojošu un profesionālās apmācības pasākumu organizēšana; mācību līdzekļu izdošana. 24 mēneši 2001. 41 2002. 29 Labklājības ministrijas Sociālās palīdzības fonds Rīga

6. **Sabiedrības integrācijas projekts** Valsts valodas, angļu valodas, datorzinību, Latvijas kultūras un vēstures mācības bijušajiem narkomāniem. 32 Sabiedriskā organizācija "Apziņas ekoloģija" Pieprasītais finansējums 12 tūkst. latu

7. **Bezdarbnieku, pirmspensijas vecuma cilvēku un no ieslodzījuma vietām atbrīvoto personu sociālā integrācija** Izglītojošo un informatīvo semināru organizēšana; informatīvās, juridiskās un psiholoģiskās palīdzības sniegšana. 18 mēneši 6,8 Rēzeknes pilsētas domes sociālās palīdzības nodaļa Rēzekne Pieprasītais finansējums 4,5 tūkst. latu

8. **"Raisies, valodiņa"** Dažādu aktivitāšu centru izveidošana bērniem ar runas, redzes un kustību traucējumiem. 12 mēneši 1,1 Ludzas 1.bērnudārzs Ludza Pieprasītais finansējums 0,6 tūkst. latu

9. **Talsu rajona konsultatīvais bērnu centrs** Psihologa, logopēda u.c. speciālu pedagogu palīdzība bērniem ar īpašām vajadzībām iegūt izglītību atbilstoši katra spējām. 12 mēneši 5 Mazirbes speciālā internātskola Talsu rajons

#### Reģionālā integrācija

1. **"Tūristu takas" izveide apkārt Rāznes ezeram** Vasaras nometnes "Jaunie tūristi" organizēšana latviešu un krievu jauniešiem vēstures un dabas objektu apzināšanai un tūrisma maršruta izveidošanai. 12 mēneši 2,7 Rēzeknes 3.vidusskola Rēzekne

2. **Integrācijas padomes darba veicināšana** Integrācijas veicināšanas pieredzes apmaiņas braucieni uz citām pašvaldībām; semināru organizēšana. Ilgtermiņa 1,2 Naturalizācijas pārvaldes Rēzeknes reģionālās nodaļas Preiļu filiāle Preiļu rajons Finansējums vienam gadam

3. **Sabiedrības integrācija Latgalē reģiona attīstības veicināšanai** Datorlietošanas iemaņu apmācība; Interneta lapu izveide; informācijas un izglītības centru izveide; izglītojošu pasākumu organizēšana. 35 mēneši 138,3 ASF "Latgales informatīvās izglītības fonds" sadarbībā ar SO "Agenda 21 Latgale" Latgale (Rēzekne, Ludza, Balvi, Preiļi) Pieprasītais finansējums 100,4 tūkst. latu

4. **Sabiedriskā Interneta pieejas punkta izveidošana Ludzas pilsētas galvenajā bibliotēkā** Sabiedriskā Interneta pieejas punkta izveidošana pilsētas galvenajā bibliotēkā. 12 mēneši 4,6 Ludzas pilsētas galvenā bibliotēka Ludza Pieprasītais finansējums 2 tūkst. latu

5. **"Pati vērtīgākā īpašība dzīvē – mūžīgā zinātkāre"** Datortehnikas iegāde; Interneta pieslēguma izveidošana. 12 mēneši 3,9 Ludzas bērnu bibliotēka Ludza Pieprasītais finansējums 2

tūkst. latu

### Izglītība

- Bērnu vasaras nometne "ALA"** Bērnu vasaras nometnes organizēšana. 3 mēneši 3,2  
Intas Straubergas Valodu centrs Rīga
- Krievu nacionālās skolas Latvijā koncepcijas izstrāde** Krievu nacionālās skolas Latvijā  
koncepcijas modeļa izstrāde. 36 mēneši 13,5 Latvijas Vecticībnieku biedrība Rīga
- Pilsoniska izglītība sabiedrības integrācijai** Pilsoniskās izglītības pasākumu īstenošana;  
efektīvāko pilsoniskās izglītības metožu un līdzekļu aprobēšana; pieeja pilsoniskās izglītības materiāliem,  
izmantojot izglītības, kultūras, pašvaldību institūcijas un NVO. 12 mēneši 26,8 Latvijas  
Pieaugušo izglītības apvienība Rīga
- Ukrainu svētdienas skola** Pasākumu komplekss, kas veicinātu latviešu valodas un kultūras apguvi  
un naturalizāciju. 24 mēneši 4 Rēzeknes pilsētas un rajona ukraiņu kultūrizglītības biedrība  
"Vodograj" Rēzekne Pieprasītais finansējums 2,4 tūkst. latu
- Etniskās saskaņas veicināšana pirmsskolas iestādē** Bērnu un viņu vecāku iepazīstināšana ar  
latviešu folkloras materiāliem; latviešu tautas tērpu un mūzikas instrumentu iegāde gadskārtu ieražu svētku  
organizēšanai. 10 mēneši 2,8 Rēzeknes pilsētas pirmsskolas izglītības iestāde "Pasaka"  
Rēzekne Pieprasītais finansējums 1,5 tūkst. latu
- Bilingvālās izglītības konsultatīvā centra izveide Rēzeknē. I posms** Metodiskā palīdzība  
bilingvālo mācību organizācijā; cittautu skolu skolotāju valsts valodas prasmes kvalitatīvas apguves  
sekmēšana; veiksmīgāko mācību līdzekļu bilingvālajā izglītībā apkopošana. 12 mēneši 16,4  
Rēzeknes pilsētas skolu valde Rēzekne
- Skolēnu pašpārvalde un skolēnu avīze – bērnu integrētāji pagasta sabiedrībā**  
Semināru un pasākumu organizēšana skolu pašpārvalžu aktīvistiem; skolas avīzes izdošana.  
12 mēneši 2,9 Aizkraukles rajona Mazzalves pagasta padome un Mazzalves  
pamatskola Aizkraukles rajons
- Vasaras nometne dažādu tautību skolēnu saskaņas veicināšanai** Nometnes organizēšana.  
12 mēneši 3,5 Aizkraukles rajona Mazzalves pagasta padome un Mazzalves  
pamatskola Aizkraukles rajons
- "Mediatus"** Vēstures apguves veicināšana skolās; zinātniski metodiskā centra izveide,  
nodrošinot to ar vēstures literatūru. 12 mēneši 2,9 Daugavpils Pedagoģiskā universitāte  
Humanitārās fakultātes Vēstures katedra Daugavpils
- Ludzas rajona audio – video mācību centrs** Bilingvālās apmācības piedāvājums; iespēja  
nepilsoņiem izmantot centra pakalpojumus, lai sagatavotos naturalizācijai. 2,7 Ludzas  
2.vidusskola Ludza
- Sabiedriskās organizācijas "Radošās izglītības un karjeras attīstības centrs" projekts**  
Latviešu sarunvalodas apmācība; referātu sagatavošana; semināru rīkošana. 12 mēneši  
5 Sabiedriskās organizācijas "Radošās izglītības un karjeras attīstības centrs" Rīga
- Arhīva lapas skolām** Arhīva dokumentu kopošanas sagatavošana, kas atspoguļo Latvijas  
sovjetizāciju 1940.-1941.g. 24 mēneši 1,1 (3000 eks.) Latvijas Valsts arhīvs Rīga  
2000 eks. – 0,9 tūkst. latu
- Bērnu vasaras nometne "Aizvējš 2000"** Bērnu vasaras nometnes organizēšana. 12  
mēneši 1,6 Ludzas 2.vidusskola Ludza
- Radošo skolēnu stimulēšana vispusīgai, kvalitatīvai zināšanu un prasmju apguvei**  
Izglītojošu pasākumu organizēšana skolēniem – olimpiāžu un konkursu laureātiem. 12  
mēneši 0,6 Rēzeknes pilsētas Skolu valdes metodiskais centrs Rēzekne
- Jēkabpils jauno vēlētāju izglītības projekts** Pasniedzēju apmācība; semināru par  
demokrātiju un vēlēšanām organizēšana; 10 aktīvo vēlētāju klubu nodibināšana skolās. 14 mēneši  
5,6 LR Centrālā vēlēšanu komisija un Sēlijas reģiona NVO centrs Jēkabpils
- "100 labi darbi 100 dienās"** Jauniešu nometnes un informācijas dienas organizēšana, lai  
rosinātu jauniešus kļūt par izglītojošu semināru vadītājiem vienaudžu vidū. 12 mēneši 2,9  
Ludzas rajona Bērnu un jauniešu centrs Ludza
- Kultūras un izglītošanas centrs Mazzalves pagastā – sabiedrības saskaņas un integrācijas  
veicinātājs** Semināra organizēšana pašvaldības darbiniekiem; interešu izglītības grupu veidošana;  
kultūras un izglītošanas centra padomes izveidošana; vakarskolas konsultantpunkta atvēršana Mazzalves

pamatskolā. Valsts finansējums 5; citi finansēšanas avoti 8 Aizkraukles rajona  
Mazzalves pagasta padomes Mazzalves pamatskola Aizkraukle

18. **Vasaras nometne "Kopā"** Nometnes organizēšana darbinieku tālākizglītībai. 12  
mēneši 7,3 "Latvijas Dzelzceļš" Rīga

#### Valoda

1. **Ludzas rajona jauniešu valodas vasaras nometne "Vasarraibumi"** Cittautu mācībvalodu  
skolu jauniešu valodas vasaras nometnes organizēšana. 12 mēneši 3,5 Ludzas

2. vidusskola Ludzas rajons Pieprasītais finansējums 2,5 tūkst. latu

2. **Integrētai sabiedrībai – atvērtu bibliotēku** Latviešu valodas apguves līdzekļu un elektronisko  
informācijas nesēju iegāde un izmantošana 47 Rīgas Tautas bibliotēkās. 16,2 Rīgas Tautas  
bibliotēku apvienība Rīga

3. **Latviešu valodas apguve krievvalodīgo skolēnu un viņu vecāku integrācijai** Cittautu  
iedzīvotāju iepazīstināšana ar latviešu tautas tradīcijām; palīdzība valsts valodas apguvē bērniem un viņu  
vecākiem. 12 mēneši 3,5 Naujienes pagasta padomes Lāču pamatskola

Daugavpils rajons

4. **Mazākumtautību integrācija Latvijas sabiedrībā nelabvēlīgos sociolingvistiskos apstākļos**

Izglītojošu pasākumu organizēšana; interešu kluba darbība; latviešu valodas izlīdzinošā kursa  
programmas izstrādāšana un realizēšana. 36 mēneši 17,6 Daugavpils rajona neklātienes  
skola Daugavpils rajons

#### Kultūra

1. **"Mana skola, mana valoda"** Bērnu radio raidījumu cikls par nacionālo un etnisko grupu  
skolām Latvijā. 12 mēneši 7 Latvijas Radio Kultūrizglītojošo raidījumu redakcija Rīga

2. **Sveču diena Krimuldas muižā** Kultūrizglītojoša pasākuma organizēšana. 12 mēneši  
3,2 Rehabilitācijas slimnīca "Krimulda" Sigulda

3. **Kultūras fonds XII** Izstāžu un citu pasākumu organizēšana. 12 mēneši 23,7  
Kultūras fonds XII Rīga

4. **"Krievu un latviešu literārie sakari"** Mācību grāmatu cikla izdošana un izplatīšana  
mazākumtautību skolās. 24 mēneši 10,6 Apgāds "Zvaigzne ABC" Rīga

5. **Latviešu valoda, kultūra, māksla un Latvijas vēsture – pamats mazākumtautību integrācijai  
valstī** Kultūrizglītojošu pasākumu organizēšana; latviešu valodas kursu organizēšana; informatīvā  
biļetena izdošana. 12 mēneši 5,1 Rēzeknes pilsētas un rajona ukraiņu kultūrizglītības biedrība  
"Vodograj" sadarbībā ar Naturalizācijas pārvaldes Rēzeknes reģionālo nodaļu Rēzekne

6. **"Valsts valoda + Skolas teātris"** Teātra uzveduma iestudēšana latviešu valodā. 5 mēneši  
1,1 Krāslavas Varavīksnes vidusskola

7. **Eiropas krustceļu muzejs Ludzā** Uz Ludzas novadpētniecības muzeja bāzes izveidot  
eksponāciju, kas atspoguļotu novadā dzīvojošo tautību vēsturi un kultūru. 36 mēneši 30,5  
Ludzas pilsētas dome Ludza Pašvaldības līdzfinansējums 9,1 tūkst. latu

8. **Sabiedrības saskaņas un integrācijas veicināšana** Sadarbība starp Rēzeknes etnisko minoritāšu  
biedrībām; starptautiska semināra organizēšana; minoritāšu kultūras dienu organizēšana pilsētā. 22  
mēneši 8,3 Rēzeknes Poļu pamatskola Rēzekne

9. **Rēzeknes rajona un pilsētas jauniešu integrācijas nometne "Dialogs"** Jauniešu vasaras  
nometnes organizēšana tuvākās apkārtnes kultūrvides iepazīšanai. 12 mēneši 2,5

Rēzeknes rajona padomes jaunatnes lietu koordinatore sadarbībā ar studentu un skolēnu  
pašpārvaldēm Rēzekne Pieprasītais finansējums 2 tūkst. latu

10. Nodarbību par Latgales un Vidzemes kultūru un vēsturi organizēšana; ekskursiju  
organizēšana. 12 mēneši 0,55 Ineta Jakovele, Daugavpils Krievu ģimnāzijas skolotāja, LAT  
2 kursu vadītāja Daugavpils

11. **Vēstures kluba "Mantojums" izveide** Jauniešu kluba "Mantojums" izveidošana Ludzas  
novadpētniecības muzejā. 12 mēneši 1,6 Ludzas novadpētniecības muzejs Ludza

Pieprasītais finansējums 0,9 tūkst. latu

#### Informācija

1. **Bauskas pilsētas informācijas un masu saziņas dienesta izveide** Ārējo un iekšējo sakaru  
dienesta izveide; laikraksta izdošana; aptaujas veikšana par sabiedriski politiskajiem procesiem valstī.

24 mēneši 16,1 Bauskas pilsētas dome Bauska Pieprasītais finansējums 10,6 tūkst.

latu

2. **“Mēs dzīvojam Eiropā”** Pastāvīgas informācijas par sabiedrības integrāciju izveidošana un virzīšana masu informācijas līdzekļos, diskusiju klubos, liela mēroga izklaides pasākumos.  
151,2 Pedagoģisko un sociālo pētījumu centrs “Baltijas Insaits” Rīga Mēnesī 12,2  
tūkst. latu + vienreizējie izdevumi: radio 0,8 tūkst. latu televīzija 4 tūkst. latu prese 0,15 tūkst. latu.
3. **Divvalodīgais Interneta saits** Ikdienas latviešu un krievu preses apskata (oriģinālvalodā un tulkojumā) izveidošana Internetā; konferenču un aptauju organizēšana Internetā. 15 mēneši  
81,9 Neatkarīga darba grupa žurnālistes A.Strojas vadībā Rīga
4. **Mazākumtautību integrācijas projekts Latvijas valdības prioritātes kontekstā**  
Videoklipu pasūtīšana un rādīšana televīzijā; radio pārraides par integrāciju jauniešu programmās; Interneta lapas izveide “Latvija – mūsu kopējās mājas”; lekciju cikla “Ko jūs zināt par Latvijas valdības prioritātēm integrācijas problēmu risinājumā” organizēšana. 12 mēneši 5,7 Firma  
“Stomakos”
5. **TV raidījumu cikls “Mana Rīga”** TV raidījumu cikla krievu valodā turpinājums par Rīgas pagātnes kultūras mantojumu un šodienas aktualitātēm 8 Latvijas Televīzija
6. **TV programma “Republikas īpašums”** Ikdienas TV programmu veidošana krievu valodā, kas nacionālo minoritāšu vidū propogandētu sabiedrības integrācijas koncepcijas pamatvirzienus 10 mēneši 43 Producentu grupa TV ZET
7. **“Integrācija”** “Diskusiju kluba” izveidošana – tikšanās ar Latvijas un ārvalstu žurnālistiem, politiķiem, sabiedrisko organizāciju pārstāvjiem u.c. iknedēļas TV programmu veidošana; 1 stundas radio raidījumu veidošana katru dienu; tematisku publikāciju veidošana presē 12 mēneši 112,25 Radio PIK 100 FM un aģentūra “Allegro Nostalgija”
8. **“Sabiedrības regulāra informēšana par notiekošo integrācijas procesā, izmantojot elektriskos informācijas līdzekļus”** Regulāra elektroniskā izdevuma par jaunumiem likumdošanā veidošana; konkursa organizēšana par valsts pārvaldes un pašvaldības iestāžu labāko Interneta mājas lapu; Valsts informācijas centra izveide. 12 mēneši 2,1 Eiropas Integrācijas birojs sadarbībā ar ministriju speciālistiem Rīga 0,18 tūkst. latu mēnesī
- Zinātniskais atbalsts**
1. **Latvijā dzīvojošo poļu un ukraiņu tautības iedzīvotāju** Minēto tautību savas etniskās identitātes apzināšanās un integrācija Latvijas sabiedrībā. 12 mēneši 28,9 Naturalizācijas pārvalde sadarbībā ar LNKBA, Ukraiņu biedrību, tirgus un sabiedriskās domas pētījumu centru “Sociāli korelatīvo datu sistēmas”
2. **Igauņu kopiena Latvijā. Kultūrautonomijas perspektīvas un pamati XXI gadsimtā** Pētījums par igauņu kopienas Latvijā. 9 mēneši 3,4 SIA “Audiovizuālā studija” Rīga  
Pieprasītais finansējums 0,9 tūkst. latu